

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КНЗ «ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
ЧЕРКАСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ ПЕДТОВАРИСТВА УКРАЇНИ

***МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОГО
ФЕСТИВАЛЮ ПЕДАГОГІЧНИХ
ІННОВАЦІЙ***

Том 2-б

22-23 вересня 2016 року
м. Черкаси

УПОРЯДНИК:

Назаренко Г. А., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, проректор з науково-методичної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бех І.Д., доктор психологічних наук, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Кириленко С.В., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник відділу дослідження підготовки вчителів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Чепурна Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти і науки України, ректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

У збірнику представлені матеріали науковців з питань педагогічних інновацій та методика їх впровадження в освітню діяльність закладів освіти.

М34 Матеріали VIII Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій / [Упор. Назаренко Г. А.] – У двох томах. Том 2. – Черкаси: ЧОПОПП, 2016. – 252с.

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ІГРАШКИ ТА ГРИ

*Коченгіна Маріанна Вікторівна, завідувач секції розвивального навчання
кафедри дошкільної та початкової освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної
освіти» Харківської обласної ради*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Питання створення умов, сприятливих для розвитку дитини дошкільного віку, завжди були в центрі уваги педагогів і психологів, чия професійна діяльність пов'язана з розвитком, вихованням і навчанням дошкільників. І хоча в багатьох публікаціях останніх років йдеться про те, що інтенсивним пошуком нових ідей та підходів до розвитку дитини характеризується тільки початок ХХІ ст., на нашу думку, розроблення наукового змісту, форм і методів організації розвивально-виховної зайнятості та ігрової діяльності дітей 3–6 років було розпочато ще у ХVІІІ–ІХ ст. (І. Песталоцці, Ф. Фребель та ін.), набуло своєї актуальності наприкінці ХІХ–середини ХХ ст. (О. Декролі, М. Монтессорі, Р. Штайнер, С. Русова, Е. Кей, Ю. Фаусек та ін.) і не втрачає своєї важливості й сьогодні (К. Крутій, Л. Вовчик-Блакитна та ін.).

Останні п'ять років розбудови українського суспільства характеризуються надзвичайно швидкими темпами його інформатизації, потужним впливом на свідомість людей великого потоку різноманітної інформації, інтеграцією у сферу дозвіллевих інтересів українських дітей світових тенденцій (не завжди позитивних!), негативним впливом на формування особистості низки соціальних факторів. Навколо дитини створюється інформаційний простір, який містить у собі конкретні ризики.

Найважливішими складниками інформаційного середовища сучасного дошкільника є дитячі іграшки, якість і зміст яких впливає на характер ігор, соціалізацію, пізнавальний, комунікативний, інтелектуальний і творчий розвиток дитини.

Цінність гри для становлення особистості дитини визнається фахівцями в усьому світі. Реалізація права дитину на гру є одним із провідних напрямів діяльності урядів багатьох країн світу – Німеччини, США, Канади, Швеції, Японії, Бразилії, Іспанії та ін. У цих країнах багато чого робиться для підтримки дитячої гри – створюються природні ігрові майданчики, уживаються заходи щодо залучення цілих сімей до участі в різноманітних іграх, гра активно використовується для розвитку дітей дошкільного віку.

В Україні питання дитячої іграшки та гри хоча й привертають увагу педагогів-практиків і науковців, але, за нашими даними, не на належному рівні. У нашій країні загрозу формуванню ігрової діяльності дошкільників (тобто становленню особистості дитини) сьогодні становлять **такі фактори:**

- нерозвинений вітчизняний ринок якісних дитячих іграшок; наявність на ньому іграшок, небезпечних для фізичного, психоемоційного та духовного здоров'я дитини, й іграшок, що не сприяють пізнавальному, комунікативному, творчому та моральному розвитку дітей;
- недостатній рівень педагогічної освіченості батьків дітей, наслідком чого є невміння дорослих відрізнити розвивальну іграшку від іграшки регресивного характеру, нерозуміння важливості рухливих ігор у житті дитини;
- зменшення кількості різновікових дитячих товариств (у родинах, у подвір'ях) унеможливує передачу традицій організації ігор, ігрових задумів та ігрових дій, досвід спілкування дітей у процесі гри;
- заміна гри ігровими формами навчання;
- вплив продукції засобів масової інформації на зміст дитячих ігор і спосіб взаємин дітей під час гри;
- недостатня ігрова компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів;

- відсутність належного предметно-просторового середовища в дошкільних навчальних закладах.

Названі фактори спричиняють трансформацію ігрової діяльності сучасних дітей, що в свою чергу актуалізує важливість чітких і цілеспрямованих дій у напрямку відновлення розвивального потенціалу дитячої іграшки та гри для гармонійного розвитку дитини дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти існує декілька понять, що визначають зміст середовища/життєвого простору, у якому перебуває дитина – «середовище», «мікросередовище», «макросередовище», «розвивальне середовище», «розвивальне освітнє середовище», «освітній простір», «інформаційне середовище», «ігрове середовище», «предметно-ігрове середовище», «підготовлене середовище», «розвивальне предметно-ігрове середовище», «життєвий простір», «творче освітньо-розвивальне середовище», «інформаційне середовище», «медіа-середовище», «інформаційна безпека особистості», «медіа-простір».

У дошкільній педагогіці тривалий час уживалися терміни «ігрове середовище» та «предметно-ігрове середовище». «Ігрове середовище – сукупність ігрових умов, правил, ігрових ситуацій, які сприяють проживанню особливого періоду в житті дитини, розвитку новоутворень (з'являються перші схематичні обриси дитячого світогляду; внутрішні етичні інстанції (зачатки почуття совісті); супідрядність мотивів; довільна поведінка; творча уява; особиста свідомість» [27].

У дошкільній педагогіці також використовується термін «розвивальне середовище». Питання визначення та шляхи створення розвивального середовища в сучасних дошкільних навчальних закладах (надалі – ДНЗ) було предметом багатьох досліджень психологів і педагогів (Л. Артемова, О. Коваленко, О. Кононко, С. Новосолова, В. Петровський, М. Полякова, Р. Стеркіна та ін.). За визначенням В. Петровського, «розвивальне середовище» – це спеціально організований оточуючий простір дитини, здатний здійснювати позитивний вплив на самонавчання та саморозвиток дитини. На думку фахівця, в основі створення розвивального середовища має бути комплексний підхід і вільне центрування іграшок, матеріалів, атрибутів тощо [28]. М. Полякова зазначає, що «розвивальне середовище» – природна, комфортабельна, затишна обстановка, раціонально організована, насичена різноманітними сенсорними подразниками та ігровим матеріалом [26].

В Україні вперше зміст цього поняття широко було розкрито в «Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти» (2003): «Розвивальне середовище – це оточення, сукупність природних, предметних та соціальних умов, в яких малюк зростає, опановує науку життя, стає компетентною особистістю з притаманними їй індивідуальними особливостями. Розвивальним є предметне, природне та соціальне середовище, яке не гальмує природних життєвих проявів дитини, сприяє їх реалізації, становленню, вдосконаленню» [14].

За О. Кононко, «...розвивальне середовище можна представити у вигляді круга, у центрі якого знаходиться «Я» (мій простір, середовище мого внутрішнього життя) і який поділено на сегменти – предметно-ігрове, природне та соціальне середовище» [14, с. 118].

З появою розгалуженої мережі телевізійних різноманітних каналів і телевізійних передач, Інтернету, з поширенням інформаційно-комунікаційних технологій, виникненням небезпеки для маленької дитини й дорослої людини від регресивного медіаконтенту стає актуальною необхідність інформаційної безпеки держави, організацій та особистості. Відповідно, з'являються нові поняття – «інформаційне середовище», «медіасередовище», «інформаційна безпека особистості». В останнє десятиріччя набув активного вжитку термін «інформаційне середовище дошкільного навчального закладу». «Що таке інформаційне середовище дошкільного навчального закладу? Це світ, створений

навколо дитини дорослими – світ ігор, іграшок, книг – світ, що відповідає особливостям сприйняття, мислення, розвитку дитини-дошкільника» [7].

Українські вчені Н. Гавриш, Г. Беленька, Л. Вовчик-Блакитна у своїх публікаціях діляться результатами досліджень щодо характеру та змісту ігор сучасних дошкільників [1], [2]. Дані, отримані науковцями, близькі до результатів творчих пошуків зарубіжних педагогів і психологів В. Абраменкової, О. Смирнової, С. Соколової та ін. Загальний висновок фахівців – дитяча гра зазнає певної негативної трансформації, що позначається на психічному розвитку дітей. На жаль, регресивні наслідки того, що діти «не догралися», грали в жорстокі й агресивні ігри, грали в ігрові форми, грали антиіграшками, не зникнуть з дорослішанням дитини, а обов'язково матимуть прояв у житті вже дорослої людини.

Отже, з появою неякісної промислової, медійної та друкованої продукції для дітей, трансформацією дитячої гри, неготовністю вихователів ДНЗ і батьків дітей підтримувати дитячу гру постає необхідність у розробленні змісту й механізмів створення безпечного інформаційного середовища для дитини дошкільного віку засобами дитячої гри та іграшки.

Метою нашого творчого пошуку є створення й апробації моделі підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до створення розвивального інформаційного середовища для дітей дошкільного віку засобами дитячої іграшки та гри (надалі – РІСДДВ).

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробка моделі підготовки вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ засобами дитячої іграшки та гри відбувалася упродовж останніх шести років. На першому етапі визначалися елементи моделі, на другому – відбувалося їх обґрунтування, безпосереднє створення моделі, на третьому – її апробація та доопрацювання.

У чому ж полягає специфіка моделі підготовки вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ засобами дитячої іграшки та гри? Які компетентності мають бути сформовані в педагогів у результаті навчання?

На нашу думку, вихователь ДНЗ, підготовлений до створення РІСДДВ, демонструє високий рівень сформованості нормативно-правової, методологічної, інформаційної, дослідницької компетентностей (додаток 2). Окрім того, у нього розвивається активна громадянська позиція, удосконалюються аналітичні й конструктивні вміння, виявляється дійсна небайдужість до проблем морального виховання дітей, їх інтелектуального, пізнавального й творчого розвитку.

Відповідно, визначено завдання підготовки вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ засобами дитячої іграшки та гри: розвивати нормативно-правову, методологічну, інформаційну та дослідницьку компетентності, особистісні якості, аналітичні й конструктивні вміння.

Суб'єктами процесу створення РІСДДВ виступали вихователі ДНЗ, викладачі Академії, діти дошкільного віку (вихованці ДНЗ), батьки дошкільників. Оскільки реалізація моделі створення РІСДДВ передбачає певну організацію навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ, використання можливостей методичної роботи та самоосвіти в міжкурсний період (а все це – освіта дорослих людей), то було визначено принципи професійної взаємодії викладачів Академії й слухачів курсів: загально прийняті андрагогічні принципи [9], принцип партнерської взаємодії учасників навчально-виховного процесу (і викладачі Академії, і слухачі курсів були не байдужі до проблеми творчого пошуку, тому разом досліджували проблему, разом аналізували й інтерпретували отримані дані, разом створювали освітні продукти, ділилися інформацією тощо).

Розробка моделі підготовки вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ відбувалася в три етапи. Для всіх учасників творчого процесу визначалися провідні напрями діяльності/участі. На кожному етапі для викладачів та вихователів ДНЗ був постійний

компонент (спільний для вихователів ДНЗ і викладачів Академії) – систематичні моніторингові дослідження, що активно проводилися протягом шести років. Успішність упровадження моделі підготовки вихователів ДНЗ до створення БІСДДВ забезпечують певні педагогічні умови співробітництва:

1. Створення розвивального освітнього простору на курсах підвищення кваліфікації. До складу освітнього простору входять опорні навчально-методичні матеріали для індивідуальної роботи, парного та групового навчання (схеми, таблиці, текстова інформація; справжні анкети, записи спостережень, дитячі малюнки; книжки й іграшки тощо). У створенні освітнього простору для слухачів курсів підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ беруть безпосередньо участь самі слухачі курсів, майже всі слухачі курсів підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ залучені до пошуково-дослідної діяльності, яка проводиться під час заочного навчання. І тому процес створення (добору) нових навчальних інформаційних продуктів також став складовою освітнього середовища. Сьогодні завдяки спільним зусиллям вихователів ДНЗ і викладачів Академії зібрано й оброблено близько 3000 різноманітних анкет, 4000 дитячих малюнків.

Унікальною є колекція дитячих якісних розвивальних і небезпечних для розвитку іграшок (близько 200 екз.). Серед іграшок, що негативно впливають на розвиток дошкільника, – іграшки, зовнішній вигляд яких не дозволяє визначити, хто це, віднести їх до тієї або іншої групи; іграшки, що провокують прояви дитячої агресії та жорстокості; іграшки, що є загрозою для фізичного, психічного та духовного здоров'я дитини; іграшки, що перекручують образ людини (чоловіка, жінки) тощо. Зазначимо, що нами створено класифікацію антиіграшок, яка, на жаль, постійно поповнюється. Також зібрано колекцію якісних дитячих іграшок з різних країн світу, колекцію авторських іграшок. Усі зібрані іграшки використовуються під час проведення навчальних занять. В Академії функціонує виставка «Дитяча іграшка: розвивальна та небезпечна».

2. Залучення слухачів курсів до пошукової або навчально-дослідної діяльності. Завдяки активності слухачів отримано об'єктивні дані щодо особливостей розвитку ігрової діяльності сучасних дітей дошкільного віку. Безперервність навчально-дослідної діяльності дозволяє спостерігати динаміку трансформації ігрової діяльності дітей, корегувати й усувати певні ризики. Усі аналітичні матеріали використовуються в навчальному процесі на курсах підвищення кваліфікації, мотивують педагогів до самоосвіти в міжкурсовий період. Одним із прийомів, який активно використовується в навчальному процесі, – це проведення навчальної психолого-педагогічної експертизи дитячих іграшок.

3. Створення інформаційних ресурсів для слухачів курсів. Для того, щоб процес навчання був цікавим, активним, творчим, актуальним, для вихователів ДНЗ підготовлено такі інформаційні ресурси: архів електронних презентацій; відеотека; блог секції розвивального навчання; архів Інтернет-ресурсів; електронні інтерактивні газети «Scoop.it: Preschool Education», «RebelMoysе», інтерактивний агрегатор «Pinterest», блог «На захисті Дитинства», програму та навчально-методичне забезпечення тематичного дистанційного спецкурсу «Створення безпечного інформаційного середовища для дитини дошкільного віку», навчально-методичний посібник «Підготовка вихователів ДНЗ до створення для дитини безпечного інформаційного середовища».

4. Використання активних й інтерактивних форм проведення навчальних занять, методів і прийомів взаємодії зі слухачами курсів. Викладачі Академії окрім традиційних форм проведення занять (лекцій, практичних і семінарських), використовують лекцію (семінарське або практичне заняття) удвох або втрьох, лекцію-провокацію (лекцію з помилками), елементи лекції-консультації та лекції-прес-конференції, майстер-класи. Зміст навчальних занять, у проведенні яких беруть участь два або три викладачі, визначається самими слухачами курсів. Як правило, на таких заняттях обговорюється або одне загальне проблемне питання, або кілька актуальних питань, робота проводиться в малих групах. Різні форми занять і кожна конкретна навчальна мета заняття передбачають

різні методи та прийоми співпраці, повідомлення теоретичної інформації. Серед дидактичних методів переважають активні та інтерактивні методи: метод «фокус групи», різноманітні ділові й імітаційні ігри. Використання таких методів передбачає ретельну підготовку з боку викладачів, розроблення дидактичних матеріалів для парної або групової роботи, виготовлення відповідної наочності.

Результати:

1. Підготовка вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ за розробленою моделлю характеризувалася позитивними змінами в розвитку нормативно-правової, методологічної, інформаційної та дослідницької компетентностей, особистісних якостей, аналітичних і конструктивних умінь. У табл. 1 наведено результати моніторингового дослідження, у якому брало участь 102 респонденти.

2. Повернувшись на робочі місця, вихователі переоформлюють ігрові осередки в групах, не допускають потрапляння для дітей антиіграшок, проводять батьківські збори, активізують діяльність консультаційних пунктів тощо.

Таблиця 1

Результати навчання за моделлю підготовка вихователів до створення РІСДДВ

з/п	Компетентність	До навчання			По завершенню навчання		
		Рівні			Рівні		
		Низьк.%	Достат.%	Висок.%	Низьк.%	Достат.%	Висок.%
	Нормативно-правова компетентність	28	72	-	-	12	88
	Методологічна компетентність	38	62	-	-	19	81
	Інформаційна компетентність	34	66	-	-	26	74
	Дослідницька компетентність	42	50	8	-	10	90

3. Педагоги відчувають себе причетними до корисної суспільної справи, є справжніми активними суб'єктами освітнього процесу, мотивовані до подальшої самоосвіти в цікавому для них і важливому для підростаючого покоління напрямі.

4. Для навчально-методичного забезпечення реалізації моделі підготовки вихователів ДНЗ до створення РІСДДВ розроблено достатньо велику кількість дидактичного й методичного матеріалу.

5. Співробітники Харківської академії неперервної освіти також підвищують власний рівень професійної компетентності, активно пропагують розвивальну дитячу іграшку та гру.

Висновки. Модель підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до створення розвивального інформаційного середовища для дитини дошкільного віку, за нашими дослідженнями, є актуальною і своєчасною в умовах демократичних перетворень в нашій країні, модернізації системи освіти (і дошкільної, і післядипломної педагогічної). Реалізація моделі є доступною для закладу післядипломної педагогічної освіти, відповідає принципам науковості, системності, принципам навчання дорослих, наступності й перспективності. Наслідком підготовки вихователів ДНЗ на курсах підвищення кваліфікації до створення розвивального інформаційного середовища для дитини стало створення програми діяльності творчого тимчасового колективу за темою «Організаційно-методичний супровід відновлення розвивального потенціалу дитячої гри та іграшки для гармонійного розвитку дитини дошкільного віку».

Література

1. Артемова Л. В. Колір, форма, величина, число / Любов Артемова. – К. : Томіріс, 1997. – 146 с.
2. Абраменкова В. Батькам про ігри й іграшки [Електронний ресурс] / В. Абраменкова // Берегиня роду. – Режим доступу: <http://www.bereginya-rodu.org/statti/igrahka.php> – Назва з екрана.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упор. О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
4. Брежнева О.Г. Формування готовності вихователів до створення предметно-просторового середовища як засобу стимулювання пізнавальної активності дітей [Електронний ресурс] / О.Г. Брежнева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 5 (264). – Ч. I. Режим доступу до журн.: <http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/1081/1/1.pdf> – Назва з екрана.
5. Вовчик-Блакитна О.О. Дитяча іграшка та гра – справа серйозна [Електронний ресурс] / О.О. Вовчик-Блакитна // Обдарована дитина. – 2009. – № 1. – С. 54–59. – Режим доступу: <http://psyjournals.org.ua/images>
6. Грицай С.В. Визначення поняття «медіа-простір» з позицій міждисциплінарного підходу [Електронний ресурс] / С.В. Грицай // Вісник. – 2012. – Випуск 36 – Режим доступу до журн.: <archive.nbuv.gov.ua/portal/.../36-2-18.pdf> – Назва з екрана.
7. дошкільного віку / М.Н. Полякова // Дошкільна педагогіка. – 2004. – №1. – С. 6–10.
8. Ермолова Н.В. Влияние информационной среды ДОУ на формирование первичных ценностных представлений дошкольников / Н.В. Ермолова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravsarov.su/content/14/2851/2854/2910.html> – Назва з екрана.
9. Загородня Л.П. Підготовка вихователів до створення середовищного іміджу дошкільного навчального закладу [Електронний ресурс] / Л.П. Загородня // Педагогічні науки – Випуск 1.45 (106) – С. 24–28 – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/8_7.pdf – Назва з екрана.
10. Змеев С. Андрагогіка: теоретические основы обучения взрослых / С. Змеев. – М.: ПЕРСЕ, 2003. – 207 с.
11. Кіндрат І.Р. Вплив сучасного медіа-простору на формування світоглядних уявлень дитини дошкільного віку [Електронний ресурс] / І. Р. Кіндрат // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 13(3). – С. 94–101. – Режим доступу до журн.: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2013_13\(3\)_15.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2013_13(3)_15.pdf) – Назва з екрана.
12. Кіашко О.О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.О.Кіашко. – Луганськ., 2001. – 20 с.
13. Ковалев Г. А. Психическое развитие ребенка и жизненная среда. / Ковалев Г. А. // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С. 14–23.
14. Коваленко О.В. Предметно-просторове середовище як засіб розвитку компетенцій дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / О. Коваленко // Нові інформаційні технології в освіті для всіх: навчальні середовища: збірн. праць Шостої міжнар. конф. на базі Міжнар. наук.-навч. центру інформ. технологій та систем (22-23 листопада 2011р.). – 2011. – С. 463–467. – Режим доступу до зб.: <itea-conf.org.ua/2011/papers/Kovalenko.pdf> – Назва з екрана.
15. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : [наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко]. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
16. Косенко Д.Ю. Предметно-просторова складова освітнього середовища: досвід вальдорфської школи [Електронний ресурс] / Д. Ю. Косенко., О.І. Мезенцева // Вісник

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць (20). – С. 172–176. – ISSN 966-7763-85-4 – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/834.pdf> – Назва з екрана.

16. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу [Текст] : [монографія] : [у 2-х ч.] : концепція, програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Ч.2 / Катерина Леонідівна Крутій. – Запоріжжя : ЛППС, 2010. – 282 с.

17. Крутій К. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини [Електронний ресурс] / К.Л. Крутій // Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/nauka.php?ar=1>. – Назва з екрана.

18. Лаврентьева Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище [Текст] : Європейський досвід та новітні підходи / Г. Лаврентьева // Палітра педагога. – 2001. – № 4. – С.11–13.

19. Міленіна Г.С. Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтесорі: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Г.С. Міленіна // Режим доступу: mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/16_5.pdf – Назва з екрана.

20. Новик І.М. Проблема підготовки майбутніх вихователів до проектування предметно-ігрових середовищ у ДНЗ [Електронний ресурс] / І.М. Новик / Педагогічні науки. Випуск 20. – С. 172–176 – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2642/1/I_Novik_VGNPUIOD_20_GNPUIOD_2012.pdf

21. Новоселова С.Л. Развивающая предметная среда / С.Л. Новоселова. – М.: Центр инноваций в педагогике, 1995. – 64 с.

22. Опольська А. Андрагогічні принципи навчання в системі післядипломної освіти / А. Опольська // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2013. – Вип. 28(2). – С. 239–244. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2013_28_2_47. – Назва з екрана.

23. Пинзеник О.М. Розвиток професійної майстерності викладача вищого педагогічного навчального закладу І–ІІ рівнів акредитації: [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.М. Пинзеник. – К., 2001. – 20 с.

24. Писарчук О.Т. Особливості формування освітньо-розвивального середовища дошкільних освітніх закладів / О. Т. Писарчук // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту. Сер. Педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 44–51.

25. Пісоцька Л.С. Ретроспектива організації розвивального простору для дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Пісоцька Л.С., Фурман О.В. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/p43.html> – Назва з екрана.

26. Полякова М.Н. Построение развивающей среды в группах для детей старшего

27. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки: [навч. посібн.] / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: Абрис, 1998. – 448 с.

28. Построение развивающей среды в дошкольном учреждении / В.А. Петровский, Л.М. Кларина, Л.А. Смывина, Л.П. Стрелкова // Дошкольное образование в России; под ред. Р.Б. Стеркиной. – М. : Изд-во АСТ, 1996. – С. 57–90.

29. Хилько Є.Є. Застосування технологій розвивального навчання у процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів з соціальної педагогіки [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання / Є.Є. Хилько. – Київ, 2011. – 20 с.

30. Чен Н.В. Дидактичні умови організації інноваційного навчання у вищих педагогічних навчальних закладах [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання / Н. В. Чен. – Х. : [б. в.], 2011. – 20 с.

31. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 366 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

*Климчук Ірина Петрівна, завідувач Комунального закладу
«Чугуївський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №12 комбінованого
типу» Чугуївської міської ради Харківської області*

*Третьякова Світлана Олексіївна, інструктор з фізкультури Комунального
закладу «Чугуївський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №12 комбінованого
типу» Чугуївської міської ради Харківської області*

Одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти є забезпечення фізичного, психічного та соціального здоров'я дошкільника, його гармонійного розвитку. Проблема зміни підходів до фізичного виховання останнім часом отримала особливу актуальність. Скорочення рухової активності, збільшення навантаження і комп'ютеризація сучасних дітей та підлітків, наявність в них мобільних телефонів, планшетів із масою ігрових функцій – ось причини, що ведуть до погіршення стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості та зниження інтересу до занять з фізичного розвитку та спорту. Тому й постає потреба заохочення дошкільників та їх батьків до активного фізичного розвитку, щоб допомогти сформувати основні можливості організму, вдосконалити рухові вміння і навички, закласти основи здоров'я та гармонійного фізичного розвитку.

Слабкий фізичний розвиток сучасних дошкільнят потребує особливих технологій фізичного розвитку, в яких повинен бути врахований весь комплекс соматичних, фізичних та інтелектуальних проблем. Ці технології повинні, в першу чергу, сприяти корекції не тільки психомоторного, але й мовного, емоційного і загального психічного розвитку.

В умовах дошкільного закладу це можливо завдяки інтеграції інноваційних оздоровчих технологій в освітній процес, та раціональній організації рухового режиму.

Мета досвіду – формування здоров'ябережувальної компетенції дитини: уміння виконувати основні рухи та гімнастичні вправи; застосовувати здобуті знання, вміння та навички щодо збереження здоров'я на основі її природних задатків та здібностей.

Основні завдання:

Виховні: виховання стійкого інтересу до системи занять фізичними вправами

Освітні: розвиток основних фізичних якостей; придбання життєво важливих рухових навичок та умінь, розвиток психоемоційної сфери.

Оздоровчі: сприяння гармонійному розвитку дитини, стійкого до захворювань та несприятливим факторам навколишнього середовища.

Проблема фізичного розвитку дітей дошкільного віку в педагогічній теорії і практиці є предметом досліджень багатьох вчених, зокрема (Е. Вільчковського, Н. Денисенко, Г. Беленької, Д. Хухлаєвої, Т. Осокіної, А. Фоміна). Актуальність проблеми підкріплена Законами України «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про фізичну культуру і спорт». «Здоров'я та фізичний розвиток дитини» є першою освітньою лінією Базового компонента дошкільної освіти як Державного стандарту дошкільної освіти України.

В основі розробленої нами моделі фізкультурно-оздоровчої роботи закладена ідея поєднання традиційних фізичних вправ, відомих фізкультурно-оздоровчих методик з інноваційними технологіями, адаптованими до вікових особливостей дітей, які спрямовані на розвиток основних фізичних якостей дитини відповідно до державних вимог.

Модель фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ №12

Здоров'язбережувальні технології

Традиційні форми роботи:

- ранкова гімнастика;
- фізкультурні заняття;
- гімнастика пробудження

Нетрадиційні форми роботи:

- елементи худ. гімнастики;
- фітбол-гімнастика;
- степ-аеробіка;
- дихальна гімнастика;
- пальчикова гімнастика

Оздоровчі роботи:

- масаж;
- загартувальні процедури

Розроблена система занять використовується в усіх вікових групах і в тому числі у групі компенсуючого типу для дітей з порушенням опорно-рухового апарату.

Кожен день у ДНЗ починається з ранкової гімнастики. В теплу пору року проводиться на свіжому повітрі, в холодну – в приміщенні під музичний супровід. Музично-ритмічні рухи є одним з кращих засобів профілактики і усунення психоемоційного напруження, підвищення працездатності організму. Фізкультурні вправи ранкової гімнастики направлені на формування узгодженості та координації рухів, швидкості, тривалості, виховання почуття ритму, сприяння врівноважування нервових процесів. Наприкінці ранкової гімнастики діти разом промовляють коротенькі речівки про спорт, здоров'я, стимулюючи у дитини бажання займатися фізичними вправами.

На навчальних заняттях з фізичної культури традиційні вправи поєднуються з нетрадиційними. Одне з трьох навчальних занять на тиждень становлять оздоровчі технології. Заняття з фізичної підготовки складається з підготовчої, основної і заключної частини. В основі підготовчої частини – організація групи для майбутнього заняття і розминка, основної частини – забезпечення загального фізичного розвитку, формування життєво необхідних і спеціальних навичок, умінь, вдосконалення рухових, моральних і вольових якостей та заключної частини – завершення навчально-тренувальної роботи дітей з використанням самомасажу, ходіння по доріжках «Здоров'я», що сприяє зниженню навантаження, відновленню організму.

В молодших групах разом з традиційними вправами використовую елементи методики Єфименко М. М. «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» та оздоровчої методики Жанни та Валентина Козіних «Маленькі чарівники», які розраховані на здорових дітей і дітей з відхиленнями в розвитку дошкільного та молодшого шкільного віку, які направлені на зміцнення здоров'я, розкриття фізичних, інтелектуальних, емоційних творчих здібностей маленької дитини.

На заняттях в середніх групах вводиться фітбол-гімнастика – виконання гімнастичних вправ на великих надувних м'ячах різного розміру і конфігурації. Ці заняття сприяють корекції психомоторного, мовного, емоційного, загального психічного розвитку дітей дошкільного віку. Вправи на м'ячах доцільно використовувати також на фізкультурпаузах, валеохвилинках, святах, прогулянках.

В старших групах використовується елементи художньої гімнастики, які спрямовані на формування у вихованців танцювальних рухів та степ-аеробіка – ритмічні рухи вгору-вниз на спеціальній платформі. Такі вправи розвивають рухливість у суглобах, формують склепіння стопи, тренують рівновагу, серцево-судинну, дихальну систему.

З метою розвитку інтересу до спорту, поширення кругозору планується ознайомлення дітей віком 4-6 років з літніми та зимовими видами спорту, спортивними снарядами і інвентарем.

Для дітей всіх вікових груп доцільно використовувати дихальну гімнастику, яка покращує функцію зовнішнього дихання, збільшує силу дихальних м'язів; пальчикову

гімнастику для розвитку ручної вмілості дрібної моторики та координації рухів рук, музично-рухливі ігри, психогімнастику, що дозволяє дитині коректувати свою поведінку і знімати тривожність, агресію, емоційну напругу.

В усіх вікових групах використовують прийом «Парашут здоров'я». Парашут здоров'я – це полотно з різнокольорової тканини. Ігри з парашутом цікаві командні ігри, які виховують вміння діяти в колективі узгоджено, розвиває спритність, окомір, координацію рухів, увагу, пам'ять. Вправи, перетворюючи навчальний процес в захоплюючу гру, не тільки збагачують внутрішній світ дитини, але і роблять позитивний вплив на покращення пам'яті, мислення, розвиває фантазію. Основою для загартовування і оздоровлення дитячого організму, зміцнення імунної системи дітей є ігровий самомасаж: масаж стопи (у положенні стоячи або сидячи катати ступнею маленькі м'ячі з нерівною поверхнею, кульки); крапковий, пляшковий, щіточковий масаж, масаж за допомогою махрової рукавички, горіховий масаж тощо. Виконуючи вправи самомасажу в ігровій формі, підвищується опірність організму, зняття втом, гарний настрій.

Моніторинг фізичних якостей і навичок дітей на початку та наприкінці навчального року свідчить про ефективність даної методики. Облік виконання дітьми старшого дошкільного віку основних фізичних рухів вказує на позитивну динаміку у сформованості загальної і силової витривалості, спритності. Дані діагностики доцільно використовувати в ході подальшої роботи з фізичної культури індивідуальної роботи з дітьми і батьками.

Паспорт показників здоров'я за медичними групами відображує поліпшення здоров'я дітей щодо діагнозів та зменшення гострої простудної захворюваності за групами. За період з 2014-2015 н.р та 2015-2016 н.р зросла кількість дітей II групи здоров'я на 6,9% та відповідно зменшилась кількість дітей III групи здоров'я на 3,1% та IV групи здоров'я на 1,0% (Таблиця 6)

Таблиця 6

Аналіз показників здоров'я вихованців за групами здоров'я						
Групи	2014-2015 н.р			2015-2016 н.р.		
	Загальна кількість дітей	Дітей групою здоров'я	з %	Загальна кількість дітей	Дітей з групою здоров'я	%
I	262	122	46,6	258	113	43,8
II		122	46,6		138	53,5
III		12	4,6		4	1,5
IV		4	2,2		3	1,2

Дані таблиці 7 свідчать, що протягом навчального року фізичний розвиток дітей компенсуючої групи з порушенням опорно-рухового апарату поліпшився, а саме: на 12% збільшилась група дітей, які мають середній гармонічний розвиток і на 11,8% зменшилась група з рівнем розвитку нижче середнього. Кількість дітей, що мають рівень фізичного розвитку вище середнього, не змінилась .

Таблиця № 7

Оцінка фізичного розвитку дітей компенсуючої групи				
Рівень фізичного розвитку	Вересень 2015 року		Травень 2016 року	
	Абс. кількість	%	Абс. кількість	%
Середній гармонічний	10	58,8	12	70,6
Нижче середнього	4	23,5	2	11,8
Вище середнього	3	17,6	3	17,6
Всього	17	100	17	100

Отже, застосування комплексного підходу щодо формування здоров'язбережувальної компетентності у дошкільників дає змогу сформувати і розвинути фізичне і духовне здоров'я дитини. Результати впровадження традиційних і нетрадиційних технологій на заняттях фізичного виховання свідчать про ефективність, актуальність, доступність їх використання у будь-якому дитячому колективі.

Послідовність та комплексність обраної фізичної діяльності є ефективним засобом підвищення опірності й захисних сил дитячого організму, оздоровлення, підвищення рухової активності, загартовування й профілактики захворювань, забезпечення належного рівня фізичної підготовленості та фізичної культури взагалі.

Література

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології/І. Дичківська. –Київ: Академічне видавництво, 2004. –325 с. –246с.
2. Єфименко М.М. Казкова гімнастика/ М.М. Єфименко. – Київ: Ранок, 2005. –2007.
3. Жук О.Фізкультурні заняття на свіжому повітрі» / Оксана Жук. –Тернопіль, 2014. –56с.
4. Калуська Л. Інновації в дошкільлі / Любомира Калуська, Марія Отрощенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 67с.
5. Театр фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку» авторський стиль роботи: методичні рекомендації/ Автор-уклад. М.М.Єфименко. – Одеса, 1997.
6. Шебенко В.Н. Варіативні фізкультурні заняття в дитячому садку/ В.Н. Шебенко. – Москва, 2003. – 67с.

НОВІ ПІДХОДИ В РОБОТІ ЛОГОПЕДА З РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Візьма Тетяна Миколаївна, учитель-логопед Комунального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №3 «Берізка» Білокуракинської районної ради Луганської області

Мета роботи – формування та розвиток у дітей фонетико –фонематичної компетентності та висвітлення нового підходу з корекції фонематичних процесів та звуковимови. Проблема порушення фонематичних процесів у дошкільників спонукала мене **насамперед:**

- до придбання логопедичної літератури, оформлення щорічної передплати на журнал « Логопед»;
- до пошуку нових форм і методів роботи з дітьми;
- до розробки та виготовлення дидактичних ігор;
- до обладнання логопедичного кабінету спеціальними зонами: « Веселий ротик», « Умілі ручки», «Розумники».

У роботі з розвитку фонематичних процесів передбачено ряд заходів, спрямованих на розвиток фонематичного слуху, сприймання, аналізу та синтезу слів, виправлення недоліків мовлення, розвиток мови в цілому:

1. Підготовка артикуляційного апарату до формування **артикуляційних укладів:**
 - корекція мовленнєвого дихання і голосу;
 - розвиток артикуляційних рухів та певних особливостей в якості цих рухів – їх сили, точності, координованості, синхронності;
 - розвиток кінестетичних відчуттів.
2. **Корекція дефектів звуковимови:**
 - постановка звуків та їх автоматизація;
 - диференціація звуків;

- розвиток самоконтролю;
- формування активного самостійного спілкування.

3. Корекція фонематичних процесів:

- формування сенсорного та перцептивного рівнів сприймання (якщо вони порушені);
- формування звукових образів слів;
- розвиток фонематичного аналізу.

4. Удосконалення навичок граматично правильного мовлення.

5. Розвиток активної пізнавальної діяльності, невербального мислення, пам'яті, уваги, зорового гнозису.

Процес корекційної роботи має корегуючий і розвивальний характер. Адже використання системи фонетичних та мовленнєвих вправ для удосконалення усного мовлення дітей, забезпечує їхній інтелектуальний розвиток . Діти, виконуючи вправи, практично засвоюють чітку звуковимову, лексику та граматику.

Усю корекційно-розвивальну роботу прагну будувати в ігровій формі за принципом «від простого до складного», спрямовуючи її на позитивний результат. Виправлення мовлення – діяльність надзвичайно специфічна, вона потребує від дитини свідомої активності, наполегливої систематичної роботи на результат. Під час логопедичних занять дитина має відразу виконувати роботу чітко, правильно: піднімати язик, тягнути під'язикову вуздечку, безліч разів повторювати одні й ті самі вправи. Їй треба слухати, аналізувати, виконувати завдання і закріплювати позитивний результат. Усвідомлюючи всю складність даних занять для дітей, творчо використовую різноманітні нетрадиційні підходи, зокрема використання ейдетики.

У логопедичній роботі з дітьми допомагає символізація звуків і понять: символ – звук, символ – артикуляційна вправа, символ – артикуляційний орган. Вважаю, що орієнтуючись на запропоновані символи, діти запам'ятовують не лише сам звук, а й образ, що виникає в їхній уяві, коли вони вимовляють цей звук. Щоразу на заняття приходять різні казкові герої або «Слухняний язичок», з якими діти виконують артикуляційні вправи, разом шукають місце його у роті під час вимови певного звука. Далі вони знайомляться із самим звуком, оперуючи позначками – символами. Пізніше даю дітям можливість проявити власну винахідливість і творчі здібності у створенні власних символів(додаток 2).

Корекційний процес вимагає від дитини зосередженості й повної віддачі. Щоб досягти успіху, логопед повинен викликати в дитини щире бажання співпраці, надихати своїм позитивно емоційним настроєм на зацікавлену, творчу роботу. Мій багаторічний досвід показує, що неприпустимо психологічно тиснути на дитину. Найкращі результати досягаються за доброзичливої зацікавленої уваги до дитини, захопленого заохочення навіть незначних успіхів у формуванні фонематичних процесів.

Особливу увагу приділяю підбиранню мовленнєвого матеріалу, методам подачі інструкцій та завдань. Тому завжди знаходжусь у творчому пошуку. Так, аби полегшити інтелектуальну напругу, зробити навчання більш доступним і цікавим, використовую такі мовні ігри та вправи на розвиток фонематичних процесів: «Відгадай по звуку», «Хто який голос подає?», «Тихо – голосно», «Хто уважний?», «Впіймай звук» та інші. Власноруч виготовила ігри на розвиток фонематичного слуху: «Знайди свій будинок», «Знайди своє місце», «Забудькуваті клоуни», «Збери врожай», «Магазин», «Ланцюжок слів» (додаток 3), ігри й вправи на розвиток мовленнєвого дихання «Гарячий чай», «Веселий вітерець», «Футбол», «Різнокольорові метелики», «Пташки», «Білий пароплав пливе по морю», «Півень – співунець», «Чарівний будиночок» (додаток 4). З цими іграми також познайомила вихователів і батьків.

Для дітей, які відчувають труднощі у розрізненні шиплячих і свистячих звуків, підбрала ігри та вправи на розвиток фонематичного слуху, а саме «Чи уважний ти?», «Кому який подарунок?», «Ланцюжок слів», «Що звучить довкола?». Відповідні вправи

проводились як на фронтальних, так і на індивідуальних заняттях. З часом діти стали краще диференціювати звуки С – Ш, З – Ж, Ц – Ч, Щ – Ч, визначати відповідний звук у словах, знаходити його місцезнаходження, називати слова з певним звуком. Для дітей, які відчують труднощі у звуковому аналізі слів, проводяться такі ігри та вправи: «Впиймай звук», «Скільки пальчиків – стільки й звуків», «Як полагодити телевізор?», «Який звук сховався у віршику?», «Звукові квадрати», «Утвори нове слово».

Багатовікова практика і пошуки шляхів підвищення результативності роботи з грамоти та формування правильної звуковимови показали, що добитися позитивного результату можна тоді, якщо використовувати картки-схеми(сигнальні картки) для характеристики звука, які ми самі створили. Ці сигнальні картки об'єднали в собі звуконаслідування, місце звука в назві малюнка, позначка звука на схемі, характеристика звука (голосний чи приголосний, для приголосних – твердий чи м'який, глухий чи дзвінкий), позначення звука буквою. (додаток 5).Такий підхід сприяє швидкому розвитку фонематичних процесів, ефективному сприйняттю навчального матеріалу, наочному формуванню поняття «звук», правильному звуковому аналізу, активній співпраці з батьками у виконанні домашніх завдань з дітьми.

Як метод розвитку мовленнєвих пізнавальних здібностей дошкільників та вміння творчо мислити, в роботі часто використовуємо наочне моделювання. На фронтальних заняттях систематично використовуємо різні вправи на формування навичок складання різних зв'язних розповідей, переказування, швидкого запам'ятовування віршів, використовуючи **схеми-пиктограми та опорні картинки:**

- складання казки за схемами-малюнками;
- вивчення віршів за допомогою схем-моделей, картинок-схем (додаток 6).

Спочатку педагог читає вірш і по черзі показує на кожен картинку-схему, а потім просить пригадати і розповісти вірш або розповідь.

Після того, як діти добре знають вірш, проводиться логоритмічна вправа: розповідання вірша супроводжується рухами, які передають зміст тексту. Цей вид роботи, по-перше, піднімає настрій дітям, по-друге, допомагає активізувати подих, по-третє, сприяє розвитку мовлення, творчої діяльності й уваги. А якщо ще підключаються рухи, то активізується і загальна моторика, і дрібна моторика рук, а також виробляється спритність. І, нарешті, робота заучування та переказування текстів перетворюється на гру.

Для роботи з дітьми придбала посібники: «Артикуляційна гімнастика в малюнках», логопедичні картки для обстеження звуковимови, лексико – граматичної будови, логопедичні таблиці «Органи мовлення. Артикуляція звуків», «Чарівні кубики з літерами», пазли «Весела абетка», «Логопедичне лото».

Усвідомлюючи, що роботу з формування фонематичного слуху у дітей-логопатів потрібно проводити постійно, систематично організовую під час канікул різноманітні розваги та змагання. Їх мета - постійно активізувати набуті знання, розвивати пальцеву моторику, вчити чітко вимовляти слова, що супроводжують рухи пальців, а також розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення. Найбільш вдало пройшли розвага «Наші слухняні пальчики», змагання на найкраще знання віршів, скоромовок, а також діти інсценівки пальчиками римованих творів: «Дві ворони», «Дружна сім'я», « Білка», «Замок», «Зимонька – зима».

Особливої уваги потребують діти переселенців, які відвідують наші дитсадки. Складні життєві обставини негативно позначились на їх психологічному стані, мовленнєвому розвитку. Після обстеження дітей переселенців, з ними була проведена робота: вправи на релаксацію, психогімнастика, ігровий масаж, логоритміка, різні види малювання, використання конструктора «LEGO». (додаток 6).

Широко використовуючи різноманітні ігрові прийоми в роботі з дітьми-переселенцями, намагаюся зробити процес не тільки корисним, а й цікавим – приємним, щоб логопедичні заняття залишалися для таких дітей яскравими враженнями дитинства. Особливо стають у пригоді різні форми казкотерапії: аналіз відомих казок, створення

казки по черзі, інсценування казки, вигадування початку чи кінця казки, творчі казки. (« Я почну, а ти закінчи», «Нові пригоди колобка», «Як колобок зустрів свою сестричку», «Винахідливість зайчика», «Зайчик і сніговик», «Жадібна жаба») (додаток 7).

Дітям дуже подобаються ці казки, вони викликають позитивні емоції, сприяють зародженню креативних мовленнєвих здібностей, активізують та прискорюють корекцію різних порушень. Після проведених логопедичних занять не забарилися перші результати: діти перестали боятися, комплексувати, стали більш відкритими, упевненими та активними у спілкуванні, як з дорослими, так і з однолітками. Батькам цих дітей були надані консультації: «Мовленнєвий розвиток дитини в умовах дитсадка та родини», «Граючись – навчаємось», «Родинне спілкування».

Таким чином, розвиток мовлення здійснюється різними шляхами, але має єдину мету – ліквідувати в процесі навчання і виховання недоліки мовленнєвого розвитку дитини, створити у неї готовність до навчання в школі.

Створення умов для єдиного корекційно-освітнього простору.

Для того щоб забезпечити ефективний процес корекційно – розвивальної роботи потрібно створити належні умови і найперше – забезпечити тісний взаємозв'язок вчителя–логопеда з вихователями та батьками вихованців. З цією метою проводяться консультації з батьками та вихователями, де вони знайомляться з розробками кожної лексичної теми, аби досягти правильного і послідовного виконання завдань, запропонованих вчителем – логопедом.

Після детального обстеження дитини, працюю за такими етапами. Спочатку ознайомлюю вихователя з особливостями мовлення дитини-логопата і пропоную перспективний план корекційної роботи. Керуючись цим планом, вихователь будує свою роботу на місяць за всіма видами діяльності і обговорює його зі мною. Для ефективнішої роботи дітей поділяю на підгрупи відповідно до рівня їхнього мовленнєвого розвитку. У загальну систему роботи на заняттях та у повсякденному житті вихователь включає багато різних цікавих ігор та завдань, спрямованих на формування чіткої звуковимови та правильного граматичного мовлення.

Враховуючи те, що вихователь спілкується з дітьми протягом більшої частини дня, саме на нього покладено функцію автоматизації поставлених звуків у мовленні дітей. Вихователь продовжує формувати у дітей здатність і бажання контролювати себе, спілкуватись, спираючись на зразок чистого мовлення.

Дуже важливим у співпраці вчителя – логопеда й вихователя є використання міжпредметних зв'язків – збагачення словника та розв'язання інших мовленнєвих завдань на заняттях з конструювання, математики, ознайомлення з природою, фізкультури, образотворчої діяльності тощо. Скажімо, на занятті з математики діти поповнюють словник кількісними та порядковими числівниками, дієсловами і супроводжують мовленням практичні дії. А на малюванні – вчать скласти описові розповіді, широко використовуючи прикметники, будуючи поширені та складні речення.

Досвід роботи показує, що стійкість результатів роботи з дітьми, які мають порушення мови, досягаються лише в разі впровадження особистісно зорієнтованого підходу до особистості, спрямування зусиль всіх учасників виховного процесу на пошук сучасних форм і методів роботи. Саме тому в нашій роботі широко використовуються взаємовідвідування занять. На базі ДНЗ «Сонечко» для вихователів було проведено відкрите логопедичне заняття «Загадковий звук З», а у дитячому садочку «Берізка» - заняття з розвитку фонематичного слуху «На гостини до ведмедика», семінари – практикуми «Інноваційні підходи до корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають вади мовлення», «Використання ігор як засобу фонетико-фонематичного розвитку мовлення дітей», «Вплив музики на психологічний та мовленнєвий розвиток дітей».

Досить часто, розпочавши роботу зі старшими дошкільниками з підготовки руки до письма, педагоги помічають, що окремим дітям складно співставити звук, який вони чують, із графічним його зображенням, розрізнити на слух схожі фонемі. Ці проблеми

можуть свідчити про потенційну загрозу дисграфії, яка проявиться тільки-но дітей почнуть навчати письма в початковій школі. Тож вчасно попередити дисграфію у дошкільників – важливе завдання педагогів, зокрема вчителя-логопеда. Акцентуючи увагу на цьому, було організовано та проведено тренінгове заняття для вихователів «Попередження дисграфії у дітей дошкільного віку», яке почалося з перегляду фрагментів фільму «Зірочки на землі». Вихователі простежили проблеми дисграфії і дислексії у хлопчика Ішана Авасті, з якими він зіткнувся ще в початковій школі. Після перегляду фільму були прослухані різні судження педагогів. Під час обговорення логопед з вихователями провела ряд вправ з використанням різних ігрових прийомів з попередження дисграфії у дітей:

- називання контурних зображень предметів, літер;
- знаходження літери серед ряду інших літер;
- обведення контурів літер;
- дописування відсутніх елементів літер і слів;
- конструювання літер із запропонованих її елементів;
- зіставлення літер зі схожим чи схожим предметом чи зображенням;
- викладання літер з паличок, шнурків, каштанів;
- написання літер на піску, крупі, руці, спині;
- називання літер, розміщених неправильно.

Всі присутні прийшли до єдиної думки, що тільки використовуючи різноманітні методи і прийоми з попередження дисграфії в роботі з дітьми старшого дошкільного віку, можна досягти певних результатів для повноцінного розвитку мовленнєвої компетентності (додаток 12).

Велику увагу разом з вихователями логопедичної групи приділяю підготовці до святкових ранків та музичних розваг, оскільки це розглядається як результат проведеної роботи. Діти-логопати деколи самі перетворюються в героїв казок. Одягаючи відповідні костюми й наголівники, розігрують інсценівки «Лисиця та заєць», «Котик і мишка», «Про бабусю» для своїх батьків і малят першої молодшої групи, а також демонструють свої вміння в різних розвагах: «Святий Миколай до нас прийшов», «Свято правильної мови», «На гостини до малят».

Таким чином, найвищої ефективності освітньої та корекційної роботи можна досягти лише за умови тісної співпраці вихователя і вчителя – логопеда.

Важливу роль у формуванні особистості дитини, зокрема розвитку її мовлення, належить сім'ї. Адже перші слова, перші речення малюк вимовляє в колі близьких людей – батька, матері, бабусі, дідуся. Останнім часом батьки стали менше звертати увагу на якість мови, на правильність звуковимови, на достатній словниковий запас. А є і батьки, які самі не розрізняють правильну від порушеної вимови звуків і не вміють вимовляти деякі групи звуків.

Багато батьків не уявляють, яку роботу проводять з дітьми у сучасному дитячому садку, і, відповідно, не можуть бути адекватними учасниками освітнього процесу, а особливо ті батьки, діти яких не відвідують дитячий садок через різні обставини. Сім'ю треба готувати і навчати. Не тільки діти, а і батьки потребують в отриманні необхідних знань, умінь, навичок з мовленнєвого розвитку дитини .

Аби не стояти осторонь від цих проблем, необхідно шукати нові форми роботи, розробляти і впроваджувати програми взаємодії дошкільного закладу і родини, педагога і родини в питаннях навчання та виховання дітей з дефектами мовлення.

Робота з батьками побудована за принципом: «Активізуємо родину заради покращення мовлення дитини». У логопедичній групі плануємо роботу з батьками таким чином, щоб вони опанували не тільки теоретичну, а і практичну діяльність щодо особливостей розвитку мовленнєвої сфери дітей.

Час від часу проводжу такі консультації: «Особливості виховання дітей з порушенням мовлення в сім'ї», «Значення мовленнєвого розвитку у формуванні особистості дитини», «Розвиваємо фонематичний слух у дітей».

Було проведено батьківські збори на теми: «Зміст і організація роботи в логопедичній групі і роль батьків у розширенні мовного потенціалу дітей – логопатів», «Вади звуковимови у дітей і їх усунення», «Підсумки корекційно – розвивальної роботи в логопедичній групі» (додаток 13).

У найскладніших випадках запрошуємо батьків на індивідуальні заняття і консультації. Після проведених заходів батьки отримують пам'ятки, буклети з коротким оглядом необхідної інформації, правилами, рекомендаціями.

В кожній групі створений інформаційний куточок для батьків «Логопедичний порадижник», оформлені папки-пересувки «Свистячі звуки», «Шиплячі звуки», «Сонорні звуки», «Артикуляційні вправи для язичка». Створено логопедичний клуб для батьків «Допоможемо своїй дитині». Щоквартально в ньому проводяться різні засідання, а саме: «Наш слухняний язичок», «Розмовляємо правильно», «Вправні пальчики». З батьками провела тренінгове заняття «Розвиваємо мовлення дитини з використанням ейдетики».

Також запрошуємо батьків на відвідування фронтальних логопедичних занять, щоб батьки бачили, чим ми займаємося на занятті, які використовуються методи і прийоми, як діти засвоїли ту чи іншу тему. (Відкрите заняття «Подорож до феї»). Був проведений відкритий захід за участю батьків з показом підсумкового заняття на тему: «Цікавинки від сніговичка». На ньому батьки мали змогу наглядно побачити специфіку проведення логопедичного заняття з їхніми дітьми та отримали консультацію вчителя-логопеда з корекційної роботи по усуненню недоліків звуковимови, формування фонематичних процесів та якісної підготовки дітей до школи (додаток 16).

Дуже цікаво пройшло у дитячому садочку родинне свято «Тепло дитячих долоньок», де були проведені різні вправи: «Привітання», «Доберіть риму», «Чарівна кулька», «Вігдадування загадок», «Моя дитина така». Діти разом з батьками промовляли з різною інтонацією чистомовки, скоромовки, розігрували інсценівки за допомогою пальців рук. Наприкінці свята було переглянуто відеоролик «Наші діти», а також проведено «Малювання долоньок родин синочків і доньок» за допомогою фарб і долонь. Після проведеного свята батьки разом з дітьми одержали позитивні емоції. І це ще раз підтвердило велику роль сім'ї у формуванні особистості дитини.

Звернути увагу на необхідність формування правильної вимови з самого раннього віку було основною метою лекції для батьків дітей з ясельної групи «Формування активного мовлення у дітей раннього віку», де зупинилися на спілкуванні дорослих з малюками на ранніх етапах розвитку дитини, на можливих проблемах у формуванні активного мовлення. Бачимо, що поряд з проведенням семінару – практикуму «Формування правильної звуковимови у дітей», (додаток 17) родинного свята «Ми родом з дитинства», індивідуальних консультацій, присвячених питанням розвитку дитячого мовлення і фонематичних процесів, активізувалась і поширилась взаємодія з батьками. Батьки стали більше звертати увагу на недоліки мовлення, виправляти їх, приймати активну участь в різних заходах дитячого садка.

Вчитель-логопед повинен ставитись до батьків не як до об'єктів впливу, а як до рівноправних партнерів у корекційній роботі. Такий підхід допомагає підтримати віру батьків у розвиток малюка, спонукає їх брати активну участь у корекційному процесі, формувати адекватні стосунки з дитиною.

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити такі висновки:

1. Тільки рання діагностика порушень фонематичних процесів у дітей та надання своєчасної корекційно-педагогічної допомоги сприяє зростанню ефективності подолання мовленнєвих вад у таких дітей.

2. Тільки достатньо розвинені фонематичні процеси є найважливішою передумовою успішного формування орфографічних навичок у дітей, оволодіння основами грамоти в дошкільному віці й подальшого навчання в школі
3. Використання сучасної системи методів допомагає розвивати фонематичні процеси ефективніше, швидше за все, легше, а також активно співпрацювати з батьками, давати завдання в зрозумілій формі.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Богуш А.М., Біленька Г.В., Богінч О.Л. та ін.]; наук.керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д. пед. н. – Київ: ТОВ «МЦФЕР –Україна», 2012.
2. Бельтюков В.И. Взаимодействие анализаторов в процессе восприятия и усвоения устной речи. – М.: Педагогика, 1977.
3. Блінова Г.Й. Дидактичний матеріал для логопедичних занять. – К.: Рад. школа, 1985.
4. Богуш А., Луцан.Н. Мовленнєво – ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. – К., 2008.
5. Використання символів у роботі з дошкільниками середня група / О.П. Копилова , В.М.Ткаченко . – Х.: Видавництво « Ранок», 2009.
6. Гайван Т.Я., Макарова С.М. Логопедична робота з дітьми: методичний посібник. – Х., 2008.
7. Дьоміна І.Й. Розвиток мовлення дитини. – К.: Главник, 2004.
8. Жильцова О.Л. Виховання правильної звуковимови у дітей старшого дошкільного віку. – К.: Рад. Школа, 1971.
9. Макарова С.М. Щоб ротик був слухняний. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008.
10. Малярчук А.Я. Виправлення вад мовлення: навч. Посіб./ А.Я. Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2009.
11. Рібцун Ю.В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико – фонематичним недорозвитком мовлення: програмно – методичний комплекс / Ю.В. Рібцун. – К.: Кафедра, 2013.
12. Соботович Є.Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку / Є.Ф. Соботович // Дефектологія. – 2002.- № 3.
13. Тищенко В.В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до п'яти років / В.В. Тищенко, Ю.В. Рібцун. – К.: Літера ЛТД, 2006.
14. Хребтова Н.П. Вчись говорити правильно! Цікаві завдання на виправлення вад мовлення дітей 4 – 8 років / іл. Є.А. Мартиненко. – Х.: Вид. група « Основа», 2010.

РОЗДІЛ 4. ДОСВІД ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНО-СПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ

*Першакова Світлана Миколаївна, учитель англійської мови, класний керівник
Бобровицької гімназії Бобровицької районної ради Чернігівської області*

Постановка проблеми. Основними орієнтирами виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначено, що мета сучасного освітнього процесу – не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно й морально зрілу

особистість, готову протистояти асоціальним впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе і оточуючий світ.

Нова школа XXI століття стоїть перед необхідністю формування нового типу особистості: зміни її мислення, життєвої стратегії, розуміння свого місця в житті суспільства. У переломні моменти історії суспільства поряд із іншими проблемами на передній план висувається проблема цінності людської особистості.

Особливої актуальності набуває проблема виховання успішної особистості, яка здатна генералізувати творчі ідеї, самореалізуватися в майбутньому професійному житті. Перед загальноосвітньою школою постає завдання навчання й виховання учнів, підготовки дитини до успішної соціалізації, свідомого вибору професії.

Проблема професійного зросту людини, її успішність є центральною для акмеології, що почала формуватися як самостійна наукова дисципліна в 90-і роки XX століття. Ця проблема була досліджена вченими-акмеологами А.А. Деркачем, В.Г. Зазикіним, Н.В. Кузьміною, В.Н. Максимовою та іншими.

Одним із прогресивних та перспективних для сучасної школи є акмеологічний підхід. Він дозволяє вирішити проблеми виховного процесу не тільки ефективно, а й досить оперативно. На думку А.А.Деркача [7], суть акмеологічного підходу полягає у здійсненні комплексного дослідження й відновленні цілісності суб'єкта, що проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх взаємозв'язках та опосередкуваннях, для того, щоби сприяти досягненню його вищих рівнів, на які може піднятися кожний.

Акмеологічний підхід до виховання учнів дозволяє перевести школу з режиму функціонування до режиму розвитку. При цьому значно підвищується якість освіти та виховання, в усіх суб'єктів навчально-виховного процесу систематизуючими стають пізнавальні мотиви, а творче переосмислення дійсності стає провідним.

На нашу думку, ефективність діяльності класного керівника залежить від уміння визначити мету виховної діяльності, головні напрями та шляхи їх досягнення, узгодити їх з потребами кожного вихованця.

Метою статті є розгляд шляхів створення інноваційної педагогічної системи в класному колективі, спрямованої на розвиток і саморозвиток творчої, відповідальної особистості; формування у вихованців загальнокультурної, допрофесійної, життєвої й соціальної компетентностей.

Для реалізації мети підібрана система завдань:

- упровадження перспективних виховних, соціальних технологій розвитку особистості як суб'єкта життя;
- дослідження залежності між рівнями досягнутих результатів діяльності та способами їх розв'язання;
- побудова навчально-виховного процесу на засадах діалогу, діалогічного спілкування;
- створення розвиваючого, комфортного середовища, системи психолого-педагогічної підтримки й захисту учнів, що сприяють їх особистісному зростанню, розвитку соціальних навичок поведінки й установок на самостійне розв'язання проблемних ситуацій;
- дослідження розвитку підростаючої людини на ступенях, що передують досягненню високого професіоналізму (мотиви вибору професії, успіх допрофесійної підготовки);
- збереження та зміцнення фізичного й психічного здоров'я школярів у всіх сферах їх життєдіяльності.

Виходячи з поставлених завдань, визначаються **пріоритетні напрями діяльності:**

- навчально-виховна діяльність;
- позаурочна та позакласна діяльність;
- позашкільна освіта;

- організація роботи органів учнівського самоврядування;
- взаємодія з батьками, громадськими організаціями, державними установами.

Виклад основного матеріалу. Ще у 5 класі відбувається зародження майбутніх досягнень нашого класного колективу. Разом зі шкільним психологом проводиться анкетування по виявленню рівня вихованості учнів (за П.Третяковим), їх стосунків з однокласниками. Існують потреби в пошуку шляхів покращення виховання культури поведінки та стосунків між учнями класу, що сприяли б їх самопізнанню, самовдосконаленню.

Оптимальним шляхом вирішення проблем є акмеологічний принцип розвитку класного колективу. Керуючись даним принципом, ми визначаємо три ступені виховного маршруту:

- I – орієнтаційний освітній маршрут «Пошук себе» (5-7 класи);
- II – профільний – Програма підвищення рівня «Проба себе» (8-9 класи);
- III – професійний – професійна орієнтація «Я і професія» (10-11 класи).

Вони лежать в основі впровадження Цільової програми розвитку дитячого колективу «Крок за кроком виховуємо дитину – особистість, людину, громадянина» для учнів 7-11 класів, розробленої у відповідності до Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України.

Кожний ступінь виховного маршруту має забезпечити свою вершину («акме») у розвитку гімназиста, його визначену зрілість.

Даний підхід сприяє вихованню творчої, здатної самостійно, критично, неординарно мислити особистості, яка передбачає рух до нових задумів, здатності свідомо приймати рішення.

На I сходинці «Пізнай себе» формуються вміння долати труднощі, прогнозувати наслідки своїх вчинків, засвоюються морально-духовні цінності.

Кожен гімназист класу знаходиться у пошуку свого місця в соціумі, яке принесло б йому найбільше задоволення й відчуття необхідності подальшого самовдосконалення. Усі учні класу успішно проходять перший ступінь, про що свідчать результати моніторингу. Таким чином, у порівнянні з попереднім моніторингом виявляється позитивна тенденція в формуванні у гімназистів таких якостей як свідомість, активна життєва позиція, свідомо саморегуляція поведінки, здатність критично оцінювати свої вчинки. Змінюється ставлення учнів до гімназії та класного колективу.

На II профільному ступені «Проба себе» кожен учень ставить собі мету (вершину), якої він прагне досягти на даному етапі.

Основні завдання цього ступеню:

- розвивати риси характеру, що визначають програму поведінки особистості та її діяльності;
- розвивати самосвідомість, що виявляється у самопізнанні та адекватній самооцінці, самоорганізації, самореалізації й самовдосконаленні;
- працювати далі над формуванням розуміння й прийняття духовно-моральних цінностей.

III ступінь виховного маршруту «Я і професія» вирішує такі завдання:

- формувати вміння в учнів ідентифікувати себе як члена суспільства, громади;
- розвивати навички самоаналізу й саморозуміння, розуміння почуттів і мотивів поведінки оточуючих;
- сприяти підготовці до вибору майбутньої діяльності;
- навчити їх розробляти власний життєвий проект.

Даний етап виховного маршруту має на увазі не лише звичне «ким бути» і «яким бути», а передусім «як жити», тобто як побудувати свій індивідуальний спосіб життя, обрати оптимальний режим інтелектуальних, емоційних, фізичних навантажень, спосіб реакції на невдачі й успіхи, відповідний тип трудової діяльності.

Акмеологічні технології спрямовані на розвиток внутрішнього потенціалу учнів. Вони включають комплекс природничих і гуманітарних знань, набувають акмеологічної основи. Особливості акмеологічних технологій обумовлені внутрішньою установкою суб'єкта на їх розробку й впровадження. Об'єктом технологізації стають особистісні зони розвитку людини, способи й засоби життєдіяльності.

Вважаємо, що основним завданням акмеологічних технологій є формування й закріплення в самосвідомості учня необхідності саморозвитку й самореалізації, які дозволяють спеціальним прийомам і технологіям самоактивізувати особистісне й професійне «Я».

У своїй роботі класному керівнику доречно використати наступні акмеологічні технології:

- ігрові (дидактичні та особистісно-рольові ігри);
- технології психоконсультації;
- метод емпатичного слухання;
- метод проектів;
- тренінгові технології.

Професійне становлення й розвиток класного керівника неможливі без сформованих проектних умінь, його професіоналізм визначається здатністю до діагностики, прогнозування й моделювання педагогічного процесу, інакше кажучи рівнем володіння проектних умінь. В основі цього методу лежить розвиток пізнавальних навичок самостійно конструювати свою діяльність. Дуже важливими є вміння визначати мету й завдання своєї роботи, формулювати результати, що прогножуються, та коректувати свою діяльність, тобто проектувальні вміння для побудови свого професійного зросту.

Першою й однією з найважливіших складових проектної культури класного керівника є цілепокладання. Для того, щоб поставити деякі життєві цілі, необхідний елемент творчості. Але реалізувати цей потенціал можуть далеко не всі. З цієї точки зору класних керівників можна поділити на три категорії. Перші – це ті, хто схильний до пасивного чекання, що цілі будуть придумані й нав'язані ким-небудь. Протилежність цій групі складають ті, хто надає перевагу особистісно значущим цілям самостійно знаходити й вільно обирати види діяльності. Природно, що між цими категоріями існує досить велика проміжна група, яка володіє якостями й першої, й другої, але вона переважно обирає цілі зі стандартного переліку.

Наступними за ступенем важливості слід назвати аналітичні й рефлексивні вміння класного керівника. Тут маються на увазі як вміння аналізувати ситуацію, коректувати свою діяльність в залежності від ситуації, так і сприяти становленню особистості як проектувальника власного життя.

Сформовані у класного керівника проектні вміння є необхідною умовою для ефективного розвитку їх в учнів.

Висновки. У шкільній виховній акмеології об'єкт дослідження – підростаюча людина. Найінтенсивніший ріст людини проходить у шкільні роки, що супроводжується розвитком, якісним перетворенням всіх сторін її життєдіяльності й індивідуальності. Школяра характеризують взаємозв'язок факторів росту й розвитку його як індивіда, особистості, індивідуальності, як суб'єкта життєдіяльності.

Керуючись акмеологічним принципом, класний керівник досліджує закономірності досягнення вершин розвитку школяра як суб'єкта виховної діяльності, вершин, що створюють фундамент зрілої особистості й подальшого професіоналізму. Дослідження дають підставу для висновку, що використання акметехнологій, творча співпраця з батьками як суб'єктами виховного процесу, сприяють самоактуалізації й розкриттю творчого потенціалу учня, саморозвитку, самовдосконаленню, самовизначенню в різних життєвих сферах.

Класний керівник вирішує наступні завдання: дослідження розвитку підростаючого покоління на ступенях, що передують досягненню високого професіоналізму; збереження та зміцнення фізичного й психічного здоров'я школярів у всіх сферах їх діяльності; розвиток соціального партнерства з батьками; працює над створенням умов для оволодіння учнями культурних цінностей; розширює сфери загальних соціально-економічних інтересів учнів.

Досягнення учнями «акме» полягає в наступному:

1. Забезпечується саморозвиток підростаючої людини, просування її від однієї вершини до іншої, досягнення «акме» (вершини) у різних видах зрілості школяра.
2. Діти знаходять відповіді на питання: як навчитися контролювати себе, розвивати свої здібності й нахили, як покращити свої успіхи в навчанні, як налагодити свої стосунки з товаришами, як зберегти своє здоров'я.
3. Створюються умови захищеності та комфортності перебування кожного вихованця в класі, гімназії.
4. Відсутні учні, які пропускають уроки без поважних причин.
5. Підвищується рівень організованості класного колективу (у порівнянні з попереднім класом): зростає дисциплінованість учнів, їх активність у роботі учнівського самоврядування школи. Учні класу є активними учасниками Гімназійного містечка. Усі мають доручення в класі й відповідально виконують свої обов'язки.
6. Налагоджуються доброзичливі стосунки між класним керівником і батьками, які дійсно є його першими помічниками у вихованні дітей. Проводяться спільні заходи, свята, акції сприяють нормалізації сімейних відносин дітей і батьків за рахунок позитивного співпереживання.
7. Організація систематичної роботи з питань професійної орієнтації школярів має свої позитивні наслідки. Аналіз влаштування випускників минулого року засвідчує: 100% учнів здобувають вищу освіту в найпрестижніших вищих навчальних закладах країни.

Отже, головний результат у роботі класного керівника полягає в досягненні максимального розвитку кожної дитини, збереженні її неповторності, розкритті потенційних талантів та створенні умов для нормального духовного, розумового та фізичного вдосконалення.

Література

1. Акмеология: ученик / под ред. А.А. Деркача. – М.: Издательство РАГС, 2006.
2. Антропова Л.В. Акме-технологии в профессиональной подготовке учителя адаптивной школы / Л.В. Антропова // Школьные технологи. – 2003. – №6.
3. Бех І.Д. Виховання особистості : У 2-х кн. / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003.
4. Данилова Г.С. Соціально терапевтична функція освіти як чинник забезпечення здоров'я суспільства / Г.С. Данилова // Рідна шк., 2004. –№1.
5. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі. – Суми: Антей, 2006.
6. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М. Воронеж, 2004.
7. Єрмаков І.Г. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем. – Харків: Основа, 2006.
8. Зашихин В.А. инновационный проект развития акмеологической полипрофильной школы/ В.А. Зашихин// Профильная школа. –2005. – №6.
9. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии образования. Акмеологические проблемы подготовки преподавателей: Сбор. науч. Трудов / І.Г. Кузьмина. – М.: Шуя. 1998.
10. Максимова В.М. Акмеология: нова якість освіти / В.М. Максимова// Завуч. – 2004. – №3, 6.
11. Петрухін В.В. Акмеология та підвищення якості освіти / В.В.Петрухін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/5405/>

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СЕРЕД ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Давидова Ольга Олексіївна, методист науково-методичного відділу Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» Одеської області

Козак Юлія Вікторівна, методист науково-методичного відділу Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» Одеської області

Вольчева Галина Анатоліївна, методист науково-методичного відділу Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» Одеської області

Розвиток сучасного суспільства характеризується глобальними трансформаціями усіх сфер соціального життя, що безпосередньо відбивається на системі духовних цінностей підростаючого покоління. Подальший розвиток держави і суспільства в цілому сьогодні неможливий без розвитку національної свідомості та формування патріотичних якостей у підростаючого покоління, адже саме ці громадянські якості свідчать про зрілість нації та є показником морального здоров'я, духовного та інтелектуального потенціалу особистості.

Формування національної свідомості та світоглядних засад патріотизму підростаючого покоління є стратегічними пріоритетами сучасної системи освіти, як значиться у стратегії «Національно-патріотичного виховання». Практична реалізація даної мети передбачає пошук та впровадження в освітню практику найбільш дієвих прийомів, методів, технологій та форм роботи. Однією з ефективних технологій в даному контексті є проектна технологія, адже має соціально-економічну ефективність, сприяє соціальній інтеграції та суспільній активності, що визначаються першочерговими показниками соціальних компетенцій, які є основою громадянського становлення особистості.

Мета дослідження: розкрити особливості впровадження проектної діяльності як ефективного засобу реалізації завдань національно-патріотичного виховання та визначити оптимальні види і форми проектної діяльності в умовах дитячої рекреації.

Виклад основного матеріалу. В сучасній педагогічній теорії проектна технологія розглядається як сукупність навчально-пізнавальних прийомів, застосування яких дає змогу дітям застосовувати набуті знання, уміння і навички на практиці. В основі проектної технології лежить самостійна дослідницька, пізнавальна та продуктивна діяльність дітей, що визнається пріоритетним в умовах переформатування освіти відповідно до компетентнісного підходу.

Слід зауважити, що впровадження проектної технології в освітньо-виховний процес позашкільного типу закладу має **ряд характерних ознак:**

- є інтерактивним способом організації процесу пізнання;
- передбачає співпрацю багатьох суб'єктів педагогічного процесу;
- може бути використаний у різноманітних видах діяльності;
- орієнтований виключно на цільову аудиторію та інтереси дітей.

Як відомо, проекти мають досить розгалужену класифікацію. За домінуючим видом проектної діяльності проекти **поділяються на:**

- дослідницькі - мають спрямування на пошук шляхів вирішення кола проблемних питань, передбачити результат діяльності в межах вказаного проекту неможливо;
- творчі проекти - орієнтовані на заздалегідь визначений кінцевий результат не має обмежень у виборі презентаційної форми, а процес підготовки не має чітко визначеної структури;
- ігрові проекти – передбачають створення рольової ситуації, зміст якої відтворюють розробники проекту, залучаючи інших дітей у ролі учасників;
- інформаційні проекти - спрямовані на роботу з інформацією, її збір, аналіз та інтерпретацію. Дані проекти мають визначену схему процесу підготовки та структуру оформлення;

- практико-орієнтовані проекти – являють собою опис багатоетапного процесу втілення ідей в практику. Такими проектами можуть бути бізнес-план, програма, дизайн інтер'єру тощо.

В освітньо-виховному процесі позашкільних закладів оздоровлення та відпочинку дітей при реалізації патріотичного напрямку більш доцільним буде використання саме творчих проектів. Як вже зазначалося, даний вид не має конкретної структури підготовки та не передбачає визначених термінів реалізації. Дані характеристики є сприятливими в умовах короткочасності відпочинкової тематичної зміни та тимчасовості дитячого колективу.

Використання в освітньо-виховній роботі саме творчих проектів дозволяє залучити більшу кількість дітей. Адже крім авторів і розробників проекту виховний діапазон поширюється і на тих дітей, які будуть ознайомлені з результатами проектної діяльності. Серед можливих форм демонстрації проектів пропонуємо виставки, презентації, показові програми та флеш-моби.

Якщо обирати максимально ефективний в умовах оздоровлення та відпочинку вид проекту за кількістю учасників, то в даному ракурсі проектна діяльність може здійснюватися як в індивідуальній формі, так і через роботу в групах або парах.

Робота дітей над проектом в парах дозволить їм охопити одразу декілька функцій: вибір ідеї, планування роботи, вибір форми презентації, розробка ідей щодо назви проекту тощо і відповідно відчувати свою значущість, що дасть можливість для самореалізації, самоствердження та підняття рівня самооцінки таких дітей.

Подібна ситуація буде створена і у випадках, коли дитина, відчуваючи у собі сили, виявить бажання підготувати індивідуальний творчий проект. В такому разі педагог має виступити у ролі пасивного партнера та помічника.

Робота над проектом в групах, як і будь-яка колективна діяльність, має свої переваги в аспекті соціалізації. З метою посилення виховного впливу групової форми розробки творчого проекту слід об'єднувати дітей у групи за наступними критеріями: інтереси, нахили, особисті симпатії і бажання учасників. Такий формат утворення груп дозволяє учасникам отримати досвід у вирішенні ситуативних задач, навички групового спілкування, розвивати вміння конструктивного діалогу та вміння колективного пошуку і рішення проблемних питань.

Нагадаємо, що право обирати презентаційну форму проекту залишається за самими розробниками проекту. Педагог-координатор проекту тільки надає поради, щодо найбільш вдалих та доцільних форм в умовах закладу.

В залежності від стилів педагогічного супроводу процесу підготовки проектів визначають проекти з безпосередньою та прихованою координацією.

Проекти з безпосередньою координацією передбачають **такі дії педагога:**

- ознайомлення дітей із проектною діяльністю;
- планування діяльності по реалізації проекту спільно з дітьми;
- включення в процес підбору необхідної для проекту інформації;
- створення необхідних організаційних умов для підготовки проекту;
- координація дій дітей через звіти, аналіз їх діяльності на кожному етапі;
- визначення форми презентації результатів роботи спільно із дітьми;
- оцінювання результатів проектної діяльності.

Прихована координація проекту полягає в пасивній участі педагога-організатора в плануванні і визначенні послідовності дій дітей в межах проекту. Педагог в зазначених умовах виступає в ролі натхненника, він має використовувати мотиваційні прийоми заохочення і опосередковано сприяти конструктивній роботі над проектом. Серед ознак **такого виду проекту:**

- рівноправність педагога і дітей;
- роль педагога на початку створення ідей проекту – ініціатор;
- роль педагога у ході роботи над проектом – консультант;

- педагог може назначати куратора по проекту, обираючи його серед дітей;
- педагог не генерує ідеї а приймає ідеї від дітей.

Проекти з прихованою координацією застосовуються за умови наявності в дітей досвіду проектної діяльності та залежать від вмінь і навичок дітей. Якщо ж вказаний досвід у дітей відсутній і вмінь, потрібних для роботи над проектом, недостатньо, педагог має використовувати безпосередній стиль координації проектом.

Зауважимо, що у підготовці та реалізації будь-якого виду проектів слід дотримуватися визначеного алгоритму етапів підготовки:

I етап. Організаційно – підготовчий:

- вибір теми з урахуванням напрямків національно-патріотичного виховання;
- обґрунтування доцільності та практичної цінності вибраної теми;
- визначення мети та завдань проекту;
- формування послідовних планомірних дій для досягнення мети;
- прогнозування результатів діяльності проекту.

II етап. Виконавчо-діяльнісний:

- робота над презентаційною формою проекту (виготовлення поробки/малюнку/колажу, зйомка відео, написання пісні/вірша тощо).

III етап. Заключний:

- презентація результатів проектної діяльності;
- аналіз діяльності членів групи над проектом;
- підбиття підсумків.

Досвід впровадження проектної діяльності, як засобу національно-патріотичного виховання має УДЦ «Молода гвардія». Багаторічна практика дозволяє констатувати, що залучення дітей до проектної діяльності має значний виховний потенціал і є ефективним інструментом у формуванні національної свідомості та патріотичних почуттів підростаючого покоління.

Організація проектної діяльності дітей в умовах УДЦ «Молода гвардія» здійснюється переважно через залучення дітей до участі у конкурсах та фестивалях проектів. Саме зазначені форми дозволяють поєднати дозвілєву та пізнавальну активність дітей та молоді у відповідності до концептуальних засад діяльності дитячого позашкільного закладу цілорічного функціонування.

Тема конкурсів/фестивалів визначається організаторами на основі напрямків, що зосереджені в стратегії «Національно-патріотичного виховання». А серед ймовірних форм проектів в умовах дитячого закладу **рекреаційного типу може бути:**

- комікси з теми «Діалог з рідним краєм»;
- колажі з теми «Жива карта України»;
- розробки освітньо-виховних заходів з теми «Великі українці»;
- соціальні реклами з теми «Змінюючи себе, змінимо країну»;
- відеоролики з теми «100 ідей для України»;
- віршовані та прозові літературні твори з теми «Вишивана творчість»;
- декоративні поробки з теми «Краса по-українськи»;
- малюнки з теми «Мої мрії - крила Батьківщини» тощо.

Участь в підготовці зазначених **проектів дозволяє:**

- розвивати пізнавальний інтерес дітей до вивчення історичної спадщини, особливостей культури України;
- формувати патріотичні почуття до Батьківщини та активну громадянську позицію ;
- знайомити дітей із життям та творчістю відомих українських діячів культури, науки, мистецтва, які здійснили значимий вклад у розбудову суспільства;
- створити умови для формування комунікативних вмінь та організаторських навичок.

Рекомендації по впровадженню конкурсу проектів «Сто ідей для України»:

Конкурс проектів «100 ідей для України» пройшов апробацію в таборах дитячого центру та став традиційним заходом на тематичних змінах патріотичного спрямування. Педагогічною службою вже напрацьовані організаційні засади та умови реалізації проведення зазначеного конкурсу, які передбачають розробку положення, оголошення про конкурс, вибір презентаційної форми проекту, тощо. Поетапність підготовки і проведення конкурсу зосереджені в **наступних рекомендаціях**:

1.)З метою послідовної та системної реалізації конкурсу обов'язковим є розробка положення. Формування положень про конкурс має на меті окреслити цілі та завдання конкурсу, терміни його проведення, умови участі, критерії оцінювання проектів.

(Додаток №1 «Положення про конкурс «100 ідей для України»).

2.)Наступник кроком в реалізації конкурсу є оголошення про нього серед відпочиваючих дітей та педагогів. Аби зацікавити більшу кількість дітей та вмотивувати їх до участі, оголошення про конкурс проектів може бути оформлене у нестандартній формі. В центрі існувала практика оголошення про конкурс проектів у вигляді сюжетної постановки, вірша, коміксу, «листа». Останній варіант пропонуємо для прикладу.

(Додаток № 2 «Оголошення про конкурс – «Лист до творців майбутнього»)

3.)Оскільки творчі проекти не передбачають попереднє визначення ймовірних результатів організаторами конкурсу, діти учасники мають самі обрати їх презентаційну форму. На даному етапі розробникам проекту потрібна допомога старшого наставника – педагога-організатора. Педагог-організатор виступає в ролі координатора проекту і скеровує рішення дітей щодо форми проекту в потрібне русло. Педагоги в даному випадку мають опиратися на **наступні твердження**:

- презентаційний результат проекту має відповідати віковим особливостям учасників, їх можливостям та умовам табору;

- презентаційний результат проекту має бути таким, підготовка якого не буде затратною у часі, адже тривалість зміни цього не дозволяє;

- презентаційний результат має бути доступний і зручний для сприйняття широкій аудиторії дітей.

У рамках конкурсу проектів «100 ідей для України» дітям на вибір були запропоновані наступні рубрики **форм проектів**:

- відео-проект (ролик, реклама, кліп...);
- арт-проект (малюнки, комікси, поробки...);
- літературний проект (вірш, стаття, прозовий твір...);
- фото-проект (виставка, акція, фотокрос..).

4.)Паралельно з вибором презентаційної форми відбувається вибір теми конкурсного проекту. Полегшить даний процес попереднє формування переліку тем. Зосередимо увагу на тому, що такі теми варіативні і учасники можуть інтерпретувати їх, або самостійно запропонувати своє бачення. Єдиною вимогою до вибору тематики буде опора на ті виховні цілі, які розкривали б проблему активної громадянської позиції, любові до Батьківщини та небайдужого ставлення до її майбутнього. Для тем були обрані саме такі напрямки, які дозволили б подивитися на майбутнє рідної країни через призму власних дій та вчинків. Перелік тем зібраний в додатку.

(Додаток № 3 «Перелік орієнтовних тем проектів для конкурсу «100 ідей для України»)

5.)На подальших етапах координатор проекту формує у загонах творчі групи по розробці проекту серед бажаних дітей, розподіляє ролі та доручення між ними, обираючи серед них координатора. Координатор в свою чергу оформляє разом з групою заявку на участь у конкурсі та подає її до оргкомітету конкурсу.

(Додаток № 4 «Заявка на участь у конкурсі проектів «100 ідей для України»)

6.)Наступний етап - активна робота над проектом. В процесі створення проекту, який входить у дію з моменту подачі заявки, можуть виникнути певні протиріччя в групі. Педагог має вчасно це помічати це та, за умови деструктивного конфлікту, нейтралізувати

його. Якщо ж протиріччя носять змістовний характер, наприклад зміна теми через брак інформації, чи то бажання змінити форму презентації, як такої що не є доречною і можливою до втілення, то навпаки, педагог має надати дітям можливість конструктивної дискусії. Така дискусія є тренуванням вміння знаходити компроміси, приймати рішення, вчитися враховувати думки інших, тощо.

7.) Готові конкурсні проекти мають бути презентовані розробниками для інших відпочиваючих дітей. Саме тому подальшими діями в рамках конкурсу проектів є заходи, на яких аудиторії глядачів та журі будуть презентовані створені проекти. Організаторам конкурсу необхідно вибудовувати правильний порядок заходів по презентації розроблених проектів, відповідно скласти графік і включити його в програму зміни так, аби це не завадило реалізації її основних цілей та завдань, не перенавантажило дітей і було зручне для оцінювання проектів конкурсною комісією.

В якості конкурсної комісії мають виступати незалежні експерти, серед яких розподіляються ролі: голова журі, члени журі та лічильна комісія. З метою об'єктивної оцінки дитячих проектів до складу журі включаються відпочиваючі діти що значно розширить виховний діапазон конкурсу проектів. Слід відзначити, що на результат експертної оцінки конкурсних проектів впливає не тільки їх презентація, а й обґрунтування актуальності.

8.) Після презентації проектів слідує їх оцінювання. Експерти оцінюють конкурсні проекти за визначеними у положенні критеріями, користуючись оцінювальними бланками. Для прикладу пропонуємо оцінювальний бланк конкурсу «100 ідей для України».

(Додаток № 5. «Оцінювальний бланк для журі конкурсу проектів»)

9.) З метою фіксації заходів конкурсу, узагальнення результатів та прозорості оцінювання рекомендуємо оформити звітні матеріали по конкурсу **до яких входять:**

- положення про конкурс проектів «100 ідей для України»;
- заявки дітей-учасників;
- повний список учасників;
- плани координаційної роботи педагогів-організаторів;
- плани створення проектів;
- фото звіти підготовки проектів;
- графік презентації проектів;
- заповнені оцінювальні бланки;
- підсумковий лист з рішенням конкурсної комісії.

Приклад оформлення підсумкового листа демонструє наступний додаток.

(Додаток № 6. «Підсумковий лист конкурсу дитячих проектів»)

Рекомендації педагогам-координаторам проекту:

Як уже зазначалося вище, необхідною умовою створення проектів дітьми є координація їх дій дорослими, в нашому випадку педагогами-організаторами. Робота над проектом буде результативною, якщо педагог-координатор **враховуватиме такі рекомендації:**

- підготовка індивідуального плану координації;
- актуалізація серед дітей теми проекту;
- допомога дітям при плануванні дій по розробці проекту;
- підвищення творчої активності через індивідуальні і групові доручення;
- орієнтування дітей на правильний і дієвий вибір форми проекту;
- постійна підтримка інтересу дітей до роботи над проектом;
- забезпечення необхідних умов для успішної роботи;
- підтримка активності дітей різними прийомами заохочення;
- прогнозування успішного результату;
- створення умов для групового самоаналізу діяльності по проекту;
- відзначення важливості діяльності кожної дитини;
- аналіз проміжних етапів по підготовці проекту.

Висновки. В процесі підготовки та реалізації проектів патріотичного спрямування відбувається самостійне усвідомлення дітьми важливості даного напрямку та власної причетності до розбудови майбутнього країни. Конкурси проектів, що пропагують активну громадянську позицію ведуть за собою переосмислення дітьми власної поведінки та окремих вчинків, аналіз своєї життєвої позиції та усвідомлення власної відповідальності за результати своєї діяльності.

Важливість конкурсів та фестивалів проектів полягає ще і в тому, що діти у ході підготовки отримують нові знання, навички. В процесі підготовки проектів відбувається творче зростання вихованців, розкриття їх багатогранних здібностей, що є дуже важливим фактором формування компетенцій особистості, потрібних для успішної життєтворчості в глобалізованому суспільстві.

Становлення та ствердження загальноприйнятих цінностей національно-патріотичного виховання, а саме: повага до культурного та історичного минулого України; любов до рідної землі, держави, родини, народу; вшанування національної пам'яті; здатність до культурного діалогу між представниками етнічних груп України - є в даний час імперативом освітньо-виховного процесу. У свою чергу, проекти є максимально корисними та значимими технологіями, що мають неоціненний навчальний та виховний потенціал у вихованні справжнього патріота своєї Батьківщини.

ВІДЕОСТУДІЯ В ШКОЛІ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

*Біла Олена Павлівна, заступник з навчально-виховної роботи Синельниківської
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Синельниківської міської ради
Дніпропетровської області*

Виховний процес в нашій школі йде через сумісну роботу вчителів, батьків, учнів. При цьому виховання принципово не може бути зведено до одного виду освітньої діяльності, воно повинно охоплювати собою всі види: навчальну і позаурочну.

Одним із елементів виховної системи нашої школи є організація роботи шкільної відеостудії «StarHit» як структури єдиного інформаційного простору школи та розвиток і реалізація творчої активності учнів. Виявилось що це цікава і інноваційна форма роботи як для вчителів так і для учнів. Шкільна відео студія – інноваційний підхід популяризація та пропаганда комп'ютерних знань, інтерес роботи з літературою, створення умов для прояви своїх творчих здібностей учнями.

Ідея проекту шкільна відео студія «StarHit» була запропонована в вересні 2015 року, учнями 11 класу, які з зацікавленістю почали зйомку відеофільму про школу до Дня вчителя.

Перед тим, як розпочати проект, учні почали шукати однодумців. У нашій школі було проведено анкетування щодо виявлення зацікавленості учнів до участі в даному проекті.

Згідно анкетуванню підібралась група талановитих, активних, ерудованих дітей. Почалась робота над проектом. З початку продіагностували здібності учасників проекту. Пройшов розподіл на робочі групи: режисери, сценаристи, журналісти, оператори, звукооператори, декоратори, гримери, костюмери.

Учні разом з вчителями розробили положення та план роботи шкільної відео студії «Star Hit».

Мета проекту:

- Розвиток інтелектуальних, творчих здібностей дітей.
- Створення сприятливих умов для самореалізації особистості учня.
- Організація відео студії «StarHit» як позакласна форма роботи.

- Згуртування учнівського колективу через організацію спільної діяльності над проектом.
- Розкриття особистості, індивідуального потенціалу кожного учня.
- Розвиток здібностей відповідально та критично аналізувати.
- Стимуляція інтересу роботи з літературою, Інтернет ресурсами.

Завдання:

- Створення сприятливих умов для інтелектуального, духовного, морального, естетичного розвитку учнів та надання їм можливості для самореалізації.
- Розробка сценаріїв для відео фільмів.
- Пошук обдарованих та ініціативних дітей.
- Оновлення змісту, форм і методів роботи з обдарованими дітьми.
- Формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості, підготовленої до професійного самовизначення шляхом інноваційної форми позакласної роботи.

Учасники: учні 9-11 класів, педагог - організатор, керівник проекту ЗДНВР, батьки та творча група вчителів .

Термін дії: щорічний.

Актуальність проекту полягає в тім, що його реалізація **дає можливість:**

- Створити гармонійні умови та атмосферу життєдіяльності дітей, яка б сприяла гармонічному, творчому, інтелектуальному розвитку особистості учнів.
- Формувати та підтримувати ініціативність учнів.
- Формування інформаційної і комунікативної компетентності учнів.
- Сприяти розвитку особистих якостей: розширення кругозору, словникового запасу, уявлення, самостійності та здібностей до творчості.
- Формувати у дітей основ громадянства, відповідального ставлення до родини, народу, Батьківщини.

Реалізація проекту дає можливість:

- Задовольнити потреби учнів в цікавому та змістовому дозвіллі.
- Розширити знання учнів про програми монтажу та пост обробки відео.
- Самостійно працювати з відео камерою та програмами монтажу та пост обробки відео.
- Підготувати найбільш конкурентоздатних випускників. Адаптованих до життя у швидко мінливому суспільстві.
- Підвищити імідж нашої школи.

Очікувані результати:

- Підвищення інтересу школярів до творчої, самостійної роботи.
- Створення системи морального заохочення талановитої молоді до творчої роботи та пошуку необхідної інформації.
- Набуття учнями досвіду проектної діяльності, розвиток комунікативних якостей учнів.
- Створення учбових фільмів та використання їх разом с традиційними формами навчання.

Етапи реалізації:

1. **Підготовчо – організаційний** (організація творчої групи вчителів, стартова презентація (відео готових робіт для виявлення первинного досвіду роботи та інтересів учнів), проведення діагностичних досліджень, розробка положення проекту.).
2. **Планово – прогностичний** (планування роботи, розробка рекомендацій для всіх учасників проекту, прогнозування результатів).

3. **Організаційно – виконавчий** (розробка сценаріїв, проведення зйомок, аналіз відзнятого відео, перегляд необхідної літератури, самостійна робота, оформлення результатів роботи у вигляді відео фільмів).
4. **Корекційно – оцінювальний** (проведення консультацій творчої групи вчителями).
5. **Підсумковий** (підсумкове оцінювання продукту проектної діяльності, звітування проектної роботи на загальношкільному заході, підсумкова рефлексія учнів та учителів творчої групи).

У процесі групової роботи над проектом відбувається розвиток комунікативних якостей учнів. Розвиток відповідальності учнів за виконання роботи досягається шляхом включення кожного в проект зі своїм завданням. Розвиток вміння обробки різноманітної інформації досягається в процесі самостійної роботи кожного учня над індивідуальним завданням.

Учні вирішили, що досягти позитивних результатів можливо, якщо кожен учасник проекту проявляє зацікавленість в загальному успіху і проявляє максимум активності та творчий, креативний підхід до роботи над проектом. Та з визначеним завданням учнівський колектив, який працює над проектом справляється успішно.

Робота відео студії «StarHit» за планом.

Учні нашої школи взяли шефство, тісно спілкуються, дружать із ветераном Другої світової війни, почесним мешканцем нашого міста, ветераном праці, колишнім директором нашої школи Власенко Миколою Васильовичем. Багато цікавого узнають поколінням школярів досвід, розповіді, настанови ветерана – треба зняти фільм.

В процесі роботи над фільмом з'явилась ще одна лінія - війна в Афганістані.

Регулярні, традиційні зустрічі з воїнами інтернаціоналістами проходять в нашій школі. На стіні нашої школи встановлена меморіальна дошка в пам'ять про загиблого воїна в Афганістані, випускника нашої школи Власова Олександра Івановича .

Та це не вся біль, що охоплює серця наших учнів, вчителів, батьків. Війна на сході України. Жах! Знову загиблі. Нажаль, стали регулярними зустрічі з воїнами АТО. Стала актуальною ще одна лінія війни.

Йшла робота над фільмом. Сюжет фільму відображає лихоліття, що залишили надзвичайно важкий слід у долі українського народу, – найкривавіша Друга світова війна, війна в Афганістані 1979-1989 рр. та «неоголошена війна» на сході України. Однак наскрізною ідеєю, що пронизує кожен сюжет фільму, є думка: війна – це великий злочин, горе, величезний біль і невинуваті втрати.

Спогади, поради, побажання дали у фільмі ветерани війн, воїни АТО. Так з'явився фільм «Єдність поколінь».

Особливо задушевно пройшла презентація фільму «Єдність поколінь», де звучали вірші і пісні у виконанні учнів нашої школи.

Були запрошені й особливі гості – Власенко М.В., воїни - інтернаціоналісти, рідні воїнів, які героїчно загинули, захищаючи незалежність нашої держави. Світлу пам'ять тих, хто не повернувся додому із війни, присутні вшанували хвилиною мовчання.

Робота нашої відео студії різнобарвна. Багато ідей, бажання, натхнення.

Веселі, непосидючі наші учні. Педагоги і учні нашої школи впевнені: гумор допомагає жити! Тому у червні 2015 року пройшли зйомки фільму «Шкільний Єралаш». Аналізувати життєві події з позиції почуття гумору, показати різнобарвне шкільне життя, таке завдання було у відео студії «StarHit».

Мініатюри, робота над декораціями, костюмами, гримом, музичним оформленням має велике значення. Ця робота розвиває уяву, творчу активність школярів.

Велике задоволення дітям дає робота над «Шкільним Єралашем», його таємна, обіцяючи чудо атмосфера, святковий і радісний настрій. В процесі зйомок розширюється кругозір, панує дружня атмосфера, учні вчаться передавати почуття, враження, вчаться вести діалог, висловлювати свою думку, розвивається їх мовлення.

Крім естетичного виховання, «Шкільний Єралаш» містить в собі моральне виховання. Учні стають творцями, грають роль, підбирають персонажам негативні, позитивні риси. Діти розігрують сюжет, де є можливість посміятися та подолати лінь, брехню, невпевненість в собі. Тому маємо на меті зробити фільм «Шкільний Єралаш» серіалом.

РЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПРОЕКТ “НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ”

*Келембет Людмила, старший викладач кафедри менеджменту та освітніх інновацій
Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.*

*Фляк Оксана, завідувач лабораторії національного виховання Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.*

*Риндич Оксана, методист лабораторії національного виховання Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.*

Проблематизація. В епоху кардинальних змін, що відбуваються в усіх сферах життя – політичній, економічній, соціальній, – важливого значення набуває патріотичне виховання дітей та молоді, формування у них високої національної свідомості й самосвідомості, морально-духовної й правової культури, активної громадянської позиції.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді зазначено: “Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (patria) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін” [4, 1].

Патріотичне виховання має наскрізно охоплювати весь навчально-виховний процес, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, економічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні і відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних, громадянських обов’язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Технологічний паспорт проекту:

Тип – інноваційний

Тривалість – довготривалий (2016–2019 рр.)

Вид – науково-методичний

Цільове призначення – супровід нововведень

Цільова група – керівники, класні керівники загальноосвітніх навчальних закладів

Цілепокладання.

Мета: підвищити рівень готовності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів до організації національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Завдання:

1. Поглибити теоретичні знання методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників щодо організації національно-патріотичного виховання дітей та молоді в загальноосвітньому навчальному закладі.

2. Забезпечити формування готовності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників загальноосвітніх навчальних

закладів різних типів до організації національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.

3. Розробити модель організації національно-патріотичного виховання в загальноосвітньому навчальному закладі, науково-методичний супровід її впровадження.

3. Узагальнити і систематизувати досвід розроблення, апробації й упровадження моделей організації національно-патріотичного виховання дітей та молоді в загальноосвітньому навчальному закладі.

Концептуалізація.

Теоретичний аспект: систематизація та аналіз зібраного матеріалу.

Різнобічний аналіз поглядів науковців та практиків на проблему патріотизму, актуалізацію окремих факторів дозволили розкрити теоретичний аспект дослідження. Теоретичні умови патріотичного виховання громадян закладені в працях В. О. Сухомлинського, який підкреслював діяльний аналіз патріотизму, необхідність вчити дітей шукати своє місце в житті країни; включати їх у боротьбу з недоліками в житті суспільства. Зміст і принципи виховання української молоді висвітлювалися Г. Ващенком.

У філософській, психологічній, педагогічній літературі розкривалася суть патріотизму, його конкретно-історичний характер, ознаки прояву, давалася характеристика форм захисту Батьківщини (В. Г. Афанасьєв, І. Я. Гнатко, Н. А. Горпиневич, Ф. В. Константинов та ін.), досліджувалися можливості формування патріотизму в навчальній та позакласній роботі (Н. В. Анісімова, Ш. Б. Баоавадзе, Н. В. Балакіна, Г. Н. Громогласова, М. А. Терентій та ін.), виявлялися особливі виховні можливості дитячої організації, її вплив на виховання школярів (Л. І. Божович, Е. М. Богданов, А. А. Деркач, Т. Е. Коннікова, В. В. Лебединський та ін.) [9, 5].

Різні аспекти підростаючого покоління розглядали сучасні українські науковці І. Бех, Г. Біленька, Г. Бугайцева, З. Вербець, Г. Гуменюк, М. Жулинський, Б. Кобзар, Н. Міщенко, А. Погрібний, Ю. Руденко, М. Павленко та ін. [9, 6].

Вивчення теоретичних засад досліджуваної проблеми дало змогу дійти до висновку, що поняття “патріотизм” трактується провідними вченими в різному значенні (Г. Ващенко, О. Вишневський, І. Бех та ін.).

Патріотизм – це любов до Батьківщини, свого народу, турбота про його благо, сприяння становленню й утвердженню України як суверенної, правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з її долею.

Патріотизм – складне і багатогранне поняття, один із найважливіших компонентів індивідуального та суспільного способу життя [9,7].

На думку Омеляна Вишневського, національно-патріотичне виховання ґрунтується на таких цінностях, як: українська ідея, державна незалежність, національна гідність, історична пам'ять, пошана до національної культури, мови, символів, до Конституції, конструктивна участь у державотворчих процесах тощо [3, 188]. Національно-патріотичне виховання, поєднуючись з моральним, складає зміст нашого виховного ідеалу: “Служіння Богові і Україні” [3, 189]. Ці ж цінності сповідував Г. Ващенко.

За твердженням І. Беха, патріотизм є звичайним моральним станом життя людини, що виявляється в її свідомості, моральних ідеалах, цінностях, а також її повсякденній діяльності, творчій праці, соціальній поведінці. Це свідома громадянська позиція, критеріями якої є любов, вірність, служіння Батьківщині, турбота про забезпечення цілісності і суверенітету України, готовність встати на її захист, визнання пріоритету суспільних і державних інтересів над особистими.

Метою патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин [4, 5].

На макрорівні патріотизм є суттєвою частиною суспільної свідомості, що виявляється в колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до Батьківщини, народу, національної культури, героїчного минулого і сьогодення, розбудови України як єдиної нації, збереженні природних багатств.

Складовою патріотичного виховання є **військово-патріотичне виховання**, зорієнтоване на формування у молоді особи готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу в Збройних Силах України як особливому виді державної служби [4, 5].

Реалізується мета через систему виховних завдань: утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки; підвищення престижу військової служби як виду державної служби; усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації тощо [4, 5–6].

У Концепції чітко визначені підходи та принципи національно-патріотичного виховання. Важливими принципами є: *національної спрямованості, гуманізації виховного процесу, самоактивності і саморегуляції, культуровідповідності, полікультурності, соціальної відповідності* та ін.

Основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання [8, 1].

На основі теоретичних досліджень провідних вітчизняних учених, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, інших нормативних документів нами розроблено модель системи національно-патріотичного виховання, що включає органічну взаємодію таких компонентів, як концептуальний, управлінський, дидактичний, виховний, методичний, соціальний, ресурсний. Регіональний є основою всієї системи (Додаток 1).

На нашу думку, основними напрямками реалізації змісту національно-патріотичного виховання в навчальних закладах можуть бути:

- патріотичне виховання;
- громадянське виховання;
- військово-патріотичне виховання;
- національна свідомість та самосвідомість;
- духовно-моральне виховання;
- правова культура.

Важливим є формування засобами змісту навчання і виховання якостей особистості, що характеризуються ціннісним ставленням до суспільства і держави, самої себе та інших, природи, праці, мистецтва.

Процес патріотичного виховання здійснюється в сім'ї, навчальній, позакласній та позашкільній діяльності, дитячих і юнацьких об'єднаннях.

Серед **методів та форм** пріоритетна роль належить тим, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на постійний пошук істини, сприяють творчості, формуванню критичного мислення, ініціативності. До них належать:

- *практичні* (патріотичні акції, проектна діяльність, флеш-моби, акції пам'яті героїв Небесної сотні, добродійна діяльність на підтримку воїнів АТО);
- *вербальні* (бесіди, вікторини, поетичні калейдоскопи, інформаційні досє, бібліомарафони, круглі столи, “уроки мужності”);
- *ігрові* (ділові, сюжетно-рольові, пізнавально-розвивальні, інтелектуальні);
- *інформаційно-комунікативні* (Інтернет-конференції, презентації учнівських проектів, онлайн-опитування, обговорення на форумах);

- *наочні* (виставки, тематичні стенди, шкільні газети, перегляд кінофільмів патріотичної тематики);
- *рефлексивні* (самопізнання, самообілізація, саморегуляція, самореалізація).

Таким чином, виховання патріотизму вимагає комплексної, системної і цілеспрямованої діяльності різних соціальних інститутів – сім'ї, школи, громадських організацій, органів державної влади. Дуже важлива також особиста участь учня у житті навчального закладу і суспільства в цілому. Від того, якою буде ця участь, залежатиме соціально-економічний, духовний і культурний розвиток нашої держави.

З огляду на це, важливого значення набуває науково-методичний супровід патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в регіоні.

Практичний аспект: самоаналіз управлінського досвіду діяльності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників.

Реалізація моделей національно-патріотичного виховання загальноосвітніх навчальних закладів тісно пов'язана з процесом підвищення управлінських компетентностей методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, професійних компетентностей класних керівників навчального закладу. Нами виокремлено типові утруднення, зокрема, низький рівень усвідомлення підвищення професійних компетентностей на основі найновіших досягнень науки і передової практики, відсутність досвіду моделювання виховних систем, недооцінка науково-методичного супроводу реалізації ідей та положень Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, формування професійних компетентностей педагогів, досвіду упровадження інноваційних виховних технологій; усвідомлення ролі та значення технологічного підходу як засобу формування і розвитку компетентного випускника школи, громадянина України, здатного до проектування власного життя.

Прогнозування.

Критерії змін:

Кількісні зміни: збільшення кількості професійно компетентних методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів, здатних до організації виховного процесу району (міста), навчального закладу як цілісної системи.

Якісні зміни: підвищення рівня професійної компетентності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класного керівника.

Очікувані результати

Для методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів: підвищення ефективності організації національно-патріотичного виховання, рівня сформованості професійних компетентностей щодо моделювання та впровадження виховних систем у практику роботи закладу, які б ураховували ідеї та положення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді й регіональні особливості, Основних орієнтирів виховання 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України.

Для учнів: сформованість ключових компетентностей вихованця.

Моделювання

Конструювання.

Передбачуваний результат – підвищити рівень професійної компетентності методистів Р(М)МК(Ц), ІМЦ, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів щодо ефективності організації національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Персонал-технологія. Перший етап – організувати науково-методичний супровід на обласному рівні щодо реалізації проекту: опрацювати нормативно-правові документи, науково-методичну літературу з проблеми, спрогнозувати основні напрями роботи; ввести до навчальних планів курсової підготовки лекційно-практичні заняття, що забезпечують ефективність реалізації проекту; вивчити досвід діяльності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів та виявити проблеми в організації виховного процесу класу; організувати роботу постійно діючих семінарів методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу та керівників районних (міських) методичних об'єднань класних керівників із проблеми проекту.

Другий етап – здійснити науково-методичний супровід на районному (міському) рівнях щодо реалізації завдань, поставлених проектом: організувати роботу методичних об'єднань класних керівників навчальних закладів різних типів; вивчати та впроваджувати досвід кращих класних керівників щодо організації національно-патріотичного виховання дітей та молоді через різні форми науково-методичної роботи.

Третій етап – вивчити та узагальнити кращий досвід щодо організації національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді навчальних закладів різних типів.

Четвертий етап – здійснити моніторингове відстеження стану готовності методистів відділів (управлінь) освіти, відповідальних за виховну роботу, класних керівників щодо моделювання та впровадження виховних систем у практику роботи закладу, які б урахували ідеї та положення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді й регіональні особливості, Основних орієнтирів виховання 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України.

Програмування.

Змістова лінія науково-методичного супроводу “Національно-патріотичне виховання”

Етапи реалізації проекту:

I етап. Організаційно-діагностичний (2016 р.).

II етап. Моделюючий (2017р.).

III етап. Практичний (2018–2019 рр.).

IV етап. Узагальнюючий (2020 р.).

Науково-методичний проект “Національно-патріотичне виховання”

№	Зміст діяльності	Форма організації (узагальн.)	Місце проведення	Термін виконання	Відповідальні
1	Теоретико-методичні засади національно-патріотичного виховання дітей та молоді	Спецкурс (лекційно-практичне заняття)	ОППО	Впродовж року	О. Риндич, О.Фляк, Л.Келембет
2	Вивчення стану науково-методичної роботи з класними керівниками щодо моделювання та впровадження системи національно-патріотичного виховання в ЗНЗ	Науково-методичне консультування	ІФОППО	Лютий	О. Риндич, Л.Келембет
3	Концептуально-методичні засади моделювання системи національно-патріотичного виховання	Семінар методистів Р(М)МК(Ц), ІМЦ, керівників районних (міських) методичних об'єднань класних керівників	ІФОППО	Березень	О.Риндич, О.Фляк, Л.Келембет
4	Формування готовності класного керівника до організації національно-патріотичного виховання	Науково-методичне консультування	ЗНЗ Калуської міської ради	Квітень	О.Риндич, Л.Келембет
5	Система національно-патріотичного	Семінар керівників районних (міських) методичних	ЗНЗ Калуської міської ради	Травень	О.Риндич, Л.Келембет

	виховання дітей та молоді: регіональний аспект	об'єднань класних керівників			
6	Діагностичне вивчення стану професійної компетентності методистів Р(М)МК(Ц), ІМЦ, класних керівників ЗНЗ	Науково-методичне консультування	ІФОППО	Вересень	О.Риндич, О.Фляк, Л.Келембет
7	Вивчення досвіду роботи з класними керівниками щодо впровадження моделей виховної системи класу національно-патріотичного спрямування в ЗНЗ	Виїзд (науково-методичне консультування)	ІФОППО	Жовтень	О.Риндич, Л.Келембет
8	Моделі національно-патріотичного виховання ЗНЗ: досвід апробації та впровадження	Семінар керівників районних (міських) методичних об'єднань класних керівників	ІФОППО	Листопад	О.Риндич, О.Фляк, Л.Келембет
9	Підготовка до друку науково-методичних матеріалів ОППО, Р(М)МК(Ц), ІМЦ щодо реалізації проекту		ОППО	Впродовж року	О.Риндич, О.Фляк, Л.Келембет

Творче портфоліо проекту

- Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – К. : 2014. – 30 с.
- Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник / О. І. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2003. – 528 с.
- Вишневський О. Українська освіта на шляху реформ / О. Вишневський. – Дрогобич, Швидкодрук, 2013. – 448 с.
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641). – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vixovannya>.
- Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах (додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641). – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vixovannya>.
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013). – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>.

7. Національне виховання дітей та учнівської молоді в контексті історичного розвитку, традицій і культурних надбань українського народу: матеріали Всеукраїнської науково-

- практичної конференції 26–27 вересня 2013 року / Упорядники: Келембет Л. І., Фляк О. О., Риндич О. М. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. – 336 с.
8. Олександр Захаренко. Учитель. Директор. Академік. Нариси, роздуми, спогади / Колектив авторів. Під ред. В. П. Яковенка. – “Корсунь-Шевченківський: Корсунський видавничий дім “Всесвіт”, 2012. – 286 с., іл.
9. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки (Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015). – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>.
10. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізації суспільних змін: навчально-методичний посібник / авт. кол. : Бех І. Д., Журба К. О., Киричок В. А. та ін. – К. : Пед. Думка, 2011. – 240 с.
11. Стельмахович Мирослав. Вибрані педагогічні твори // У двох томах. – Т. 1. : Українське національне виховання / Мирослав Стельмахович / Упоряд. : Л. Калуська, В. Ковтун, М. Ходак / За заг. ред. Л. Калуської. – Івано-Франківськ– Коломия : Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 2011. – 520 с.
12. Як виховати громадянина-патріота? // Освітнянське слово. – 2015. – № 15–16. – 10 квітня. – С. 4–5.

РОБОТА ЛІТНЬОЇ ПРАВОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ТА АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Гочошвілі Інна Олександрівна, учитель історії та правознавства Краматорської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів І- ІІІ ст. № 25 з профільним навчанням Краматорської міської ради Донецької області

Кожен рік, починаючи з 2007р., в нашій школі працює **Літня правова** школа для учнів 8 класів, мета якої ознайомити школярів з основними правами громадян в Україні, законодавчою базою прав та обов'язків, навчити вирішувати правові ситуації, ознайомити з професією юриста. Група формується заздалегідь за бажанням учнів (15 – 17 осіб.) Кожна дитина під час роботи веде щоденник, де виконує завдання, записує свої спостереження, висновки. Наприкінці кожного дня роботи фіксує свої побажання та враження, висловлює свої проблеми та запитання. Робота у школі проводиться у вигляді тренінгів, подорожей, співпраці з юристами різних напрямків, відвідування судових процесів. Уявляєте враження дітей? Кожна дитина отримує безцінний досвід як адвокат, прокурор, свідок та ін.

В роботі Школи беруть участь психологи, громадські активісти, яких я запрошую, щоб учні отримали інформацію про громаду, її заходи, щоб самі долучались до активного життя. Наприкінці роботи Школи (10 днів) це вже інші учні, які приймають участь у проектах (« Громадянин» Нова Доба, «Уроки Голокосту» Інститут вивчення Голокосту, « Усна історія -XX ст.» Центр усної історії , « Велика історія маленьких міст» УКУ та ін.), ведуть профілактичну роботу серед однолітків щодо правопорушень, проводять шкільні правові заходи, класні години за правовою тематикою у початковій школі, підтримують активні контакти з учнями інших регіонів країни, приймають участь у волонтерській роботі.

Це дуже цікава та корисна форма співробітництва учителя та учнів.

Літня правова профільна школа створюється для успішної організації пізнавального відпочинку обдарованих учнів у канікулярний час.

Розвиток здібностей обдарованих учнів відбувається під час тренінгів, правових практикумів, роботи над проектами, науково-дослідницької діяльності.

Науково-практичну допомогу учням у літній правовій школі надають учителі – предметники, практичні психологи, фахівці, громадські активісти, викладачі ВНЗ.

Мета роботи Літньої правової профільної школи – забезпечення сприятливих умов для інтелектуального, духовного, творчого потенціалу обдарованих дітей.

Завдання :

- залучити до участі в роботі Літньої правової профільної школи максимальну кількість обдарованих учнів
- поглибити знання учнів з правознавства та громадянської освіти
- залучити педагогів і фахівців інших сфер діяльності до роботи в школі
- створити належні умови для навчання, спілкування та пізнавального відпочинку учнів літньої школи
- забезпечити науково – методичний супровід педагогів щодо роботи з учнями в літній школі

*Програма Літньої Правової Школи (ЛПШ)
« Права людини в Україні та світі »*

День 1

1. Міжнародні стандарти в сфері захисту прав та свобод людини (Практична робота).
2. Основні види прав і свобод людини та громадян України (тренінг).
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 2

1. Правопорушення . Юридична відповідальність (робота з навчальними матеріалами)
2. Складання та рішення юридичних задач (тренінг)
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 3

1. Людина у суспільстві (психологічний тренінг)
2. Права людини в Україні. Законодавча база. (Навчальні матеріали)
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 4

1. Тренінг «Толерантність».
2. Ділова гра «Час суду».
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 5

Відвідування засідання міського суду.

День 6

1. Активні громадяни: хто вони? (Знайомство з громадськими активістами , відвідування громадських установ, співпраця та допомога у підготовки заходів).
2. Складання есе « Я- Громадянин». Захист своїх робіт.
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 7

1. Конституційне право України. (Відвідування кафедри правознавства ДИТМ МНТУ, інтерактивна лекція).
2. Складання Конституції школи (робота в групах). Презентація роботи.
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 8

1. Фото сесія «Порушення прав людини у моєму місті».
2. Презентація головних проблем міста та шляхи їх рішення (виступи учнів).
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 9

1. Моя майбутня професія (екскурсія до міського Центру зайнятості).
2. Тренінг «Моя майбутня професія».
3. Підбиття підсумків. Рефлексія.

День 10

Закриття Літньої Правової школи: підведення підсумків, вручення сертифікатів, обговорення проблем, наступних планів, домашнє завдання учням школи.

КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Деленко Марія Андріївна, заступник директора з навчально-виховної роботи
Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний Центр
краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді»*

*Набитович Михайло Васильович, директор Комунального закладу Львівської
обласної ради «Львівський обласний Центр краєзнавства, екскурсій і туризму
учнівської молоді»*

Розвиток інноваційних процесів у освіті на сучасному етапі є об'єктивною закономірністю, що зумовлюється: інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття; оновленням змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський цілісний аспект; гуманістично зорієнтованим характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу; необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність, спрямовану на формування творчої особистості вихованця, готовності до сприйняття та активної діяльності у нових соціально-економічних умовах. У зв'язку з цим винятково важливого значення набуває інноваційна діяльність педагога.

Інноваційна педагогічна діяльність як особливий вид творчої діяльності спрямована на оновлення системи освіти. Вона є результатом активності людини не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки у зміні його відповідно до особистих і суспільних потреб та інтересів.

Продуктами інноваційної педагогічної діяльності є нововведення, що позитивно змінюють систему освіти, визначають її розвиток і характеризуються як нові чи вдосконалені.

Виконання заходів, що пропонують накази Міністерства освіти України, покликане дати учням додаткову сучасну козацько-лицарську освіту, забезпечити надійний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати їх на інтереси нащадків. Козацька педагогіка має забезпечити виховання мужніх і сильних духом громадян України.

Комунальним закладом Львівської обласної ради «Львівський обласний Центр краєзнавства, екскурсій та туризму учнівської молоді» розроблено освітньо-виховний Проект «Моя земля–козацька Україна», у рамках якого створення «Програми козацько-лицарського виховання учнівської молоді», яка складається із трьох частин: «Козацько-лицарське виховання учнів початкової школи» – козачат (ч.1 «Лицарі Добра»), «Козацько-лицарське виховання учнів базової школи» – джур (ч.2 «Лицарі Духу»), «Козацько-лицарське виховання учнів старшої школи» – молодих козаків та козачок (ч.3 «Лицарі Сили»).

Термін реалізації Проекту: 2016-2020 рр.

Авторами та творчою групою педагогів на даний час створено частину 1 програми «Козацько-лицарське виховання учнів початкової школи».

Упродовж 2016-2020 рр. буде продовжуватись робота над розробкою 2 та 3 частини програми.

Постановка проблеми. Чому обраний такий шлях? Бо епоха козацтва створила багатогранну, глибоку духовність, що стала гордістю і окрасою, вершиною української

національної культури. Козацькі виховні ідеї були відомі далеко за межами України. Козацька республіка дбала про освіту, а українська система виховання в часи козацтва досягла свого найвищого розвитку.

Новий етап розвитку цивілізації характеризується динамізмом і глобальністю масштабів перетворень у всіх сферах життєдіяльності людини. При цьому значно зросла роль нації і національних цінностей. Людина виявилася заручником цивілізаційного процесу, ініціатором якого є вона сама. Разом з тим тільки в її силах звільнити себе. Час вимагає докорінної трансформації українського суспільства. Передусім змін потребує освіта, адже від її стану та впливовості залежить духовний, моральний, культурний, інтелектуальний рівень народу і ставлення до нього у світі.

Перед освітою XXI ст. в Україні стоїть завдання утвердження національної свідомості та гідності молоді, місія якої розбудовувати культуру нашого суспільства та завершити державотворення. Для реалізації цього завдання педагогам потрібно усвідомити, що обравши для себе роль виховника, вони зобов'язались будувати власне життя так, щоб слугувати прикладом самовідданого служіння Богові і Україні. Спільними зусиллями, у єднанні з батьками учнів та громадськістю, педагогічні працівники покликані забезпечувати національно-патріотичне виховання як історично зумовлену і створену самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності молодих поколінь, у процесі якої засвоюється культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь.

Програма навчально-виховного курсу «Козацько-лицарське виховання учнів» призначена для виховання українських школярів на засадах козацької педагогіки. Виховання козака – яскравий феномен української етнопедагогіки, у якому збережено найкращі духовні цінності народу, досвід виховання, формування і навчання особистості, прогресивні й результативні форми допологового виховання, батьківської опіки немовлят і дітей дошкільного віку, роботи з отроками, підлітками і юнаками та побудови взаємин між дорослими.

Актуальність упровадження програми. Проблема духовності є особливо важливою для сучасного українського суспільства, яке переживає кризу морально-етичних цінностей. Шлях до національної консолідації, формування нової суспільної солідарності в Україні перекривають як ідеологічна спадщина тоталітаризму, так і гострі соціальні протиріччя, тому ми говоримо про національну ідею як цементуючу субстанцію суспільства. Ідея України визріває в пластах народного духу, національної культури і є вінцем самоусвідомлення, самовизначеності народу. Вона – це також розуміння українцями унікальної окремішності серед інших народів світу, бо ми – єдина у світі козацька нація. Місія школи – сприяти самоідентифікації учнів як українців, виховувати національно-свідомих громадян, патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців і продовжувачів національно-патріотичних традицій, зокрема, тих, що склалися у часи козацтва.

Головною метою виховної програми козацько-лицарського виховання є набуття дитиною якостей, притаманних кращим представникам українського козацтва, духовне зростання хлопців і дівчат як палких патріотів, мужніх громадян Української держави, захисників рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, широким світоглядом, сильним характером і високою мораллю.

Виховання козака-лицаря вимагає створення для учнів соціально-педагогічних умов, сприятливих для розвитку ключових компетентностей, націленості виховників на морально-духовне, громадянсько-патріотичне і військово-патріотичне виховання, участі учнів у Всеукраїнській дитячо-юнацькій, військово-патріотичній грі "Сокіл" ("Джура").

Основні завдання школи козацько-лицарського виховання:

- рости фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужих тілом і духом синів і дочок незалежної України;

- плекати шляхетність і силу духу, моральні чесноти, почуття милосердя;
- розвивати мужність і силу волі, уміння боротися зі злом і перемагати його;
- пробуджувати віру, надію, любов, готовність творити добро і красу;
- формувати соціально відповідальну поведінку, здатність діяти альтруїстично та співпрацювати для національного блага, уміння погоджувати особисті, приватні і загальнонаціональні, державні інтереси для підтримання соціальної злагоди;
- виховувати господарів рідної землі та громадян Української держави, її захисників від ворожої агресії, мовної і культурної експансії;
- конструювати науковий світогляд, історичну пам'ять та ідентичність українця;
- сприяти участі дітей у пізнанні культурного доробку нації і людства, їх творчій діяльності;
- плекати козацький характер, створивши умови для оволодіння молоддю військово-спортивним мистецтвом козаків, освоєння актуальних сьогодні військових, політичних, господарських та мистецьких традицій українського козацтва.

Програма козацько-лицарського виховання учнів передбачає використання елементів козацької педагогіки та досвіду наших предків з виховання підростаючого покоління. Разом з тим її навчально-інформаційна основа – це збагачений додатковими відомостями зміст тих тем шкільних предметних програм, у яких висвітлюються культура тіловиховання та українського мовлення, історія запорізького козацтва і рідного краю, розуміння християнських цінностей та основ екології.

З метою розширення кругозору вихованців, формування у них світогляду громадян незалежної демократичної держави, сповнених національної гідності та поваги до інших народів, у школі доцільно подбати про розвиток туристсько-красназавчої роботи, військово-прикладних видів спорту, відродження військово-спортивного мистецтва та народних мистецьких традицій, підготовку юнаків і дівчат до служби в лавах Збройних Сил України.

Реалізація програми козацько-лицарського виховання – спільне завдання вчителя-наставника, класного керівника та вчителів-предметників, керівників шкільних гуртків, секцій та клубів, бібліотекаря, соціального педагога і шкільного психолога, роботу яких слід скоординувати. Для досягнення цілей цієї програми доцільно активно залучати до її виконання батьків та громадських активістів, а в умовах початкової школи – ще й учнів старших класів.

Значна частина змісту програми може бути освоєна учнями на годині класного керівника. Рекомендуємо у кожному класі, спільнота якого (учні та батьки) за підтримки учителів обрала козацько-лицарське виховання, виділяти на освоєння змісту програми хоча б дві години класного керівника в місяць, одну – на теорію та одну – на практичні заняття. Більшість занять з дітьми повинні мати прикладне спрямування та відбуватися з елементами змагань й інтелектуальних ігор.

Козацько-лицарське виховання відбувається також на уроках із різних навчальних предметів, коли вчитель опрацьовує із учнями теми, у яких відображено ті чи інші складові змісту цієї Програми, а також на групі продовженого дня, на заняттях гурткової роботи, факультативу тощо. Зокрема, у початковій школі для освоєння змісту програми козацько-лицарського виховання можна використати уроки читання, предмета «Я і світ», математики, основ здоров'я, малювання, фізкультури, співів.

Уроки козацько-лицарського виховання можна також проводити в інших форматах: зустріч із військовослужбовцями, урочиста лінійка, виїзний виховний захід (вистава, концерт), виготовлення сувенірів, написання листа, підготовка малюнків, екскурсія в історичний музей, відвідини меморіального комплексу тощо.

Уроки козацько-лицарського виховання можуть бути призначені не лише для всього класу, а й для дитячих груп різної чисельності. Виховники можуть також давати учням індивідуальні завдання.

Зміст Програми структурований за віковими категоріями учнів: у 1-2 класах початкової школи діти отримують загальні знання про козаків з метою їх зацікавлення, підготовки до прийняття рішення стати козачатами; цей підготовчий етап завершується посвятою у козачата (3 клас); у 3-4 класах учні розвивають якості козачат, після чого у 5 класі можуть бути посвячені в джури; у 5-8 класах вони виховуються як джури, щоб у 9 класі пройти посвяту у молоді козаки/козачки; виховання у старшій школі (9-11 клас) – це випрацювання козацького характеру та лицарських якостей юнака чи дівчини.

Розподіл змісту та годин у програмі є орієнтовним, школа або й окремих вчитель можуть змінювати його, плануючи козацько-лицарське виховання учнів з урахуванням регіональної специфіки.

Обов'язковий елемент уроків козацько-лицарського виховання – рефлексія, оцінювання учнями перебігу та обговорення результатів проведеного заходу.

Бальна оцінка за виконані учнями завдання не виставляється (за винятком тих, що виконувалися на уроках).

Перевірка та оцінювання компетентностей учнів як козачат, джур, молодих козаків і козачок здійснюється під час виконання ними практичних завдань, а також у формі вікторин, конкурсів та змагань.

Підсумок навчання на кожному з вказаних етапів доцільно підводити у жовтні, в день Покрови. У 3 класі - це урочиста посвята у козачата, у 5 – му – у джури, у 9 класі – у молоді козаки, козачки. Урочиста посвята може відбуватися і в інші святкові для українців або для місцевої громади, шкільної спільноти дні (вибір за навчальним закладом).

Для відзнаки козачат, джур, козаків і козачок у школі варто запровадити відповідну символіку, певний стрій тощо.

Перед посвятою в козачата, джури, молоді козаки та козачки учні здають іспит козацько-лицарської честі. Ті, хто не склав іспиту, мають право на його перездачу та посвяту через рік або в інший спеціально визначений школою день.

Щороку у квітні-травні козачата, джури та молоді козаки і козачки проводять козацькі розваги та забави, сходження на вершини гір, конкурси, туристські походи тощо, беруть участь у шкільних етапах Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Очікувані результати козацько-лицарського виховання.

Освітньо-виховний аспект: сформовані моральні цінності, патріотизм, етнічна та національна самосвідомість, почуття любові до рідної землі, народу та родини; бажання сприяти соціально-культурному розвитку України; повага до прав людини, Конституції та Законів України, до державної символіки; особиста відповідальність, чесність, працьовитість; здоровий спосіб життя, прагнення фізичного та інтелектуального саморозвитку, духовного зростання; сприяння протидії негативним впливам і явищам, які існують у сучасному суспільстві.

Соціально-просвітницький аспект: поширення знань про Батьківщину, рідний край, козацтво; вияви поваги до історичних діянь і культурних набутків українців як нації та народів, що проживали і проживають на теренах сучасної України; підтримка соціально незахищених родин і земляків; турбота про сучасне і майбутнє України та людства.

Козачата, джури, козаки та козачки знатимуть:

- ключові факти історії України, козацтва і рідного краю;
 - визначні культурні здобутки, звичаї та традиції українців;
 - підтримувані сьогодні обряди і звичаї українського народу, найбільші церковні і народні свята;
 - найбільш відомі історичні та культурні пам'ятки рідного краю;
 - видатних діячів українського козацтва, УПА, ЗУНР, культури, науки і мистецтва;
- основи дитячого самоврядування;

- основні аспекти спортивних єдиноборств, туризму, спортивного та туристського орієнтування;
- основи стройової підготовки;
- правила та види стрільби із пневматичної зброї;
- види техніко-тактичних дій на місцевості;
- основи надання долікарської допомоги, проведення рятувальних робіт;
- основи безпеки життєдіяльності;
- правила поведінки учнів під час занять, екскурсій та змагань.

Козачата, джури, козаки та козачки вмітуть:

- працювати з різними джерелами інформації;
- збирати, фіксувати народознавчі матеріали;
- проводити спостереження за природою, орієнтуватись на місцевості;
- володіти базовими елементами народних єдиноборств;
- подавати команди та діяти в строю;
- стріляти із пневматичної зброї;
- користуватись засобами індивідуального захисту;
- облаштовувати привали, табори, біваци;
- готувати страви національної кухні (куліш, борщ, кашу, деруни тощо);
- розподіляти обов'язки у групі залежно від завдань;
- організувати (спланувати, виконати посильну роль, оцінити) концерт, фестиваль, виставку, народознавчий захід;
- надавати першу медичну допомогу;
- виконувати творчі роботи тощо.

Козачата, джури, козаки та козачки дотримуватимуться таких козацьких заповідей:

- Любити батьків, бути вірним у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, цінувати Батьківщину та рідний народ.
- Турбуватися про молодших, зокрема про дітей, про непрацездатних, літніх людей та людей похилого віку.
- З особливою шанобливістю ставитися до Жінки (матері, сестри, дівчини, молодиці, бабусі).
- Поважати Чоловіка (юнака, батька, чоловіка, дідуся).
- Непохитно дотримуватись принципів народної моралі, поважати та захищати честь і гідність особи.
- Відстоювати свободу і незалежність особи, народу, держави, соборність українських земель.
- Жертвувати на будівництво та утримання храмів, закладів освіти та культури, просвітню діяльність, зведення меморіалів, реставрацію пам'яток історії та культури.
- Виявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності.
- Цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні та духовні сили, зокрема, непохитну силу волі та непоборну силу духу, здатність займатися самопізнанням і самовдосконаленням.
- Скрізь чинити правдиво та благородно, виявляти добротність та милосердя (співчуття та готовність допомагати слабким, безпомічним та беззахисним), бути милостивим до недругів.
- Дбати про глибоку історичну пам'ять, розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, національну гідність і гордість.
- Берегти довкілля: рослинний і тваринний світ, землю, воду, клімат, піклуватися про ресурсозбереження та відтворення природних ресурсів України.
- Нарощувати особистий внесок у зростання добробуту рідного народу, розвиток національної культури та духовності.
- Шанобливо ставитись до християнської моралі та традицій.

Ідеал козачат, джур, козаків та козачок - духовно багата, інтелектуально розвинута, зорієнтована на творчу діяльність, критично мисляча особистість зі стійким характером, сильною волею, добрим серцем та чистою совістю, здатна реалізувати себе у сучасному суспільстві.

Висновки. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають національно-патріотичне та громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (patria) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу. Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

Упродовж останніх десятиліть було розроблено низку концепцій: Концепція національної системи виховання (1996); Концепція національно-патріотичного виховання (2009); Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр.; Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012). Проте жодна з них не була розгорнута і не втілилася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ МОНУ від 16.06.2015 р. №641) сказано, що національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.

Комунальним закладом Львівської обласної ради «Львівський обласний Центр краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді» обрано шлях реалізації патріотичного виховання через створення освітньо-виховного Проєкту в рамках якого упровадження «Програми козацько-лицарського виховання учнівської молоді» у загальноосвітні навчальні заклади Львівщини.

Пропонуємо дорожню карту упровадження програми в освітній простір.

*Дорожня карта
упровадження «Програми козацько-лицарського виховання»*

Крок 1. Створення робочої групи педагогів для роботи над програмою.

Крок 2. Створення програми «Козацько-лицарське виховання учнівської молоді»:

Ч.1. «Козацько-лицарське виховання учнів початкової школи (козачата). Ч.2. «Козацько-лицарське виховання учнів базової школи».

Ч.3. «Козацько-лицарське виховання учнів старшої школи».

Крок 3. Підготовка методичного супроводу впровадження програми (створення посібників-додатків для вчителя, робочих зошитів для учнів тощо).

Крок 4. Випуск дитячих газет: для школярів початкової школи «Козачок», для середньої школи «Джура», для старшої школи «Січ молода», створення інтернет-сторінок груп, блогів тощо.

Крок 5. Укласти збірник сценаріїв присвяти у козачата, джури, молоді козаки (через конкурс на кращий сценарій серед педагогів області).

Крок 6. Продумати відзнаки для козачат, джур, козачок, козаків (хлопчики/дівчатка).

Крок 7. Вибір експериментального майданчика.

Крок 8. Укласти завдання для іспиту козацько-лицарської честі перед посвятою у козачата. Продумати вид та зміст іспиту.

Пропонується складання іспиту за темами:

1. Іспит на знання кодексу козацько-лицарської честі (створити кодекс відповідно до вікових груп).

2. Іспит на знання історії козацтва (через знання, отримані на виховних годинах, міжпредметні зв'язки: мова, література, математика, рідний край тощо).

3. Іспит на фізичну підготовку (фізичні вправи козацько-лицарського спрямування).

4. Творчий іспит –представлення свого хобі (пісня, гра на музичному інструменті, читання поезії, інсценівка, виріб своїми руками тощо).

5. Презентація доброї справи учня, групи учнів – козачат, джур, козаків, козачок.

Крок 9. Посвята у козачата після іспиту козацько-лицарської честі (2кл.). Продовження навчання за програмою (3-4 кл.).

Крок 10. Підготовка до посвяти у «Джури» (5 кл.).Продовження навчання за програмою (5,6,7 кл.).

Крок 11. Підготовка до посвяти у «Молоді козаки» (8 кл.). Продовження навчання за програмою (8,9,10 кл.).

Крок 12. Спільний крок козачат, джур, молодих козаків у кінці навчального року: козацькі розваги та забави, туристські походи, сходження на карпатські вершини, екскурсії, підсумування добрих справ, зроблених за навчальний рік, активна участь у шкільних етапах Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Період реалізації: 2016-2020 рр.

Козацька педагогіка — унікальна складова української етнопедагогіки: вона повинна стати серцевиною національно-патріотичного виховання сучасної учнівської молоді.

ІНТЕГРОВАНІЙ ПРОЕКТ
«МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛІ» –
«НАВЧАЄМОСЬ РАЗОМ»

Кіта Людмила Богданівна,
директор Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №20
Черкаської міської ради

Концептуалізація проекту

Міжнародна співпраця, участь у програмах та проектах є одним із основних пріоритетів розвитку освіти сьогодення. Через партнерські зв'язки, на принципах розуміння та довіри молодь навчається разом з однолітками різних країн світу розвивати міжкультурне взаєморозуміння та вміння жити і працювати у глобальному просторі.

Міжнародна діяльність, художньо-естетичне та громадянське виховання дітей та підлітків як запорука розвитку країни та інтегрування її в європейський простір на основі творчого розвитку підростаючого покоління, розвитку його духовності та збагачення внутрішнього світу є сьогодні надзвичайно актуальним. Відповідно до Законів України „Про освіту“ та „Про загальну середню освіту“, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, з метою забезпечення інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір та підтримки і розвитку партнерських стосунків між навчальними закладами інших держав у 2013 році між Черкаською спеціалізованою школою I-III ступенів № 20 Черкаської міської ради Черкаської області (далі — Школа) та Крествудським коледжем бізнесу і підприємницької діяльності (Великобританія) була підписана Угода про партнерські зв'язки та співпрацю. Сторони уклали дану угоду з метою підготовки учнівської молоді до успішної самореалізації в умовах європейської інтеграції та світової глобалізації, розроблення та реалізації моделей співпраці в галузі духовно-морального виховання підростаючого покоління, вивчення досвіду зарубіжних партнерів для підвищення якості системи освіти, активізації пізнавальної діяльності учнів до вивчення історії, культури, побуту, звичаїв та традицій держав світу, розвитку творчих, навчальних, методичних контактів між сторонами угоди, створення додаткових умов для творчої самореалізації учнівської молоді та свідомого вибору професії, поглиблення вивчення іноземної мови.

У Черкаській спеціалізованій школі I-III ступенів №20 Черкаської міської ради діти мають змогу навчатися та безкоштовно займатися у творчих колективах. Таких об'єднань у школі вісімнадцять. Зразкові колективи: духовий оркестр, оркестр народних інструментів, вокальна студія, студія танцю, художня студія, театральний колектив, ансамблі. Усього творчі колективи об'єднують 550 дітей, а мистецтвом займається близько 550 дітей. Із 740 учнів закладу – 275 категорійних дітей, а тому проблема соціального захисту близька і зрозуміла нашим учням. Ідею допомоги дітям, що знаходяться під опікою держави, а саме вихованців дитячих будинків, підтримали всі учасники вокальної студії. Біда не буває чужою... І діти, виховані в творчості, не залишаються байдужими до життя їхніх однолітків. *«Даруймо радість іншим – і будемо щасливими самі»* – девіз творчих колективів Школи. Проект функціонує на постійній основі. Напрямки діяльності:

Довготривалий інтегрований проект «Навчаємось разом» реалізовується за основними напрямками:

— **освітній напрямок** спрямований на формування в учнів комунікативної, полікультурної, художньо-естетичної компетентностей засобами іноземної мови та мистецтва, реалізується проведенням on-line-уроків, розбудовою комунікативного інформаційного простору, дистанційним спілкуванням між учнями, педагогами Школи та Крествудського коледжу (Великобританія);

— **художньо-естетичний напрямок** охоплює роботу творчих колективів, що займаються сценічними видами мистецтва (вокал, театр, хореографія тощо), та діяльність художньої студії, реалізується концертною та виставковою діяльністю, показами вистав шкільної театральної студії «Астрей»;

— **благодійний напрямок** здійснюється творчими колективами, випускниками школи, вчителями та волонтерськими групами у ході участі в проведенні акцій (вистави, виготовлення подарунків), благодійних концертів з метою збору коштів для покращення матеріальної бази будинків-інтернатів Черкащини.

Складовими проекту «**Навчаємось разом**» є благодійні культурно-мистецькі підпроекти: **Україна – Великобританія – «Діти дітям», «Від серця до серця».**

Мета проекту:

підготовка учнівської молоді до успішної самореалізації в умовах європейської інтеграції та світової глобалізації, розроблення та реалізації моделей співпраці в галузі духовно-морального виховання підростаючого покоління, вивчення досвіду зарубіжних партнерів для підвищення якості системи освіти.

Виховання морально-естетичних та духовних якостей учнів школи, виховання взаємопідтримки, взаєморозуміння, толерантного ставлення до оточуючих, уміння співчувати, бути небайдужими, бачити чужу біду. Забезпечення спеціально організованих психолого-педагогічних умов для духовного збагачення особистості засобами мистецтва; формування естетичної культури, світоглядних уявлень, ціннісних художніх орієнтацій у соціокультурному просторі. Духовна та матеріальна підтримка. Втілення віри в добро та надії на краще майбутнє дітей та дорослих, які потребують соціального захисту.

Завдання проекту:

— формування художньо-естетичної, комунікативної, полікультурної компетентностей учнів Школи;

— формування стійкої потреби в школярів у духовному самовдосконаленні;

— розвиток художньо-творчих здібностей учнів;

— створення умов для творчої самореалізації і саморозвитку учнів;

— виховання активної життєвої позиції;

— виховання морально-етичних та духовних якостей учнів Школи, а саме взаємопідтримки, взаєморозуміння, толерантного ставлення до навколишнього світу, відгукуватися на чужу біду.

Організаційне забезпечення: організатором проекту виступає адміністрація Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №20.

Матеріальна база та фінансове забезпечення: спонсорська підтримка міжнародної благодійної установи «Норе Now» (Великобританія).

Форми та методи роботи (за кваліфікаційною ознакою: індивідуальні, групові, масові):

— on-line-уроки іноземної мови (англійської), заняття творчих колективів (гуртки, студії, ансамблі), тренінги, лекторії, консультації;

— майстер-класи залучених до проекту фахівців (вчителів школи-партнера, творчі студії, педагогічні майстерні);

— творчі конкурси, концертна діяльність;

— інтерактивні програми, культурно-освітні акції;

— інтегровані навчальні курси;

— культурно-освітні та соціально-мистецькі акції;

— культурно-масові заходи комплексні культурно-благодійні заходи (концерти, вистави, свята, виставки тощо).

Результат-прогноз:

вдосконалення системи роботи з освітнього, художньо-естетичного, благодійного напрямків роботи на основі застосування різних підходів.

Охоплення культурно-освітньою, благодійною діяльністю максимальної кількості учнів та педагогів Школи, що сприяє організації змістовного дозвілля учнівської молоді різних вікових категорій.

Дати реалізації проекту: 1 січня 2014 року – 15 січня 2018 року.

Детальний опис проекту

Співпраця: проведення масових заходів, спільних акцій, надання допомоги в проведенні заходів проекту, залучення до проведення заходів.

Співпраця педагогічного та учнівських колективів Школи з учителями та учнями Крествудколеджу має системний характер яка включає в себе наступні напрямки діяльності, а саме проведення on-line-уроків іноземної мови;

- листування та on-line спілкування учнів Школи з учнями Крествудського коледжу;

- обмін учнівськими та вчительськими делегаціями;

- обмін науково-методичною літературою та джерелами, що містять пізнавальну інформацію про культуру, мистецтво, історію України та Великобританії;

- створення для учнів Міжнародної on-line-школи;

- участь у обласних та міських благодійних заходах, акціях, концертах, концертних турах Великобританією;

- виготовлення подарунків для дітей, бійців АТО.

В рамках Міжнародної співпраці на основі створення автентичної аудиторії, атмосфери взаєморозуміння, взаємоповаги та рівноправного партнерства, педагогами Крествудського Девідом та Террі Ендрюс для учнів Школи було проведено низку **on-line уроків англійської мови** на теми:

«Визначні місця Лондона», «Плани на майбутнє», «Музика у житті людини» (жовтень 2013 року);

«Вибір професії», «Захист навколишнього середовища», «Живопис. Визначні художники» (квітень 2015 року);

«Школи Великобританії», «Наука. Видатні вчені», «Сім'я» (жовтень 2016 року).

На цих уроках учні із захопленням навчалися усному мовленню, розширювали коло компетентностей (ключових, предметних, художньо-естетичних), удосконалювали та активізували свій лексичний запас, збагачували світогляд.

Упровадження on-line-уроків в освітню практику неможливе без застосування інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту, що допомагає розширити можливості навчально-виховного процесу. Для проведення on-line-уроків була використана програма Skype. Програмний засіб Skype має функціонал, достатній для проведення занять у режимі реального часу з використанням різноманітних засобів спілкування та має такі можливості:

- керованого двобічного аудіо- та відео-спілкування;
- організації чату між учителем та всіма учнями;
- обміну наочними матеріалами, текстовими документами, презентаціями тощо.

Відео спілкування в Skype дозволило застосувати інтерактивні методи, дидактичні прийоми безпосереднього спілкуванні вчителя з Великобританії з учнями в класі Школи. На початку більшості уроків були використані ситуації, спрямовані на розвиток навичок усного мовлення. Ефективніше допомогли засвоїти новий навчальний матеріал, засоби мультимедійної презентації. В ході on-line-уроків значна увага приділялася груповій роботі, де школярі навчалися співпрацювати та спілкуватися, використовуючи різноманітні дидактичні матеріали та наочність. Учні впродовж уроків були зацікавлені у діяльності, яка відповідала їх інтересам та знанням.

Родзинкою уроків стало спілкування на теми уроків в режимі реального часу учнів Школи з однолітками Крествудколеджу. Що дозволило ефективно вдосконалювати навички та вміння усного мовлення, а також сприяло підвищенню мотивації до вивчення англійської мови.

Домашнє завдання для учнів — створення проекту (відповідно темі уроку), який передбачав самостійність у виборі джерел інформації та креативність. Така робота вимагала від школярів застосування нових знань спираючись на засвоєний раніше матеріал.

Для здійснення методичного діалогу між навчальними закладами у вересні – листопаді 2014 року відбувся обмін **учнівськими та вчительськими делегаціями, обмін науково-методичною літературою**. Із 24 по 30 вересня 2014 року директор школи Кіта Л.Б. та вчитель англійської мови Харченко І.А. на запрошення директора Крісти Дакінс перебували у Великобританії. У програмі візиту відбулося ознайомлення з освітньою діяльністю Крествудського коледжу та спілкування з педагогами і учнями (екскурсія закладом, присутність на уроках, зустріч із друзями по листуванню), початкової школи Бартлі. Із величезною цікавістю слухали англійські учні про події в Україні, про життя і навчання учнів нашої школи. Людмила Богданівна та Ірина Анатоліївна відвідали уроки музичного мистецтва, хореографії, англійської мови як у Крествудському коледжі, так і в початковій школі Бартлі. Відбувся обмін досвідом, а ще позитивними емоціями та враженнями.

Протягом трьох років продовжується листування та on-line спілкування учнів Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №20 з учнями Крествуд коледжу та вчителів Школи у з англійськими колегами. В ході якого відбувається обмін методичною, пізнавальною, навчальною та художньою літературою.

В рамках Міжнародної співпраці заслуговує уваги проект створення для учнів Міжнародної **on-line-школи**, де будуть розміщені web-ресурси з історії України та Великобританії.

Духовна та матеріальна підтримка, втілення віри в добро та надії на краще майбутнє дітей та дорослих, які потребують соціального захисту; виховання морально-етичних та духовних якостей учнів школи, зокрема взаємопідтримки, взаєморозуміння, толерантного ставлення до навколишнього світу, відгукуватися на чужу біду є основою діяльності підпроектів **Україна – Великобританія – «Діти дітям» та «Від серця до серця»**, що реалізують художньо-естетичний та благодійний напрямки проекту «Навчаємось разом».

Цільові групи, задіяні в проекті: шкільний гурт «Зозуленька» Зразкової вокальної студії «Беліссімо», волонтерський загін «Патріот», шкільний учнівський парламент.

В рамках благодійного культурно-мистецького проекту «Діти дітям» проведено у листопаді 2014 р. концерти благодійного туру «Україна – Великобританія», організованого Міжнародною Благодійною Установою «Норе Now». Концерти відбулися у таких містах: Брутон, Струд, Лондон, Сідкап, Харлестон, Стадброк, Ловестофт, Порінгленд, Білірікі, Велзем Чейз, Локс Хіз, Ньюпорт, Райд, Нью Мілтон, Бонмоус, Саутхемптон, Мілфорд Он Сі, Ньюбері.

Мета благодійного туру – популяризація української культури та збір благодійних коштів для дітей-сиріт із України. Концертна програма складається з двох відділень, які тривають майже дві години і складаються з 36-ти творів: української народної пісні і танцю, української та зарубіжної класичної музики.

Результат — збір коштів для покращення матеріальної бази будинків-інтернатів Черкащини.

Благодійний концертний тур продовжився Україною. Відбулися концерти задля збору коштів для потреб учасників АТО та Благодійні концерти у дитячих школах-інтернатах Черкаської області, в обласному дитячому онкодиспансері, а саме благодійний концерт під патронатом товариства Червоного Хреста для збору коштів хворим на туберкульоз (листопад 2015 р.).

Благодійний концерт під патронатом товариства Червоного Хреста (грудень 2015 р.).

Концерт для ветеранів Другої Світової війни, присвячений Дню визволення м.Черкас (грудень 2015 р.).

Концерт, присвячений дню Святого Миколая та передача подарунків дитячому Смілянському будинку-інтернату (грудень 2015 р.).

Благодійний новорічний концерт у Територіальному центрі соціальної допомоги м. Черкаси (грудень 2015 р.).

Різдвяний концерт у Шполянській загальноосвітній школі-інтернаті (січень 2016 р.).

Різдвяний концерт та передача подарунків Михайлівській спеціальній загальноосвітній школі-інтернату Смілянського району (грудень 2015 р.).

Різдвяний концерт та передача подарунків школі-інтернату м. Вільшана Городищенського району (січень 2016 р.).

Участь у міському благочинному фестивалі «Різдвяна зірка» (м. Черкаси).

Свято «Щедрівки» в обласному дитячому та в дорослому онкологічному відділенні Черкаської обласної лікарні (січень 2016 р.).

Акцію «Різдвяна листівка» є частиною благодійного культурно мистецького проекту «Від серця до серця». В рамках якої, серед учнів художніх класів Школи, проведено конкурс «Найкраща різдвяна листівка». Відібрані листівки будуть надруковані за підтримки Міжнародної благодійної установи «Норе Now» (Великобританія), а зібрані кошти передані під час різдвяних свят у дитячі будинки Черкаської області.

Школярі та педагогічний колектив були активними учасниками збору речей для розвідгрупи 128 бригади Національної гвардії. Брала участь в акції «Замість квітів допомога армії» (вересень 2014 р.).

Учительська родина брала участь в благодійному концерті за ініціативи М.Гаденка з метою збору коштів на протезування руки Колдуновичу Роману Олександровичу – учаснику АТО. (вересень 2014 р.).

Вокальна студія «Зозуленька» в листопаді 2014 р. була учасником благодійного концерту на площадці біля Будинку торгівлі (збір коштів для української армії).

Благодійний ярмарок «Милосердя» допоміг зібрати кошти для дітей з особливими потребами, родин учнів, батьки яких воюють у зоні АТО (жовтень 2015 р.).

Збір продуктів харчування та необхідних речей притулку для тварин «Друг» (листопад 2015 р.).

Аналіз, відгуки про проведений проект

Орден «За відродження козацької держави Україна» за особистий внесок у виконання Національної програми відродження та розвитку українського козацтва.

Подяки:

- Міжнародного благодійного фонду «Україна - 3000» за вагомий внесок у відродження і розвиток благодійності в Україні;

- подяка командира дивізіону, підполковника артилерійської в/ч пп 2050;

- подяка від ГО «Автомайдан Черкаси»;

- дирекції та учнів Михайлівської школи-інтернату за сприяння в проведенні концерту, м. Сміла, с. Вільшана Городищенського району, м. Шпола, дитячого будинку «Малятко» м. Черкаси;

- Соснівської районної організації товариства Червоного Хреста за волонтерську підтримку у підготовці та проведенні благодійних заходів, спрямованих на допомогу малозахисним верствам населення;

- територіального центру соціальної допомоги Придніпровського району м. Черкаси за плідну співпрацю та проведення святкової концертної програми для підопічних територіального центру соціальної допомоги;

- Черкаського обласного відділення ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ».

ШКОЛА ЦІННОСТЕЙ ТА ФІЛОСОФСЬКОГО СПРИЙНЯТТЯ СВІТУ

*Різник Людмила Леонідівна, директор Коврайського навчально-виховного комплексу
“загальноосвітня школа I-III ступенів –дошкільний навчальний заклад”
імені Г.С. Сковороди Золотоніської районної ради Черкаської області*

Актуальність дослідження. В умовах глобалізації та процесу формування інформаційного суспільства освіта і виховання набувають статусу базисного елементу суспільства. Відтак освіта і виховання цілком виправдано стають об’єктом дослідницьких зусиль.

На практиці сучасна система освіти та виховання дотримується напряму формування людини швидше як індивідуаліста, ніж як індивідуальності. Глобалізація несе в собі вектор руйнування самотності й плідного плюралізму життєвих форм. Саме тому одним з найважливіших елементів виховання людини є її моральне виховання. В сучасному суспільстві воно було піддане найбільш істотним деформаціям. Виховання, базоване на позиції дійсного гуманізму, стає основою перспективних соціальних змін.

Кризовий стан суспільства викликає до життя нові елементи педагогічної свідомості, що нагально зумовлює нарощення подальших зусиль у дослідженні проблем виховання. Ці нові елементи педагогічної свідомості несуть у собі тенденції поєднання:

- виховання, освіти з суспільною необхідністю, державою, культурою;
- знань з моральністю, духовністю;
- процесів виховання і освіти тощо.

Головні абстракції процесу виховання та освіти – духовність і гуманізм, ті самі, завдяки яким людина і тримається на поверхні буття, які охороняють її від дикунства та “тварності”, за точним висловлюванням Г.С. Сковороди, потребують сьогодні переосмислення та наповнення новим змістом.

Розробляючи проблему виховання особистості, ми звернулися до спадщини Григорія Сковороди, оскільки він вважав головною силою перетворення суспільства на гуманних началах особистісний моральний фактор. Аналіз свідчить, що філософ виділяв серед них:

- головні моральні норми людської особистості (відданість Батьківщині, патріотизм, єдність особистих і суспільних інтересів);
- гуманні риси (чесність, людяність, повага один до одного, справедливість);
- життєво-практичні (працелюбність, терпеливість, уміння доводити справу до кінця).

Школа в 2014 р. отримала статус дослідно-експериментального з проблеми: “Втілення філософсько-педагогічних ідей Г.С. Сковороди в навчально-виховний процес засобами педагогіки практичної дії”.

Обрана тема дослідно-експериментальної роботи актуальна саме для Коврайського навчально-виховного комплексу. Адже саме в Ковраї зароджувалися педагогічні ідеї Григорія Сковороди, розвивався його педагогічний талант, формувалися філософські погляди на життя.

Завдяки опорі на українську етнопедагогіку й нові науково-педагогічні відкриття, здійснюваний Г. Сковородою навчально-виховний процес, як і розроблені ним педагогічні концепції, відзначені високою ефективністю і неординарністю.

Г. Сковорода вважав природу могутнім виховним фактором, традиційно культивованим у народній педагогіці, природу називав “найкращою вчителькою”. Йдучи за народною педагогікою, в центр педагогічної системи він ставить працю. Він обстоює актуальну на сьогоднішній день ідею, згідно з якою щастя людини полягає у праці, відповідно її природних нахилів.

Філософія і педагогіка Г. Сковороди увібрала в себе соціальні і національні ідеали через осмислення реального життя. Його філософія є гармонією почуттів і розуму.

Основні принципи педагогіки Г. Сковороди:

- Першим і головним завданням виховання має бути розвиток працелюбності згідно з нахилами людини, її “сродністю”, бо праця є джерелом життя, вона є “самодвижущая пружина” суспільства;

- Оскільки рушійною силою діяльності людини є думка, то головним предметом виховання є розум, без якого людина уподібнюється до тварини; розум у свою чергу потребує розвитку пам’яті, бо вона “есть недремлющее сердечное око, презирающее всякую твар, незаходимое солнце, просвещающее вселенню”;

- Вдосконалення тільки розумових здібностей не досить, бо людина має не тільки розум, але й серце, сума знань не є добродієм; тому другим предметом виховання має бути серце людини. Якщо виховання інтелектуальних здібностей звернено до розуму, то виховання моральних якостей звернено до серця; для цього треба виховувати чесність, стриманість, приборкання примх, зневагу до спокус, чинів, лицемірства – тоді серце і розум будуть єдині.

Основна ідея дослідження полягає у визначенні теоретичних засад світоглядних уявлень видатного філософа Г. Сковороди, практичному впровадженні філософсько-педагогічної спадщини Г. Сковороди у навчально-виховний процес в Коврайському НВК імені Г.С. Сковороди на засадах педагогіки практичної дії.

Провідна ідея дослідження полягає у розвитку навчально-виховного закладу як школи цінностей, філософського сприйняття світу за умов тісного взаємозв’язку світоглядних ідей Г. Сковороди та інноваційних освітніх технологій.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розроблення та експериментальна перевірка впровадження філософсько-педагогічних ідей Г. Сковороди в навчально-виховний процес, формування стійких морально-духовних засад, створення школи цінностей та філософського сприйняття світу, визначення умов ефективного функціонування закладу в контексті реформування загальної середньої освіти, оптимізації навчально-виховного середовища.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах відбуватиметься більш ефективно, якщо:

- організація навчально-виховного процесу будуватиметься згідно принципу природовідповідності, обґрунтованого Г. Сковородою;

- створене навчально-виховне середовище сприятиме формуванню в учнів філософських поглядів на життя, природу, суспільство, всесвіт, на духовний світ людини, обумовленість природних, соціальних і психічних явищ;

- якщо буде впроваджена педагогіка практичної дії, спрямована на розвиток життєвих компетенцій учня;

- якщо створена модель закладу допоможе учневі зробити правильний життєвий вибір, знайти “сродну працю”.

Зміни у реальній життєдіяльності школи будуть успішними, якщо вони базуватимуться на основному баченні стрижневих проблем школи, на прогресивних засадах сучасної філософської школи та на основі філософського бачення Г. Сковороди. Створення системи цінностей змушує колектив школи переосмислити свою концепцію людини, учня, позицію педагога в навчальному процесі. Для закладу характерним є зростаюче розуміння необхідності зміщення акцентів із формування особистості на акценти її вільного розвитку, створення комфортної, особистісно-зорієнтованої системи виховання.

Смисл і логіка діяльності Коврайського НВК імені Г.С. Сковороди полягає в осягненні одного із найважливіших і найскладніших із всіх мистецтв – мистецтва жити. Прагнемо виконувати соціальне замовлення передусім особистості – навчити бути конкурентоспроможною у суспільстві з ринковою економікою, орієнтуватись у системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей, сповідувати справжні людські цінності і чесноти, визначати своє життєве кредо і свій стиль.

Відповідно мети і завдань експерименту педагогічним колективом розроблено модель загальноосвітнього навчального закладу як школи цінностей та філософського сприйняття світу.

Розроблена модель визначає сфери діяльності учасників навчально-виховного процесу та засоби досягнення мети: форми освітньої роботи та позакласного виховання. В школі реалізуються проекти та програми, направлені на створення творчого освітньо-виховного середовища.

Створення філософсько-розвиваючого освітньо-виховного середовища має важливе значення в реалізації експерименту. Творчого характеру, філософського змісту освітньо-виховному середовищу надає прагнення всіх, хто здійснює такий виховний вплив на учнівську особистість, який сприяє якомога повнішому розкриттю її здібностей, інтересів, нахилів, підвищує рівень духовного і морального становлення, а також спричиняє до самоудосконалення, саморозвитку, самореалізації пізнавальних потреб самої особистості в інтелектуальній, емоційній, вольовій сферах,

Авторські програми занять гуртків та факультативів забезпечують для всіх вікових категорій учнів освітній аспект експерименту. Виховна робота здійснюється відповідно розроблених програм, планів, заходів та окремих циклів виховних годин: Програма морального виховання для учнів 1-11 класів, Програма духовного розвитку учнів школи, цикл уроків Духовності, цикл бесід “Криниця мудрості”, Програма діяльності школи сприяння здоров’ю. У школі запроваджена музейна педагогіка. Шкільні музеї стали освітньо-виховними центрами, в яких реалізуються освітні програми: в Літературному музеї Г. Сковороди – “Життя і творчість Г. Сковороди” (8-9 кл.), “Філософія Г. Сковороди” (10-11 кл.), “Пізнай себе” (5-8 кл.); в музеї “Пам’ять” – “Уроки Голокосту – уроки толерантності”, в “Тарасовій світлиці” – Програма годин національної пам’яті, у етнографічній кімнаті “Світлиця” – уроки народознавства.

Віртуальний музей Г.С. Сковороди – учасник Міжнародного проекту “Музей у просторі”. Шкільний літературний музей Г.С. Сковороди – учасник Всеукраїнського проекту “Музей у просторі”. У соціальній мережі Вконтакті створена група “Віртуальний музей Г.С. Сковороди”. Тут розміщені експозиційні матеріали, тематичне відео, мультимедійні презентації, аудіофайли з музичними творами на вірші поета, фотографії заходів і подій музею, висвітлена співпраця із закладами, які носять ім’я Г. Сковороди та музеями України, актуальні матеріали сквородинської тематики. Віртуальний музей організовує проведення інтернет-конкурсів (зокрема, фотоквести, фотоплени), до яких долучаються учні шкіл Золотоніського району та палкі шанувальники поета.

Учнівський колектив долучився до Всеукраїнської акції “Сковородинська діброва” і на території Природничо-історичного комплексу закладено живий зелений пам’ятник видатному філософу і поету – “Сад божественних пісень”. Це не лише увічнить добре ім’я та пам’ять про Г.С. Сковороду, а ще раз нагадає нам, що національна духовність, культура, творцем якої був і наш Першорозум, сприяють згуртуванню нації, надихають її на творчий розвиток, розбудову державності України. Адже своїм мудрим словом Г.С. Сковорода переконував, що краса рідного краю позитивно впливає на фізичний і духовний стан людини. Ювілейний зелений рух – творення “живого пам’ятника” Григорію Сковороді. В закладі діють екологічні проекти “Жива вода”, “Шкільний дендрарій”, “Екологічна стежка”, “Музей кімнатних рослин”. Практичні навички діти здобувають під час занять в гуртках: “Юні квітникарі”, “Охорона рослин”, “Дизайн території”.

У рамках Всеукраїнського проекту “Сковорода – 300” розроблено проект “Начальні двері до філософії Г. Сковороди”. Мета: донести до учнів основи філософії Г.С. Сковороди; переконати учнів у актуальності та необхідності засвоєння вічних істин, народної мудрості, яка є досвідом багатьох поколінь; спонукати дітей обрати афоризми Г.С. Сковороди, які б стали життєвим кредо чи правилом, супутником протягом всього

життя; сформувати в учнів особисті уявлення про загальнолюдські цінності – добро, любов та щастя.

Проект “Григорій Сковорода – 300” спрямований на створення структури регіонів-символів для забезпечення “сродної” праці сталої орієнтації як головної умови щастя кожної особистості і більшості в громаді.

Засоби здійснення цієї мети: запровадження новітніх технологій, виробництво екологічно чистої продукції, розвиток зеленого туризму в місцях, пов’язаних з Г.С. Сковородою. В рамках проекту розроблено туристичний маршрут “Коврайський світ Григорія Сковороди” та запроваджено факультатив “Сільське мікропідприємство”.

У процесі роботи над проблемою вдосконалено систему управління педагогічними кадрами в Коврайському НВК імені Г.С. Сковороди в умовах діяльності дослідно-експериментального закладу (додаток 1), яка передбачає керівництво методичною роботою з класними керівниками, індивідуальною роботою з педагогами, інструктивно-методичною роботою з вчителями, здійснення управлінських функцій щодо обміну досвідом, роботи з керівниками факультативів, консультантами учнівських об’єднань, секцій. Впровадження інноваційних проектних технологій в управлінську діяльність загальноосвітнього навчального закладу визначено як пріоритетний напрям управлінської діяльності в Коврайському НВК імені Г.С. Сковороди. Запровадження системного підходу до управління інноваційним освітнім процесом сприяє підвищенню результативності управлінської діяльності навчального закладу. Управлінські проекти спрямовані на забезпечення виконання місії Коврайського НВК імені Г.С. Сковороди – виховання та розвиток фізично здорового, духовно багатого, морально стійкого покоління, яке здатне обирати власну життєву траєкторію на основі особистих уявлень про добро, любов та щастя.

У рамках проекту “Партнерство в освіті” передбачено співробітництво і обмін досвідом з закладами, які стали односторонніми і зацікавленими партнерами. Між Коврайським навчально-виховним комплексом та Переяслав-Хмельницьким університетом імені Г.С. Сковороди склалися ділові відносини з питання організації вшанування пам’яті Г.С. Сковороди та відзначення ювілейних дат філософа. Укладено угоду про співробітництво в науково-методичній роботі з Центром Сковородинознавства. Вчитель школи долучилися до створення навчально-методичного посібника “Вивчення творчості Г.С. Сковороди в загальноосвітніх навчальних закладах, ліцеях, гімназіях”. Успішним став спільний проект – створення колективної монографії “Вічно сучасний”. Спільно з викладачами університету було здійснено туристичну поїздку Сковородинівськими місцями по Україні. В ході екскурсії відбулося знайомство колективу із загальноосвітніми закладами в с. Чорнухах Полтавської області (загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені Г.С. Сковороди), с. Сковородинівці Золочівського району Харківської області (ЗОШ І-ІІІ ступенів), с. Бабаях на Харківщині. Колеги обговорили можливості співпраці закладів з питання становлення виховних систем та уклали угоди про співробітництво. Сьогодні чітко окреслилися і урізноманітнилися напрямки спільної діяльності: обмін досвідом та інформацією, науково-методична та виховна робота:

- Створення навчально-методичного посібника “Вивчення творчості Г. Сковороди в школі”;
- Створення колективної монографії “Вічно сучасний”;
- Створення Сковородинської енциклопедії;
- Координація дій в проекті “Сковорода – 300”;
- Організація і проведення Всеукраїнських та Міжнародних Сковородинівських студій;
- Проведення спільних одночасних акцій.

Вдосконалена система управління виховним процесом (додаток 2), передбачає діагностику і всебічний психолого-педагогічний аналіз діяльності педагогічного та учнівського колективів в розрізі визначеної мети і завдань.

Дослідження розглядає становлення і розвиток навчально-виховного закладу як школи цінностей та філософського сприйняття світу за умов тісного взаємозв'язку світоглядних ідей Г. Сковороди та інноваційних освітніх технологій. Педагогічний колектив застосовує інноваційні підходи у вихованні учнів (додаток 3), зокрема людинознавчий, народознавчий, системний і особистісно-гуманний підходи, які спрямовані на реалізацію експерименту. В умовах дослідно-експериментальної роботи вдосконалюються засоби виховання учнів (додаток 4).

Головні філософсько-педагогічні ідеї Г. Сковороди знайшли своє відображення у розробленій виховній системі, яка базується на його філософсько-педагогічних поглядах (додаток 5). В центрі системи – учень. Виховна система школи наповнилася новим змістом, з'явилися нові традиції, зокрема проведення єдиного уроку “Пізнай себе, свій край” в день народження Г. Сковороди, фестивалю “De libertate”, науково-методичних заходів для педагогічних працівників. Діють учнівські об'єднання: літературна студія, шкільне історичне наукове товариство “Дзвін”, Школа лідерів, шкільне відділення МАН.

В школі розроблено та проводяться тренінги та ігри для виховання справжніх цінностей. Ідея гри – це крок у сприянні розвитку особистості, вихованні усвідомлення власної цінності й комунікабельності, підвищення чутливості до етичних проблем.

Вчителями школи впроваджуються новітні педагогічні методики та інноваційні виховні технології у практичну діяльність (додаток 6). В процесі реалізації експерименту передбачено застосування педагогіки практичної дії. Г. Сковорода був настільки чесним з самим собою, що ніколи в житті не допускав подвійної моралі. Він жив так, як навчав. Вчитель, батьки повинні виховувати дитину особистим прикладом. Навчати дитину робити високоморальні вчинки особистим прикладом, спільно з учнями робити благородні справи, достойні вчинки, не цуратися праці, а навпаки, залучати дітей до спільних трудових акцій. Мета: формування життєво-практичних навичок (працелюбність, терпіння, уміння доводити справу до кінця).

Результатом роботи над експериментом стала постійно зростаюча професійна творча активність педагогів школи та учнів, ефективність навчально-виховного процесу. Експериментальна діяльність сприяє позитивному іміджу закладу. Створено Центр педагогіки практичної дії як сучасної моделі пропагування науково-педагогічних знань і досвіду. Здійснена у школі апробація системи управлінського проектування та діяльнісний підхід у вихованні засвідчили їх перспективність та педагогічну доцільність, оскільки сприяють забезпеченню життєтворчого розвитку учнів, становленню дитини як творчої і соціально активної, високоморальної особистості; створюють ефективні передумови для становлення компетенцій.

Література

1. Большукіна А. Управління закладами освіти / А. Большукіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://22school.at.ua/publ/innovation/vprovadzhenija_innovacijnikh_tekhnologij_v_upravlinnja_zakladom/3-1-0-3
2. Боровка Т. Програма розвитку освітніх установ / Т. Боровка, І. Морів // Підручник для директора: Посібник управлінської компетентності. – 2009. – № 3. – С. 2-14.
3. Елькін М., Свінцицька К. Інновації в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом / М. Елькін, К. Свінцицька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2013/Pedagogica/2_127806.doc.htm
4. Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV “Про загальну середню освіту” / Упоряд. В. Скиба, Б. Терещук // Книга керівника навчального закладу: Довідково-методичне видання. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 62-82.

5. Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ «Про освіту» / Упоряд. В. Скиба, Б. Терещук // Книга керівника навчального закладу: Довідково-методичне видання. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 14-38.
6. Зегрюк М. Комплексна організація роботи з обдарованими учнями / М. Зегрюк // Директор школи. – 2012. – № 10. – С. 39-45.
7. Зінченко С., Половенко О. Проектні технології в методичній роботі / С. Зінченко, О. Половенко // Завучу усе для роботи. – 2010. – № 21. – С. 4-11.

РОЗДІЛ 5. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

ПРОГРАМНИЙ ПРОДУКТ ДЛЯ УЧНІВ 2-6 КЛАСІВ Г.Р.А. – ГРАФІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ АЛГОРИТМІВ

Шатківський Віталій Миколайович,

*учитель інформатики Житомирської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №30,
керівник гуртка «Програмування та дизайн» ЖМЦНТТУМ Житомирської області*

Мета роботи: Створення навчальної програми для малювання графічних диктантів, що допоможе на практиці засвоїти матеріал теми «Алгоритми» та зацікавить учнів у виконанні різних творчих завдань. Поступово, крок за кроком, змінити метод писемних занять інформатикою на більш потрібний у сучасному житті - комп'ютерний.

Об'єкт дослідження: Навчальний процес на уроках інформатики та математики у 2-7-х класах.

Метод дослідження: Залучення учнів різних класів та надання ними рекомендацій, щодо поліпшення програми. Так, наприклад, учні молодших класів надавали інформацію щодо зручності у користуванні. Учні старших класів та вчителі – пропонували нові ідеї функціоналу програми.

Висновки: Мета досягнута. Створено чотири версії програми, у кожній з яких ми покращували зручність, функціональність та корисність її використання. Програма застосовується учнями різних шкіл та є прикладом сучасного навчання дітей основам інформатики.

Відео презентація: 3-тя версія програми: <https://youtu.be/psFJXoVaPc8>

Скачати: 4 версію програми:

<https://drive.google.com/folderview?id=0B3NfichjzTYQXNwQk4wRzJjVlk&usp=sharing>

Бажаєте намалювати таку фігуру на комп'ютері? Моя програма допоможе Вам у цьому!

Вивчення теми «Алгоритми» і зокрема «Графічне представлення алгоритмів» учнями 6-го класу є досить складним процесом. Робота з виконавцем «Олівець» у зошитах є не актуальною у час стрімкого розвитку комп'ютерних технологій. Тому мною було проаналізовано програми для побудови покрокових зображень по клітинках і зроблено висновок, що їх функціонал не є досить гнучким та повним для якісного засвоєння теми, що вивчається. Я дійшов висновку написати програму, яка б задовольняла потреби учнів, була цікавою, з дружнім інтерфейсом та ефективно навчала їх.

Програма «Г.Р.А. – Графічна Репрезентація Алгоритмів» створена на мові програмування Delphi, призначена для більш детального вивчення тем «Алгоритми» і «Графіки функцій» у 6-му та 7-му класах. Може використовуватись учнями молодшої

школи на уроках інформатики для ознайомлення з темою «Алгоритми». Має зрозумілий інтерфейс, зручна у використанні.

Програма дозволяє малювати графічні диктанти на клітинках як у паперовому зошиті, але на ПК – це набагато цікавіше і корисніше. Розмір клітинок можна встановлювати на власний смак, це дає можливість будувати зображення різного ступеня деталізації.

Чотири режими програми, а саме «Інтелектуал гра», «Побудова алгоритмів», «Звичайне малювання» та «Координатні осі» надають користувачу широкий функціонал щодо креслення зображень.

Актуальність. Розвиток технологій останнім часом зростає все більше і ми – користувачі є невід’ємною частиною цього процесу, оскільки саме на нас випробовують новітні технології та роблять висновки, що допомагають розробникам знайти правильний шлях до подальшого розвитку.

Наша програма – це невеликий внесок у процес розвитку, адже вона не має аналогів, а схожі програми мають досить малий функціонал і не можуть використовуватись для ефективного навчання школярів.

Її актуальність полягає у таких аспектах:

- учні можуть малювати зображення за існуючими завданнями;
- є режим вільного малювання для розкриття творчого потенціалу учня;
- малювання на координатних осях дозволяє засвоїти тему «Графіки функцій»;
- ігровий розділ розважить користувача одночасно навчаючи його;
- учні почнуть більш детально поринати в тему «Алгоритми»;
- програма дасть можливість більшої практики учням та
- зменшить витрати часу учня та вчителя (оскільки вчитель може сам створювати завдання для своїх учнів та вписувати їх у програму);
- програма формує навички роботи програми з базою даних.

Мета: мета даної програми полягає у забезпеченні переходу від писемного навчання учнів до комп’ютерного, адже таке навчання дасть змогу гарного володіння технікою, що оточує нас, скоротить витрати часу і саме тоді, учень зможе розвиватися всебічно та вносити вклад у навколишній світ.

Завдання:

- Зрозуміло викласти тему «Алгоритми» та «Графіки функцій».
- Зацікавити учнів.
- Підвищити рівень знань учня у володінні ПК.
- Зробити невеличкий внесок у навчання з предмету «Інформатика».

Новизна: програма «Г.Р.А.» зберігає план складання алгоритмів у програмі Excel у вигляді матриці чисел, які згодом можна відкрити у навчальній програмі та побачити результат складання цих алгоритмів.

Можливість використання. Програму можна використовувати на уроках інформатики під час вивчення теми «Алгоритми», а також на уроках математики на початку вивчення теми «Графіки функцій».

Переваги програми:

- Багатофункціональність;
- простота у використанні;
- зручність інтерфейсу;
- можливість роботи з файлами (збереження, відкриття, друк).

Ключові слова: алгоритм, сітка, малюнок, клітинка, координата, виконавець, олівець, графічний, спосіб, малювання, Excel.

Згідно визначення, інформатика – це теоретична та технічна дисципліна, що вивчає структуру та загальні властивості інформації.

Звернемо увагу на слово «технічна». В основному завдання на уроці інформатики повинні виконуватися на комп'ютері, але проблема у тому, що у наш час легше дати учню писемне завдання, воно буде як зрозуміліше йому так і простіше, ніж намагатися йому щось пояснити на комп'ютері. На нашу думку, з кожним днем ми повинні не тільки розуміти те, що світ не стоїть на місці, а й йти разом з ним.

Наприклад, фотографії двох комп'ютерів: хто б міг подумати, що за півстоліття усе настільки зміниться?!

Усе починалося з малого, мабуть, хтось у середині ХІХ століття побачив чи уявив собі модель комп'ютера і як результат – у кожного вдома є комп'ютер, тому люди потребують досконалого знання комп'ютерної грамоти, а привчати їх до цього треба ще зі шкільного віку.

Враховуючи викладене вище, я дійшов висновку, про необхідність існування програми «Графічна Репрезентація Алгоритмів», яку і розробив. Дана програма є невеликим доповненням до сучасного технічного розвитку. На мою думку, це буде цікаво учням і вони краще та швидше зрозуміють та засвоять теми «Алгоритми» та «Графіки функцій».

Програми подібного характеру містять недостатньо навчального матеріалу. Вони здебільшого розроблюються не з метою використання у навчальній формі, а просто для якихось конкретних завдань. Програма «Графічна репрезентація алгоритмів» може використовуватися як у навчальній формі так і у розважальній, але розваги ґрунтуються на розумовому розвитку дитини.

Програма Excel знадобилась нам для того, щоб зберігати, відкривати та малювати зображення. Це унікальний винахід, оскільки це просто та корисно! Учитель може сам завантажувати завдання, а учні у свою чергу, можуть зберігати, відкривати файли для завдання та надсилати вчителю.

При натисненні у програмі кнопки зберегти, файл зберігається у вигляді чисел у форматі Excel. У будь-який момент ми зможемо відкрити цей файл і програма сама намалює зображення.

Висновки. Створена програма пройшла апробацію у Житомирській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів, у Житомирській гуманітарній гімназії №23, на заняттях гуртка Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді. Програма отримала схвальні відгуки учнів, учителів, керівників гуртків. Також були усунуті недоліки та постійно покращувався та урізноманітнювався функціонал програмного продукту.

Протягом 2-х років роботи було створено 4 повноцінні версії програми. Тобто, розвиток триває. Кожна версія доповнює іншу. З'являються нові ідеї, нові методи розробки тієї чи іншої функції. Була поставлена мета, працювати у навчальному напрямі, щоб програма дійсно була гідна використання в учбових закладах. На нашу думку, більшу частину цієї мети досягнуто!

Суттєві досягнення в актуальній версії:

- Робота з таблицею Excel.
- Створення поля (клітинок) для малювання
- Збереження, відкриття та друк файлів.
- Можливість контролю вчителем навчального процесу.
- Зручність використання.

ВЕБ-КВЕСТ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Шашолко Світлана Іванівна,

учитель інформатики Піщанської гімназії Кременчуцького району Полтавської області

Загальновідомим є той факт, що учні наразі значну частину вільного часу проводять у глобальній мережі Інтернет. Там діти спілкуються, пізнають щось нове, розважаються. Саме до Інтернету з будь-якими запитаннями найчастіше сучасна дитина звертається у першу чергу. Це середовище, де їм зручно та комфортно, але у той же час воно несе і загрози, адже величезний потік практично неконтрольованої різноманітної інформації може негативно вплинути, перш за все, на психологічний стан дитини. Тому ми, як учителі, зацікавлені у створенні пізнавального, корисного, освітнього контенту. Веб-квест є сучасним методом, який може бути використаний як інструмент мотивації у навчання, здійснення навчально-виховного процесу тощо. Наразі практика впровадження веб-квестів у процес навчання та виховання не поширена, хоча, дякуючи такій сучасній формі роботи з підростаючим поколінням, можна добре мотивувати їх до вивчення всіх предметів шкільного курсу.

З ціллю апробації цього методу у січні цього року (під час зимових канікул) мною було розроблено та проведено веб-квест з інформаційних технологій «З гаджетом по житті» (<http://kvestinf.weebly.com/>). Розробка мала наступну мету:

- популяризувати серед учнів інформаційно-комунікаційні технології;
- розкрити більш широкі можливості MSOffice 2013;
- розвивати вміння узагальнювати, систематизувати, класифікувати, виділяти суттєве;
- розвивати увагу та логічне мислення;
- виховувати доброзичливість та небайдужість.

Платформою для розробки веб-квесту було обрано <https://www.weebly.com>. Наразі існує велика кількість безкоштовних платформ для створення сайтів та блогів, які і є середовищем для веб-квестів, зокрема це доступні та прості в опануванні продукти від корпорації Google – Сайти та Blogger, а також багато інших. Платформа <https://www.weebly.com> була обрана через простоту роботи у ній, а також через сучасні, молодіжні шаблони можливого оформлення сайтів. Веб-розробки на цій платформі мають сучасний та якісний інтерфейс, що одразу імпонує учням.

Веб-квест «З гаджетом по житті» складається із 7 завдань-загадок (див. завдання у Додатку 1 або за адресою <http://kvestinf.weebly.com/>). Завдання розроблялися таким чином, щоб на жодне з запитань діти не знали відповідь на основі шкільної програми. Тобто завдання виходили за межі навчальної програми з інформатики, але не були надскладними. Вони були розраховані на учнів 7-11 класів та покликані розширити кругозір учнів, стимулювати їх інтерес до сучасних технологій. Відповіді на питання квесту діти вводили у спеціальні форми, які було розроблено засобами MicrosoftOffice 365. Дані, які учні вводили у форми, представлялися мені у формі таблиці Excel та були зручними для подальшої обробки.

Оголошення про початок квесту, його терміни, всі комунікації з учнями відбувалися засобами соціальних мереж.

Веб-квест набув великої популярності серед учнів класів Піщанської гімназії. У тій чи іншій мірі його пройшли 90% учнів від загального учнівського контингенту 7-11 класів. Він отримав багато схвальних відгуків від дітей. Відвідування ресурсу за добу становило 700-800 переглядів. Учні було запропоновано кожних канікул проводити подібні веб-квести. Зацікавленість до предмету зросла, учні почали задавати більше

запитань по сучасних інформаційних технологіях, активніше цікавитися основами програмування. Мета, яка була покладена на дану розробку, була виконана на 100%.

Даний веб-квест також було апробовано учителем інформатики Кременчуцької спеціалізованої школи-інтернат №21 Тетяною Мраткіною та вчителем інформатики Запорізької гімназії №50 Іриною Гринь. Розробка отримала позитивні відгуки як від учителів, так і учнів зазначених навчальних закладів.

Отже, веб-квест є сучасною формою роботи з учнями, яка сприяє здійсненню мотивації у навчанні, має виховний вплив, сприяє наповненню мережі Інтернет корисним контентом.

Завдання до веб-квесту «З гаджетом по житті»

1. ЧУДЕРНАЦЬКА ЗНАХІДКА. Марійка та Петрик відпочивали у парку. Вони їли морозиво, гойдалися на гойдалках, прогулювалися повз паркове озерце. Коли підіймалися на пагорб до альтанки, Марійка звернула увагу, що з дупла розлогого дерева видніється пляшка.

– Петруш, поглянь. Пам'ятаєш, у програмі «Орел та решка» ведучі залишали кошти у пляшках у різних куточках світу. Можливо, вони колись були й у нашому парку... Пропоную подивитися.

Діти підійшли до дерева та обережно дістали пляшку. І дійсно, у пляшці був папірець. Але це були не гроші, а звичайний аркуш паперу з чудернацьким написом:

«Якщо ви читаете цього листа, то значить мене все ж полонив Бадяка-Маняка. Дуже прошу допомогти мені. Пройдіть, будь ласка, на головну вулицю нашого міста. Я мешкаю у будинку, номер якого сказати не можу (конспірація!), але, склавши пазл <http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=0fce0b73e22a>, ви одразу зрозумієте його.

Щоб потрапити у будинок, потрібен пароль. Пароль – одне слово. Ось вірш-підказка:

Падав сніг на поріг.

Кім зліпив собі пиріг.

Поки смажив, поки пік,

а пиріг – водою стік.

Кім не знав, що на пиріг

треба тісто, а не сніг.

Користуючись он-лайн ресурсами створення хмар тегів, або ж надбудовою для Word 2013 Pro Word Cloud, ви впораєтесь швидко. Зайшовши у будинок, ви одразу побачите годинник. За ним – нові підказки. Дуже прошу допомогти.

Нік, 19.01.2027»

Діти, звичайно, вирішили розплутати цю загадку. Петрик з Марійкою чимдуж помчали додому, ввімкнули комп'ютер, - і уже через кілька хвилин були у будинку загадкового незнайомця.

А ви здогадалися № будинку та ключ-пароль входу в нього?

2. КОЛЬОРОВІ КІМНАТИ. Зайшовши у будинок, діти одразу помітили старий годинник. Вони обережно відхилили його та дістали аркуш з новою загадкою-завданням. *«У моєму будинку 8 кімнат. Вам треба в 51DASF кімнату.»*

Марійка з Петриком не розгубилися, адже приховали з собою смартфон. Вже за кілька секунд вони стояли у кімнаті, стіни якої було пофарбовано у 51DASF колір.

Який колір мають стіни шуканої кімнати? (Підказка: не маєте смартфона – не біда, користуйтеся Інтернетом з комп'ютера).

3. ЧОРНА КРАПКА, БІЛА КРАПКА. Це був робочий кабінет. Серед кімнати на письмовому столі стояв ноутбук, а поряд з ним лежав аркуш паперу з дивним малюнком. Коли Петрик з Марійкою спробували ввімкнути ноутбук, він запитав пароль. Діти одразу зрозуміли, що чудернацький малюнок – нова підказка. Який пароль входу?

4. ПАПКИ, ПАПКИ, ФАЙЛИ... На робочому столі ноутбука лежало 7 папок. Кожна папка мала ім'я, яке відповідало якомусь із днів тижня: Понеділок, Вівторок і т.д.

Діти заходили в кожну з папок, і у кожній були різні інструкції. За якою ж інструкцією їм діяти? Діти згадали, що лист, який був у пляшці, мав дату. Мабуть, саме день тижня за цією датою і є шуканою папкою.

Визначіть і ви день тижня за датою. Підказка: одним із способів визначення є використання надбудови до Word 2013 під назвою Clock-a doodle-doo.

5. МАНДРИ КІНОКАДРАМИ. Текстовий документ у відкритій папці містив наступні дані: *«Ось посилання на архів. Але архів під паролем. Пароль простий. Він має лише 5 символів (4 літери та знак). Так як я фанат Гаррі Поттера, то пароль сховав в одному з місць, де знімався цей фільм. Це торгові ряди Leadenhall Market, що в Лондоні. Користуючись сайтом <https://photosynth.net/> та назвою ринку, ви швидко знайдете пароль. Підказка: перейдіть на сайт, у рядок пошуку введіть назву ринку. У списку посилань ваше I! Розгляньте уважно панораму - і пароль ваш!»* Який пароль архіву?

6. УРОК ФІЛОЛОГІЇ. Коли документ було розархівовано та відкрито, діти побачили, що він містив вірш та завдання.

«Бадяка-Маняка – небачений звір.

Живе він у темному лісі між гір.

Для власної втіхи

він лущить горіхи

і носить звірятам до нір.

У цьому вірші потрібно поставити наголоси в кожному слові. Як справитесь, відкрийте Skure (вхід вже здійснено) та відішліть його контакту Бадяка-Маняка!»

А що б відіслали ви? (Підказка: вірш скопіюйте в текстовий редактор Word, розставте наголоси, скопіюйте, а потім вставте до форми нижче.)

ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБ-КВЕСТ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Бойко Оксана Миколаївна,

учитель англійської мови Комунальної установи «Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 7 імені Максима Савченка» Сумської міської ради Сумської області

Ще Лотар I, король франків, зауважував, що часи змінюються і ми змінюємося разом з ними. Існування – це ланцюг змін. Сьогодні, як ніколи, людство живе в епоху постійних та інтенсивних змін. Нова епоха вимагає якісних змін системи освіти.

Традиційна система освіти у свій час готувала людей для життя найкращим чином. Але вона не є ефективною у сьогоденні. Життя змінилося, планета змінилася. Шекспір мав 24000 слів для роботи. Емінем має 1000 000 слів. 1000 слів додаються кожен місяць. Наші учні живуть в світі інформації, що постійно оновлюється, у світі спілкування, розваг, співпраці, інформаційних технологій. Наше життя змінилося, і воно вимагає нових навичок.

Спостерігаючи за учнями під час навчально-виховного процесу, у позаурочний час, можна помітити такий феномен, коли учні, при досить високому рівні теоретичних знань, недостатньо підготовлені до успішного дорослого життя у демократичному суспільстві, де цінується ініціативність, вміння висловити правильно власну думку, здатність розв'язувати нетрадиційні завдання, орієнтуватися в інформаційному потоці, активність і впевненість у собі. Маючи достатній об'єм знань лексичного матеріалу та виявляючи знання граматичних явищ на контрольних роботах та екзаменах з англійської мови, учні не вміють застосовувати здобуті знання на практиці. Часто вони просто відтворюють отримані знання, але не здатні відбирати, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її та використовувати джерела інформації для власного розвитку,

адаптувати і перетворювати отриману інформацію у якісно новий продукт, застосовувати набуті знання у реальних ситуаціях комунікації.

Такі невтішні висновки спонукають учителів постійно перебувати у пошуку новітніх та ефективних технологій навчання, нових форм подання навчальних матеріалів нового покоління, що орієнтовані на досягнення учнями нових, раніше не затребуваних життєвими та соціумом освітніх результатів: здатності навчатися; здатності здійснювати вибір і нести за нього відповідальність; здатності самостійно мислити і діяти; вміння працювати у колективі; формувати індивідуальний досвід участі школяра у навчальному процесі, уміння організувати свою працю для досягнення успішного результату; розвивати уміння усвідомленого орієнтування у світі інформації, що постійно оновлюється, аналізувати, оцінювати її та використовувати джерела інформації для власного розвитку.

Усе вище сказане і обумовлює актуальність теми дослідження «Технологія Веб-квест як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках іноземної мови».

Об'єкт дослідження – процес активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках іноземної мови засобами використання технології Веб-квестів.

Предмет дослідження – форми та методи застосування технології Веб-квесту на уроках іноземної мови як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Метою дослідження є висвітлення особливостей, форм та методів застосування технології Веб-квестів у рамках навчальної програми як засобу активізації навчально-пізнавальної активності учнів на уроках іноземної мови.

Для досягнення зазначеної мети, відповідно до об'єкту і предмету дослідження, були поставлені наступні завдання:

1) дослідити використання Веб-квесту та Інтернет ресурсів як засобу підвищення мотивації та активізації пізнавальної діяльності учнів;

2) розглянути особливості, форми та методи застосування технології Веб-квестів на уроках іноземної мови;

3) практично довести значущість та ефективність застосування Веб-квест технології на уроках іноземної мови з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Однією з ключових проблем для педагогічної теорії та практики залишається питання активізації пізнавальної діяльності учнів, урізноманітнення навчального процесу. За Ф. Дістервергом, будь-який метод поганий, якщо привчає учня до пасивності, і гарний, якщо пробуджує у ньому самодіяльність.

Одним із компонентів підвищення мотивації, і як наслідок активізації пізнавальної діяльності учнів є використання Інтернету. Передовий педагогічний досвід засвідчує, що кожне заняття з використанням Інтернет-сайтів викликає емоційний підйом.

З середини 1990-х років, педагоги шукали способи, щоб ефективно використовувати великі інформаційні ресурси Інтернету. З популяризацією використання всесвітньої павутини стає актуальним застосування Веб-квестів як сучасної технології навчання, що дозволяє здійснювати навчання у захопливий спосіб, відкриває доступ до різної навчальної інформації, вчить знаходити необхідну інформацію у цікавій формі, піддавати її аналізу, систематизувати і вирішувати поставлені задачі.

«Quest» у перекладі з англійської мови – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з пригодами або грою; також служить для позначення одного з різновидів комп'ютерних ігор. Веб-квест – це проблемне завдання з елементами рольової гри. Веб-квест – це формат уроку орієнтований на розвиток пізнавальної, пошукової діяльності учнів, на якому значна частина інформації здобувається через ресурси Інтернету. А хіба може щось потужніше активізувати навчально-пізнавальну діяльність школярів ніж гра, пошук, змагання, можливість вибору, командна діяльність та творчість?

Вперше модель Веб-квесту була представлена Берні Доджем і Томом Марчем у 1995 році. Веб-квест, – на думку Т. Марча, – це побудована за типом опор навчальна структура, яка використовує посилання на суттєво важливі ресурси в Інтернеті та автентичне завдання з тим, щоб мотивувати учнів до дослідження будь-якої проблеми з неоднозначним рішенням, розвиваючи тим самим їх вміння працювати як індивідуально, так і в групі (на заключному етапі) у веденні пошуку інформації та її перетворення в більш складне знання (розуміння) [9].

Веб-квест як освітня технологія спирається на конструктивістський підхід до навчання. Відповідно до даного підходу, учитель-конструктивіст, це, перш за все – не урокодавець, а консультант, організатор і координатор проблемно-орієнтованої, дослідницької навчально-пізнавальної діяльності учнів. Він створює умови для самостійної розумової діяльності учнів і всіляко підтримує їх ініціативу. У свою чергу, учні стають повноцінними «співучасниками» процесу навчання, розділяючи з учителем відповідальність за процес і результати навчання [9]. Під час роботи над Веб-квестом учні зазвичай працюють у невеликих групах і беруть на себе певну частину роботи (наприклад, переглянути деякі веб-сайти, створювати слайди для PowerPoint). Це заохочує взаємодію з однолітками, оскільки вони обмінюються висновками і обговорюють кінцевий продукт. Переглядове і пошукове читання текстів, їх узагальнення, оцінювання та інтерпретація – ось завдання, які роблять цю діяльність осмисленою і мотивують учнів. Веб-квест передбачає відкрите запитання, що вимагає від учнів виходу за рамки простих фактів, аналізу і оцінки інформації, її синтезу, трансформації та демонстрації одноліткам у вигляді кінцевого продукту. В контексті вивчення іноземної мови важливо створювати Веб-квести із посиланням на автентичні джерела, що сприяє зв'язку навчання з реальним життям поза стінами школи.

Учитель іноземної мови може застосовувати у навчально-виховному процесі два **види Веб-квестів:**

1. Короткострокові Веб-квести. Короткостроковий Веб-квест може охоплювати період близько кількох занять, протягом якого учні переглядатимуть вибрані сайти для того, щоб знайти потрібну інформацію, і використовуватимуть її у класі для досягнення поставлених навчальних цілей.

2. Довгострокові Веб-квести можуть тривати кілька тижнів або й навіть навчальний семестр. Після завершення такого Веб-квесту учень ґрунтовно аналізує отриману інформацію, демонструє розуміння матеріалу, самостійно створюючи та ускладнюючи завдання для роботи над темою. У цьому полягає основна відмінність між короткостроковими та довгостроковими Веб-квестами – у другому випадку учні повинні змінити інформацію, що одержали, перетворюючи її в новий продукт: доповідь, презентацію, інтерв'ю чи дослідження [2].

У процесі вивчення іноземної мови доцільно класифікувати Веб-квести за типом завдань, що виконують учні: перекази, компіляції, загадки, журналістські, конструкторські, творчі, переконуючі, самопізнавальні, аналітичні, оцінні, наукові.

Переказ, як одна із форм використання Веб-квест технології – це демонстрація розуміння теми на основі подання матеріалів з різних джерел у новому форматі: створення презентації, плакату, оповідання. При цьому учитель має націлювати учнів, що формат і форма їх докладів повинні відрізнитися від оригіналів матеріалів, а учнівський продукт повинен бути не простим копіюванням тексту з Інтернету у текстовий редактор, а осмисленою, творчою інтерпретацією.

Компіляція (збирання) як форма проведення Веб-квесту – це трансформація формату інформації, яка одержана з різних джерел: створення книги кулінарних рецептів, віртуальної виставки, капсули часу, капсули культури. Компілятивне завдання полягає в тому, що учні мають взяти інформацію з різних джерел, трансформувати її і привести її до єдиного формату.

Загадка, головоломка, таємнича історія як форма реалізації Веб-квесту на уроці іноземної мови вимагає від учнів зробити висновки на основі суперечливих фактів. Необхідно придумати загадку, розв'язок якої потребує: засвоєння інформації з множини джерел; складання інформації в єдине ціле за допомогою висновків, узагальнень з різних джерел інформації; виключення хибних відповідей, які спочатку уявлялися вірними, а в процесі розгляду стали хибними.

Журналістське розслідування як форма проведення Веб-квесту на уроці іноземної мови – це об'єктивний виклад інформації (розгляд думок і фактів). Учні повинні зібрати факти і організувати їх у жанрі репортажу, інтерв'ю.

Конструкторський Веб-квест – розробка плану або проекту на основі заданих умов. Така форма роботи вимагає від учнів створення продукту чи плану дій з виконання задалегідь визначеної мети в певних рамках. Наприклад, спланувати школу майбутнього, розробити проект будинку для типової англійської родини або знайти роботу і розпланувати кар'єру вигаданим випускникам університету і т.д.

Творчі Веб-квести вимагають від учнів створення якого-небудь продукту в заданому форматі (картина, п'єса, постер, гра, пісня, веб-сайт, мультимедійна презентація і т.д.). При оцінюванні таких проектів слід більше уваги приділяти творчості й самовираженню учнів

Переконуючий Веб-квест має своєю метою створення продукту, здатного переконати когось у чомусь. Кінцевим продуктом такого проекту може бути лист, стаття, прес-реліз, відеозапис, мультимедійна презентація, веб-сторінка і т.д.

Веб-квести, орієнтовані на самопізнання мають своєю метою краще розуміння учнями себе самих, яке може розвиватися через дослідження он-лайн ресурсів. Такі проекти зустрічаються рідко, але приклади все ж існують, наприклад, Веб-квест “What will I be when I graduate from the university?”, спрямований на вивчення учнями ресурсів Інтернет, пов'язаних з майбутньою кар'єрою.

Аналітичне завдання – пошук та систематизація інформації. Досліджує взаємозалежність речей реального світу в рамках заданої теми. Наприклад, при порівнянні системи шкільної освіти, політичної системи чи культури двох країн чи народів (Англії та США) необхідно не просто виявити їх подібності та відмінності, а поміркувати над тим, що вони означають, які їх причини і наслідки.

Оціночні Веб-квести представляють учням ряд предметів і просять їх оцінити, класифікувати, або вибрати рішення з величезного списку. Найчастіше, але необов'язково, учням пропонується виконувати якусь роль в таких квестах, наприклад, судді у вигаданому судовому процесі.

Наукові Веб-квести як форма роботи на уроках іноземної мови служать для знайомства і прилучення учнів до наукових досліджень в різних галузях знань. Як приклади, можна назвати Веб-квести «Забруднення довкілля», «Глобальне потепління», «Політична система Великобританії» та ін.

Педагогічна технологія відрізняється від методу не лише більш широкою системою впровадження, а й чіткою структурою. Веб-квест не виняток, адже він має структуру: вступ, завдання, опис основних етапів роботи – процес, список інформаційних ресурсів, оцінювання, підсумки дослідження.

Вступ – це короткий опис теми Веб-квесту. Ця частина Веб-квесту є дуже важливою, оскільки покликана орієнтувати учнів і захоплювати їх інтерес. Ось приклад вступу до Веб-квесту “Scotland” («Шотландія»):

«Дорогі хлопці та дівчата! Маленький хлопчик з Китаю та його сім'я потребують вашої допомоги. І цей Веб-квест - хороша можливість для вас, щоб виконати мрію всієї родини. Я обіцяю вам сподобається!

Перш за все, я представляю їх. Це - родина Макконнеллів з Китаю. Джим і Сара Макконнел народилися у маленькому селі в Шотландії. У них виникло багато економічних проблем, і вони змушені були переїхати до Китаю 10 років тому. Тут, у

Китаї, у них народився маленький хлопчик Даніель, і з тих пір вони мріють повернутися до Шотландії, щоб показати синові країну його походження. Даніель задає їм занадто багато питань про країну, з якої його батьки родом. Його цікавить у чому різниця між Великобританією і Шотландією? Чому шотландські чоловіки носять спідниці? Що їдять у Шотландії, як відпочивають? У чому таємниця Лохнесу?

Минулого місяця їх життя докорінно змінилося, тому що вони виграли в лотерею. І тепер вони хочуть відвідати землю їх предків і показати її Даніелю. Давайте сплануємо подорож для Макконнеллів і допоможемо Даніелю знайти відповіді на всі його запитання і дізнатися більше про Шотландію»

Складаючи завдання Веб-квесту, учитель повинен сформулювати проблемне завдання та описати форми подання кінцевого результату. Наприклад: задана серія питань, на які потрібно знайти відповіді; прописана проблема, яку потрібно вирішити, та вказана інша діяльність, що спрямована на переробку і представлення результатів, виходячи із зібраної інформації. Ось приклад завдань для виконання Веб-квесту «Traditional British Houses»:

Ви працюєте агентом з нерухомості. Ви є частиною робочої групи, **чис завдання:**

1) продати будинок заможній українській родині, яка збирається переїхати в Англію зі своїми дітьми - 2 доньками та сином;

2) знайти помешкання для сімейної пари українських туристів, що збираються відвідати Англію та вивчати її культуру та традиції.

Вам потрібно вибрати кілька будинків різних типів і в різних місцях, щоб представити вашим клієнтам. Будинки повинні відповідати потребам клієнтів.

Група 1: Знайдіть будинок для родини і підготуйте презентацію PowerPoint для ваших клієнтів. Ваша презентація повинна бути художньо організована і представлена, містити фрагменти інформації з ваших досліджень.

Група 2: Підготуйте буклет для туристів, який міститиме інформацію про традиційні англійські помешкання, рекомендації щодо локації та фото запропонованих будинків.

Процес – поетапний опис ходу роботи, розподіл ролей, обов'язків кожного учасника, посилання на Інтернет-ресурси, визначення кінцевого продукту. У цьому розділі учитель поміщає покрокові вказівки, як саме учні будуть виконувати завдання (порядок виконання і сортування інформації).

Крок 1. Сформулювати групу. Всі члени групи повинні відвідувати одні й ті ж сайти і прочитати всю надану інформацію.

Крок 2. Виберіть 3 будинки різних типів в 3 різних місцях, щоб забезпечити своїм клієнтам варіанти вибору. Не забудьте про фото!

Крок 3. Підготувати презентацію Powerpoint або буклет з відповідною інформацією про будинки.

Крок 4. Уважно опрацюйте вашу презентацію або буклет, щоб вільно і переконливо презентувати їх вашим клієнтам.

Будь креативними. Удачі!

В окремому розділі учитель вказує ресурси – визначені Інтернет-ресурси, доступні на запропоновану тему. Посилання мають вказувати на конкретні, перевірені і відповідні до віку сайти, які будуть досліджуватися учнями.

Оцінювання – шкала для самооцінки і критерії оцінки викладача. У цьому розділі учитель подає критерії оцінки виконаного завдання відповідно до визначених стандартів.

Висновок – узагальнення результатів, підведення підсумків (чому навчилися, які навички придбали; можливі риторичні питання або питання, які мотивують подальше дослідження теми. Тут підводиться підсумок і заохочується рефлексія.

Сторінка для вчителя – містить інформацію для допомоги іншим викладачам, які будуть використовувати веб-квест.

Впроваджуючи у навчальний процес технологію Веб-квестів, ми переконалися на власному досвіді та дійшли висновків, що введення цієї технології значно сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках іноземної мови. Тематика Веб-квестів може бути найрізноманітнішою, проблемні завдання можуть відрізнятися ступенем складності і задовольняти потреби школярів з різним рівнем володіння іноземною компетенцією. Більш того, використання Веб-квестів та інших завдань на основі автентичних ресурсів Інтернету в навчанні іноземної мови наближає дітей до світу реального спілкування, співпраці, творчого пошуку, відкриває поле для практичного застосування набутих знань. Крім того, використання Інтернет-ресурсів та можливість вибору джерел інформації, що передбачає застосування технології Веб-квестів, відкриває перед учнями широкі можливості для самостійного дослідження та здобуття знань.

За результатами практичного впровадження технології Веб-квестів слід зазначити, що ефективна інтеграція Веб-квестів у процес навчання іноземним мовам активізує навчальний процес, сприяє підвищенню індивідуалізації навчання і його якості. Така діяльність перетворює учнів на активних суб'єктів навчальної діяльності, підвищуючи не лише мотивацію до процесу здобуття знань, але і відповідальність за результати цієї діяльності і їх презентацію.

Результати впровадження Веб-квест технології у навчальний процес виявляють, що використання інформаційних ресурсів Інтернету та технологія Веб-квесту, як засобу їх інтеграції у навчальний процес, ефективно вирішує головне практичне завдання – активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів, підвищує мотивацію учнів до вивчення іноземної мови. Також Веб-квест підтримує навчання на рівні мислення, аналізу, синтезу та оцінки, а учасник квесту вчиться використовувати інформаційний простір мережі Інтернет для розширення сфери своєї творчої діяльності.

Серед переваг використання Веб-квестів на уроках іноземної мови варто зазначити і те, що використання технології веб-квесту на уроках англійської мови дозволяє вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички переглядового читання і читання з метою отримання інформації; розвивати вміння писемного мовлення школярів; поповнювати словниковий запас учнів; формувати стійку мотивацію до вивчення англійської мови, розширювати кругозір школярів. Проте слід зазначити, що використання веб-квестів у навчанні мови вимагає від учнів відповідного рівня володіння мовою для роботи з автентичними ресурсами Інтернету.

Результати даного дослідження виявляють, що серед недоліків застосування технології Веб-квестів на уроках іноземної мови слід зазначити те, що ця технологія ледве «вписується» у часові рамки звичайного заняття, адже більша частина часу, що витрачається на пошук інформації, її обробку та аналіз, а також на підготовку результатів дослідження до презентації на занятті, відводиться на позаурочний час. Головним методичним завданням учителя на шляху до створення якісного веб-квесту залишається продуманість змісту, вибір теми і постановка задачі. Складність у створенні веб-квесту полягає у відборі якісних і тематично релевантних сайтів, що відповідають рівню підготовки, психологічним та віковим особливостям учнів.

Сьогоднішні цілі освіти змушують вибирати методи і форми організації роботи, що сприяють активному процесу пізнання, які розвивають вміння вчитися: знаходити необхідну інформацію, використовувати різні інформаційні джерела, запам'ятовувати, думати, вирішувати, організовувати себе до роботи. Крім того, працюючи над Веб-квестом, учні проходять повний цикл мотивації від уваги до задоволення, знайомляться з автентичним матеріалом, який дозволяє учням досліджувати, обговорювати і усвідомлено будувати нові концепції і відносини в контексті проблем реального світу, створюючи проекти, що мають практичну значимість. Результати впровадження Веб-квест технології у навчально-виховний процес доводять, що робота учнів в форматі Веб-квесту урізноманітнює навчально-виховний процес, робить його живим і цікавим. Саме тому використання технології Веб-квестів, на нашу думку, є потужним мотиватором для учнів

до навчання, відкриває нові можливості в освіті, в освоєнні та у вдосконаленні знань, у формуванні нової, затребуваної часом особистості – активної, ініціативної, здатної розв'язувати нетрадиційні завдання, орієнтуватися в інформаційному потоці, аналізувати, планувати, креативно мислити, рефлексувати.

УЧНІВСЬКІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК ІТ-ПОТЕНЦІАЛ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Шеденко Ніна Володимирівна,

*учитель української мови та літератури Берестівської загальноосвітньої школи
I – III ступенів Липоводолинської районної ради Сумської області*

Актуальність теми інновації. Реформування середньої школи сьогодні потребує навчання, у центрі якого не абстрактні знання, а розвиток компетенцій ХХІ ст. В основі нашого досвіду – партнерство учнів та педагогів шляхом інтеграції ІТ компетенцій та національно-патріотичного світогляду. При вивченні української літератури учням надається можливість реалізувати дослідницькі проекти у формі самостійних Інтернет-ресурсів. Учні долучаються до популяризації української культури в Інтернеті. Наш досвід свідчить, що такий підхід інтегрує дослідницькі та ІТ компетенції школярів, формує практично-спрямовану громадянську позицію.

Мета і завдання, на вирішення яких спрямована інновація.

Мета: залучити учнів до популяризації надбань класичної та сучасної української культури у всесвітній мережі через створення тематичних відеокліпів, мультфільмів із пластиліну, буктрейлерів, віртуальних екскурсій.

Завданнями інноваційної діяльності є:

- ✓ поєднання національно-патріотичного виховання, дослідницьких та ІТ проектів при вивченні творів класиків української літератури;
- ✓ формування культурологічних веб-ресурсів учнів;
- ✓ реалізація творчого потенціалу учнів у втіленні проектів, що відображають їх власне бачення творів української літератури;
- ✓ аналіз європейських традицій української культури.

Засоби, форми і методи досягнення мети інновації.

Засоби інновації – створення учнівських культурологічних ресурсів.

Формами інновації – партнерство вчителя та учнів у популяризації української культури в Інтернеті.

Методи інновації – дослідницький, проектний, колабораційні технології, стартапи.

Мета інновації – апробація такої моделі викладання української літератури, яка формує активну громадянську позицію, готовність популяризації її надбань у мережі Інтернет.

Отримані результати та висновки щодо ефективності запропонованої інновації.

За період із 2014 по 2016 роки нами було реалізовано 51 віртуальних проекти (51 віртуальний ресурс). З них 16% – у 2013 – 2014 н. р.; 39% – у 2014 – 2015 н. р.; 45% – у 2015 – 2016 навчальному році. Ми створили власний канал на YouTube «Ніна Шеденко. Творчість дітей та вчителя української словесності» https://www.youtube.com/channel/UC8y9J9tE0_yUr0PgsrAIFZA.

Загальна кількість відвідувань – 49094 відвідувань (тільки на порталі, де ми їх розміщували, але при цьому є ще багато переадресацій). За тематикою це – 35 відеокліпів (40025 переглядів); 5 мультфільмів із пластиліну (3663 перегляди); 6 буктрейлерів (4399 переглядів); 5 віртуальних екскурсій (1007 переглядів). Форму конкретного віртуального ресурсу обирають самі учні.

Відеокліпи ми активно використовуємо при вивченні поетичної спадщини у проекті «Завжди сучасні». Для цього добираються тексти, покладені на музику й виконані сучасними співаками. Відбувається переосмислення сучасного досвіду на основі загальнолюдських цінностей. Перш за все проводиться аналіз поезії: визначається тема, ідея, головна думка. Із особистого архіву або з мережі Інтернет добираються світлини, які ілюструють текст та увиразнюють, доповнюють його. Користуючись програмами Corel VideoStudio Pro X3, Nero StartSmart чи Photo Slideshow Phofessional, ми накладаємо відеоряд на пісню й отримуємо новий відеопродукт. Початківці починають із програми Windows Movie Maker (входить у пакет Microsoft Windows).

Ось тематика відеокліпів на твори українських поетів. Ліни Костенко: «Двори стоять у хуртовині айстр» (Шеденко Н. В., 2014р., https://www.youtube.com/watch?v=C2I4xG5g4_8&feature=youtu.be), «Життя іде» (Хекало Владислав, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=hZPcA-A2Tjw&feature=youtu.be>) «Страшні слова» (Ляшенко Віталій, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=nffT6Xffu1s&feature=youtu.be>), «Осінній день» (Шеденко Н.В., 2016р., <https://www.youtube.com/watch?v=griG5SdKyAM>), «І як тепер тебе забути» (Лимар Ярина, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=9c2P4RudHfc&feature=youtu.be>), «Недумано, негадано» (Дугниста Аліна, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=77yGMQLVgWQ&feature=youtu.be>), «Недумано, негадано» (Письменний Владислав, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=E6XMzRwW2HI>), «Вечірнє сонце» (Шеденко Н.В. 2014р., https://www.youtube.com/watch?v=M_CYTlqLnIA).

Іван Франко: «Чого являєшся мені у сні» (Тішалович Богдана, 10 клас, 2014р., <https://www.youtube.com/watch?v=kqVZqMnVkns>);

Василь Симоненко: «Ти і я» (Шеденко Н.В. 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=9bvWEarIOPi&feature=youtu.be>), «Ображайся на мене, як хочеш» (Литовченко Віталіна, 11 клас, 2016р., <https://www.youtube.com/watch?v=xiPkmLmtvus>), «Ти знаєш, що ти – людина» (Кива Альона, 11 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=grZw42vFkeU&feature=youtu.be>).

Володимир Сосюра: «Васильки у полі» (Шеденко Зореслава, 8 клас, 2015р., 769 переглядів <https://www.youtube.com/watch?v=JVC4-J8IpB8&feature=youtu.be>).

Леся Українка: «В себе на вежі» (Литовченко Віталіна, 10 клас, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=XH2vccUdgtS&feature=youtu.be>), «Як би я тепер хотіла» (Тішалович Богдана, 10 клас 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=Z2nG4vyFqw8>), «Хотіла б я піснею стати» (Шеденко Зореслава, 8 клас 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=M-oINLUgSrg&feature=youtu.be>), «Хотіла б я піснею стати» (Тішалович Богдана, 10 клас 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=ry6r0uX3GIo&feature=youtu.be>).

Олександр Олесь: «Чари ночі» (Шеденко Н.В., 2015р., 5128 переглядів <https://www.youtube.com/watch?v=DRXZeIjdpQ&feature=youtu.be>).

Дмитро Павличко: «Два кольори» (Лимар Ярина, 11 клас 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=xPYKNN3-Td4&feature=youtu.be>), «Два кольори» (Письменний Владислав, 11 клас, 2015р., https://www.youtube.com/watch?v=5W_e9hv0Ln4&feature=youtu.be).

Крім описаного вище способу також пропагуємо створення відеокліпів із використанням не лише світлин, а й відео. Школярі досліджують, який фільм можна використати для ілюстрування пісні. Це може бути як український фільм, так і зарубіжний, як сучасний, так і знятий у минулому столітті. Головне, щоб концепція пісні доповнювалася відеорядом, вдало поєднувалася з ним.

Для цього детально розглядається текст поезії, вибираються епізоди фільму, проводиться нарізання уривків, вимикається звук із відео й накладається мелодія пісні, конвертується в новий відеофайл. При цьому ми значну увагу приділяємо і проблемі

авторських прав. Обов'язково потрібно вказувати, звідки взято відео й пісня. Використовувати ресурси, загальнодоступні в мережі.

Таким способом нами створено відеокліпи на пісні Ліни Костенко: «Хай буде» (Шеденко Н.В., 2015р., із використанням фільму «Поводир», <https://www.youtube.com/watch?v=bak9UEIVanQ&feature=youtu.be>), «Хай буде» (Тішалович Богдана, 11 клас, 2016р., із використанням фільму «Спіши кохати», <https://www.youtube.com/watch?v=YkgHYnPWnRnw>), «Що в нас було» (Шеденко Н.В. 2015р., із використанням фільму «Лісова пісня», <https://www.youtube.com/watch?v=5-OCtGiHshE&feature=youtu.be>).

Такий вид творчих проектів набуває широкої популярності серед старшокласників. Ми пропонуємо ще й такий вид роботи, як зйомку власного відео на пісню. Прикладом такої роботи є відеокліп «Сумська мелодія» на слова Миколи Гриценка (Тішалович Богдана 11 клас, 2015р., 89 переглядів <https://www.youtube.com/watch?v=8j30mHCY6kl&feature=youtu.be>).

Кропіткою, але цікавою для школярів є робота над проектом «Анімаційний фільм». На уроках української літератури широко застосовується ілюстрування учнями вивчених творів. Ми спробували працювати не лише з малюнками, а й із пластиліном, фотоапаратом та комп'ютером. Такий вид діяльності сьогодні розуміється як напрям соціокультурної діяльності і як соціально-педагогічна технологія.

Першим етапом такої роботи є вибір поезії. Це може бути як програмовий твір, так і позапрограмовий, підібраний для дитячої аудиторії. Дітям надається можливість прийняти власні рішення, проявити здібності та ініціативу. Наступним етапом є складання сценарію за твором. При цьому враховуються й записуються всі ідеї учнів, будь-яка думка сприймається толерантно, потім відбираються найкращі. Діти досліджують побут часу, зображеного у творі, традиції, одяг. Дібравши відповідну інформацію та зробивши висновки, переходять до наступного етапу – виготовлення пластилінових героїв та реквізиту.

Найважливіший етап – фотографування. Для того, щоб герої рухалися плавно, потрібно зробити безліч поетапних світлин, а потім з'єднати всі кадри в єдину стрічку. Ми робимо це в програмі Corel VideoStudio Pro X3. Після цього в мережі Інтернет підбирається музичний супровід, озвучується потрібний текст. Далі йде етап монтування фільму, коли накладаються відеодоріжки, музика, текст, надписи. Після перегляду чорнового варіанту й обговорення проводиться коригування та імпортується допрацьований фільм.

Будь-який проект потребує результату, тому готується сценарій презентації проекту, влаштовується захід із залученням учнів, батьків, учителів, громадськості. Автори анімаційного фільму розповідають про етапи роботи, демонструють мультфільм. Як того вимагає сьогодення, обов'язково поширюються відеороботи в Інтернеті на різних сайтах. Результатом такої роботи є не лише відеопродукт, а й натхнення на творчість, гармонізація соціальних відносин, психологічне налаштування дітей на продуктивне соціальне життя, почуття гордості за пророблену роботу, особисте самовираження.

Нами створені анімаційні фільми до 200-ліття Тараса Григоровича Шевченка: «На вулиці невесело» (учні 7 класу, 2014р., розміщений на сайті Стожари <http://svitua.org/index.php/kultura/kobzareve-vidlunnia/item/1176-200-rokiv-z-dnia-arodzhennia-kobzaria-velyke-sviato>), на каналі «Разом відкриваємо перлини рідного краю» <https://www.youtube.com/watch?v=R8cBBgmiD1E>, на сайті «Українці світу» <https://www.youtube.com/watch?v=eylT7mC3SjE>, на моєму каналі <https://www.youtube.com/watch?v=3oxtotYh7V4>). «Якби мені черевики» (учні 7 класу, 2014р., розміщений на сайті «Українці світу» <https://plus.google.com/u/0/103234154371978282895/posts>, на моєму каналі <https://www.youtube.com/watch?v=pYZJBqQOJkA> та <https://www.youtube.com/watch?v=fbuXEWwGYi0>).

Як відомо, особистість Т.Шевченка у світі асоціюється з Україною, є своєрідною її «візитівкою» й поширення його творчості сприяє збільшенню інформації про українську історію, звичаї, традиції, культуру. Той факт, що ми використали маловідомі твори, вказує на те, що ми намагаємося поширювати творчу спадщину Кобзаря, показувати значення його творчості для сучасного світу.

Дані мультфільми спонукають шанувати пам'ять про поета не лише українців, а й інші народи. Цьому сприяє поширення даних відеоробіт на сайтах української діаспори (вказаних вище).

У нашому творчому доробку є ще два мультфільми, створені на слова Леоніда Глібова: «Хто вона?» (учні 5 класу, 2016р., <https://www.youtube.com/watch?v=9aiEv0DiPsk>), «Жаба й Віл» (учні 6 класу, 2014р., <https://www.youtube.com/watch?v=UZZizYmbeUI>).

Такі проекти розраховані як на найменших глядачів, так і на дорослих. Вони забезпечують розвиток української культури, поширюють національний спадок: мову, традиції, цінності, популяризують нашу державу у світі. Доводять, що твори української літератури є носієм потужного заряду духовної енергії, вони передають національні та загальнолюдські цінності з покоління в покоління, формують внутрішній світ людини та збагачують світогляд.

Останнім часом спостерігається втрата учнями цікавості до читання книг. Ми, як вчителі літератури, занепокоєні цією проблемою й намагаємося вирішити її новими способами. Одним із таких способів є буктрейлер. Буктрейлер (від англ. Book – книга, англ. Trailer – тягач, причіп) – короткий відеоролик за мотивами книги, кліп по книзі. Головна мета створення цього відеопродукту – спонукати дитину до прочитання книги.

Перші буктрейлери робилися у вигляді слайд-шоу з ілюстрацій. До них могли бути підписи або закадровий голос. У наш час буктрейлери мають інший формат. Перший публічний показ буктрейлера відбувся у 2003 році, коли загалу була представлена робота на десятій роман вампірської саги Крістін Фіхан «Темна симфонія». Тоді це більше нагадувало музичний кліп. Ця подія стала початком популяризації буктрейлерів, які до цього поширювали переважно в Інтернеті, зокрема на YouTube.

Метою буктрейлерів є не тільки розширення читацької аудиторії, а й підвищення рівня якості читання, що є важливим особливо для молоді.

Буктрейлер має включати в себе найяскравіші та найбільш упізнавані моменти книги, анонсувати її. Найпростіша класифікація буктрейлерів: за авторством, тематикою, змістом, способом утілення тексту.

Остання ділиться на види: ігрові (міні-фільм за книгою); неігрові (набір слайдів, цитат, ілюстрацій); анімаційні (мультфільм за книгою).

Ми працюємо над усіма видами буктрейлерів. Виконання таких творчих проєктів проходить поетапно. Насамперед потрібно вибрати книгу для рекламування. Це може бути програмовий твір чи той, що не вивчається на уроках літератури. Класика чи сучасна література, приурочена до якоїсь дати чи просто та книга, яка сподобалася учням найбільше. Ми працюємо над буктрейлерами до книг української літератури з метою популяризації української мови та культури.

Наступним етапом роботи є створення сценарію буктрейлера. Потрібно продумати сюжет, скласти текст. Важливо не повідомляти весь зміст книги, а зацікавити глядача до самостійного прочитання. Відеоролик оптимально має тривати 3 хвилини, тоді глядач не втратить зосередженості та здатності сприймати матеріал.

Наступним етапом є робота над втіленням сценарію.

Це може бути відшукування потрібного відео в Інтернеті. При цьому знову ж не забуваємо про авторство. Якщо сценарій передбачає ілюстрації, також використовуємо наявний авторський матеріал чи створюємо з дітьми свої роботи. Якщо робота анімаційна, працюємо за планом до створення мультфільмів. Найцікавіше дітям знімати власні міні-фільми, відчувати себе акторами та режисерами-постановниками.

Користуючись програмами Corel VideoStudio Pro X3, Nero StartSmart чи іншими, створюється певний відеоряд за складеним сценарієм.

Далі проводиться запис звуку. Для цього ми користуємося програмою Nero StartSmart. Можна використовувати інші програми, наприклад, Sound Forge.

Заключним етапом роботи є відеомонтаж. Обробляються, вирізаються та клеяться певні фрагменти, добирається звукова доріжка, накладаються ефекти та робляться переходи, додається потрібний текст.

Після обов'язкового попереднього перегляду проводиться колективне обговорення та усунення недоліків. Конвертується відео й отримується готовий буктрейлер.

Обов'язково потрібно презентувати роботу загалом: учням, батькам, учителям. Викладається на сайти, блоги, форуми, в соцмережах, YouTube.

Таким способом нами створені буктрейлери на твори:

«Момент» Володимира Винниченка (учні 10 класу, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=LRwM9jDaw1k&feature=youtu.be>), «Гореадори з Васюківки» Всеволода Нестайка (учні 6 – 7 класів, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=fDkxTOhP4xI>), «Залишенець. Чорний Ворон» Володимира Шкляра (Шеденко Н.В., 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=DQXRl0BM-Wo>), «Лось» Євгена Гуцала (учні 6 класу, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=7dEYgLuvkro>), «На зелених іконах дерев» Миколи Гриценка (учні 11 класу, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=MtJZe4qybt&feature=youtu.be>), «Intermezzo» Михайла Коцюбинського (учні 10 класу, 2015р., <https://www.youtube.com/watch?v=Ta6jdAOQpsg&feature=youtu.be>).

Наприкінці квітня 2016 року Київський університет імені Бориса Грінченка з метою популяризації української культури організував II Всеукраїнський фестиваль буктрейлерів і промороликів «Book fashion». З-поміж 250 робіт, представлених на конкурс, наш буктрейлер на новелу М.Коцюбинського «Intermezzo» нагороджений Грамотою Київського університету імені Бориса Грінченка за зайняте I місце в номінації «Твір шкільної програми».

Однією з форм роботи з використанням ІКТ є створення віртуальних екскурсій. Нами були реалізовані проекти: «Міні-музей «Українська світлиця», «Моя вулиця», «Сумщина на зоряній мапі», «Патріотичне виховання», «Топоніміка села Берестівка».

Перший пошуково-дослідницький проект «Українська світлиця» доводить, що юне покоління повинне знати українську духовну культуру, досліджувати минуле та показувати надбання сучасникам.

Для цього школярі збирали інформацію про побут старої української хати, обереги, традиції, пов'язані із забудовою українського подвір'я.

На уроках образотворчого мистецтва, трудового навчання та в позаурочний час дітьми було створено макет сільської хати й міні-експонати для неї. Учні відтворили інтер'єр хати у зменшеному вигляді та записали відеоекскурсію даним міні-музеєм (учні 5 класу, 2015р., 282 перегляди <https://www.youtube.com/watch?v=gAxzzKFOmd0>). Презентація проекту «Моя вулиця» проходила у вигляді телепередачі про свою вулицю. У процесі підготовки восьмикласники робили фото чи відео вулиць, збирали матеріал про походження назви, склали розповіді та виготовляли міні-фільми (2014р., 178 переглядів https://www.youtube.com/watch?v=WNoc4A_meqU).

Проект «Топоніміка рідного села» був реалізований у рамках програми «Разом відкриваємо перлини рідного краю». Оскільки вивчення топоніміки є важливим елементом у дослідженні культури й традицій населеного пункту, а історія та топоніміка села Берестівки Липоводолинського району Сумської області не були вивчені, цей проект був актуальним. Школярі збирали матеріал про походження назв вулиць, ставків, лісів, ярків рідного села. На основі зібраного матеріалу було створено топографічну карту із зазначенням усіх назв і знято фільм «Про що розкаже берест» (учні 7 класу, 2014р., 53 перегляди, <https://www.youtube.com/watch?v=S-pk1Rnmpas>).

Вважаємо, що усі перераховані види творчих робіт сприяють відродженню цікавості до української культурної спадщини, її популяризацію, формують почуття національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків, патріотизму. Головне – дітям це подобається. І на це є попит – близько 50000 відвідувань наших ресурсів.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Голінько Юлія Анатоліївна,

*учитель української мови та літератури Черкаської гімназії № 9 ім. О.М.Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області*

Одним із завдань функціонування інформаційно-освітнього простору є розробка електронного навчального контенту для учнів, метою якого є створення інноваційних умов для забезпечення якісної підготовки учнів, надання їм можливості отримати знання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі незалежно від форми, місця й часу навчання.

ІКТ-компетентний учитель у сучасних умовах має не тільки впроваджувати нові освітні технології та методи на основі використання інформаційних та телекомунікаційних систем, а й створювати власні електронні інформаційно-освітні ресурси навчального призначення. Найбільш доцільними й оптимальними у цьому аспекті є програмно-методичні комплекси навчального призначення з української літератури, що безпосередньо створені для забезпечення навчання з урахуванням вимог чинних програм, відповідають педагогічним принципам, забезпечують повний обсяг теоретичного та практичного матеріалу з певної теми й розраховані на використання учителем під час підготовки до уроку та на різних його етапах, для самостійного опанування матеріалу учнями, організації дистанційного навчання, дають можливість здобути знання через мережеве спілкування всіх учасників освітнього процесу.

Перевага таких засобів навчання порівняно з традиційними є видимою не тільки завдяки зручності у використанні засобів візуалізації (адже це, по суті, слайдова презентація з багатьма гіперпосиланнями на інші презентації, текстові документи, аудіо- та відеофайли тощо), а й наявності значного обсягу матеріалу з теми, оскільки залежно від типу й мети створення педагогічні програмні засоби з літератури повинні мати такі складові: текстовий інформаційний блок (конспекти уроків, міні-підручники, тексти творів), колекцію графічних зображень, колекцію аудіо- та відеоматеріалів, блок тренувальних вправ і практичних завдань (сюжетні ланцюжки тощо), контролюючий блок (тести, вікторини, літературні диктанти та ігри) та ін.

Розглянемо практичне застосування педагогічних програмних засобів (ППЗ) в інформаційно-освітньому середовищі, їх вплив на організацію дослідницької та творчої діяльності учнів на уроках української літератури й у позаурочній роботі на прикладі цифрового ресурсу з української літератури для учнів 7 класу «Олександр Гаврош. „Неймовірні пригоди Івана Сили»» (автори Голінько Ю.А. та Голінько О.М.).

Титульний слайд ППЗ «Олександр Гаврош. **„Неймовірні пригоди Івана Сили»**.

7 клас» (автори Голінько Ю.А., Голінько О.М.)

Пропонований до розгляду ресурс містить добірку статичних, динамічних та інтерактивних електронних навчальних матеріалів до вивчення повісті О.Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» і, зважаючи на новизну теми, максимально забезпечує навчальний процес наочними засобами, інформаційними, дидактичними та практичними матеріалами, що інтегруються в цілісний програмно-методичний комплекс навчального призначення.

Основні розділи ресурсу:

- конспекти чотирьох уроків з використанням ІКТ, розроблені відповідно до нової програми з української літератури;
- слайди з темою та епіграфом до кожного з уроків;
- слайдові презентації до уроків: «О. Гаврош. Сторінками життя та творчості», «Українські богатирі, що здивували світ», «Сторінками життя і слави Івана Фірцака»;
- інформаційні довідки «Консультація з теорії літератури», «Довідка про Кротона», «Кіноафіша»;
- відеофрагменти телевізійних сюжетів та художнього фільму «Іван Сила» (Київська кіностудія імені Довженка, реж. В. Андрієнко, 2013 р.);
- завдання для контролю й корекції знань: літературна гра «Так чи ні», вікторини «Упізнай героя», літературні диктанти, тестові завдання;
- список використаних джерел, інформація про авторів.

Усі матеріали електронного навчального контенту можуть бути використані на уроках української літератури та в позаурочній діяльності.

Слайд ППЗ «Олександр Гаврош. "Неймовірні пригоди Івана Сили". 7 клас»

Обов'язковим для такого електронного посібника є головне меню програми («Зміст»), що містить перелік розділів ресурсу. Для переходу до обраного користувачем розділу потрібно вибрати його назву, яка є гіперпосиланням на початковий слайд розділу.

Головне меню ППЗ «Олександр Гаврош. "Неймовірні пригоди Івана Сили". 7 клас»

ППЗ побудований за типовою структурою до кожного уроку: через гіперпосилання відкривається слайд із темою та епіграфом уроку; є конспект уроку, який користувач (учитель/учень) може роздрукувати, редагувати, спроектувати на екран; презентація є супроводом до уроку, ілюструє його й має гіперпосилання на додатки та відеофрагменти; засобами контролю й корекції знань, умінь і навичок є літературні ігри, диктанти, вікторини, що для зручності учителя й учнів розроблені у двох варіантах, відповіді до них вказані на наступних слайдах; завдання для контролю знань, умінь і навичок учнів та відповіді до них також дублюються в конспектах уроків.

Слайд ППЗ «Олександр Гаврош. "Неймовірні пригоди Івана Сили". 7 клас»

Окремо виконуються тестові завдання до уроку № 4: у залежності від правильності/неправильності відповіді кожен етап тестування супроводжується певним звуковим сигналом та виділенням кольором.

Слайд ППЗ «Олександр Гаврош. "Неймовірні пригоди Івана Сили". 7 клас»

Відеофайли можна переглянути і через сторінку «Зміст», і через посилання в слайдах презентацій. У слайдах презентацій до окремих уроків є гіперпосилання, вибір яких відкриває вікна, що містять текстові файли, зображення чи відеофрагменти, що доповнюють та уточнюють матеріал, а також гіперпосилання на web-ресурси (при доступі до мережі Інтернет).

Слайди ППЗ «Олександр Гаврош. "Неймовірні пригоди Івана Сили". 7 клас»

Завдяки такому ІТ-контенту навчально-пізнавальний процес може здійснюватися в темпі, що найбільше задовольняє учителя й учнів, тобто система навігації між блоками матеріалу надає можливість із будь-якого місця в ресурсі шляхом натискання клавіші «Esc» вийти на сторінку головного меню «Зміст», дозволяє контролювати час і раціонально його використовувати. Така побудова ресурсу допомагає учителю, на якого насамперед і розрахований електронний посібник, керувати процесом навчання, організувати навчальну діяльність, забезпечувати зворотній зв'язок з учнями, інтерактивність програмного засобу. Чітка структура ППЗ та зручність у використанні дають змогу використовувати цей мультимедійний навчальний ресурс широкому колу

користувачів, у тому числі учням для самостійного опрацювання або дистанційного навчання.

Автор електронних посібників навчального призначення може варіювати їх зміст залежно від поставленої мети, однак базове наповнення таких освітніх ресурсів до уроків української літератури є типовим.

Головне меню ППЗ «Український світ Миколи Гоголя в оповіданні „Вечір проти Івана Купала”. 9 клас» (автор Голінько Ю.А.)

Головне меню ППЗ «Українська драматургія 1920-1930-х років ХХ століття. Микола Куліш. „Мина Мазайло”. 11 клас» (автори – творча група вчителів м.Черкаси, керівник – Голінько Ю.А.)

Звісно, ППЗ не може замінити щоденної роботи учителя з учнем, а є допоміжним сучасним засобом для учасників навчального процесу, інструментом освітньої діяльності, мультимедійним супроводом, що оптимізує час, дає широкий спектр матеріалу й візуалізації, навчає дітей мислити, порівнювати, аналізувати й систематизувати матеріал, сприяє формуванню предметних компетентностей й компетенцій учнів шляхом виконання навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих завдань відповідно до окреслених програмою змістових ліній та міжпредметних зв'язків, розвиває творчі здібності й формує естетичні смаки, робить урок яскравим і динамічним на всіх його етапах.

Слайди ППЗ «Українська драматургія 1920-1930-х років ХХ століття. Микола Куліш. „Мина Мазайло”. 11 клас»

Незважаючи на те, що електронні посібники й засоби мають багато переваг порівняно з традиційними засобами навчання, учителю, використовуючи такі ресурси, слід пам'ятати, що навчальний матеріал з окремих тем може виявитися застарілим, не перевіреном фахівцями, недолугим щодо змісту й методики викладання. А розробникам електронного навчального контенту з української літератури особливу увагу необхідно приділити дотриманню прав інтелектуальної власності (це стосується аудіо- та відеофайлів, списку використаних джерел тощо), естетичному оформленню презентацій та створенню їх відповідно до вимог (шрифти, кольорова гама, змістове наповнення слайдів, кількість анімації, авторський дизайн та ін.), технічній складовій (програмному забезпеченню) ресурсу. Практика показує, що недоцільним в таких ППЗ є використання художніх фільмів і телепередач в повному обсязі, значно ефективнішим є показ окремих фрагментів відео для обговорення чи дослідження.

Слайд ППЗ «Український світ Миколи Гоголя в оповіданні „Вечір проти Івана Купала”. 9 клас» (автор Голінько Ю.А.)

Відтак, для впровадження в навчально-виховний процес варто обирати педагогічні програмні засоби навчання, рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Наприклад, схвалений грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист № 1/11–17396 від 13.11.2013) педагогічний програмний засіб «Українська драматургія 1920-1930-х років ХХ століття. Микола Куліш. „Мина Мазайло”. 11 клас», створений творчою групою вчителів м. Черкаси (Голінько Ю.А. – керівник, Білоус В.М., Голінько О.М., Гордієнко Л.В., Горпініч В.Г., Нестеренко Н.В., Рибалка С.М., Сіденко Л.А.). Цей електронний засіб навчального призначення, як і всі вищезгадані, розміщений у колекції цифрових ресурсів на сайті Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Титульний слайд ППЗ «Українська драматургія 1920-1930-х років ХХ століття. Микола Куліш. „Мина Мазайло”. 11 клас»

Новий час вимагає інноваційних методик і технологій. Запити сьогодення й зацікавленість дітей ІК-технологіями потребують від сучасного педагога створення і впровадження в освітню практику електронного навчального контенту, що відповідає вимогам чинної програми з української літератури і є не тільки ефектним, а й ефективним, дидактично й методично вивіреном комплексним засобом навчання. Оскільки на теренах України в галузі української філології такий вид інновацій ще не

набув значного поширення, важливо, щоб освітяни-новатори намагалися створювати власні програмні засоби навчального призначення, які б забезпечували високий рівень засвоєння учнями матеріалу, відповідали психологічним закономірностям сприймання, активізували навчально-пізнавальну діяльність і сприяли формуванню в дітей інтересу до знань. У наш час інформаційно-комунікаційні технології стали простором буття людини, а отже, лише ІКТ-компетентні вчителі можуть допомогти своїм учням стати освіченими людьми інформаційного суспільства.

Література

1. Голінько Ю.А. Олександр Гаврош. «Неймовірні пригоди Івана Сили» [Електронний ресурс]/ Голінько Ю.А., Голінько О.М. – Режим доступу :<http://oipopp.ed-sp.net/node/13527>
2. Голінько Ю.А. Український світ Миколи Гоголя в оповіданні «Вечір проти Івана Купала» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oipopp.ed-sp.net/node/3923>
3. Голінько Ю.А. та ін. Українська драматургія 1920-1930-х років. Микола Куліш. «Мина Мазайло» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oipopp.ed-sp.net/node/11905>

ВІРТУАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

*Ракута Валерій Михайлович, старший викладач кафедри інформатики та
інформаційно-комунікаційних технологій в освіті
Чернігівського ОПППО імені К.Д.Ушинського*

Побудова інформаційного суспільства в Україні є необхідною умовою її успішного розвитку, суб'єктності, конкурентоздатності на світовій арені, а отже, у кінцевому підсумку – самостійності та суверенітету. Визначальну роль у процесі побудови розвинутого інформаційного суспільства відіграє інформатизація галузі освіти як вищої, так і середньої.

На сучасному етапі розвитку шкільної математичної освіти одним з визначальних факторів, що впливають на підвищення її якості, є рівень професійної компетентності вчителів математики та умови, необхідні для її розвитку, а особливо розвитку інформатичних компетентностей педагогів.

Як зазначено у [1], "лавиноподібний потік даних та повідомлень у сучасному світі тісно пов'язаний із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. За даними аналітичної компанії Netcraft, кількість сайтів у всесвітній мережі Інтернет наближається до одного мільярду. Кожен з сайтів створювався з певною метою та має свою аудиторію користувачів. Тому на даний момент часу актуальною стає допомога користувачам Інтернету у пошуках об'єктивних даних, що потрібні для вирішення різного роду проблем як окремим користувачам, так і їх групам." Тому виникає потреба у створенні віртуальних середовищ для розвитку професійної компетентності педагогів. Це повною мірою стосується і вчителів математики.

У результаті аналізу наукових публікацій було з'ясовано, що методичним та педагогічним вимогам до інформаційних систем присвячені роботи В. Ю. Бикова, С. О. Семерікова, Д. А. Покришеня та інших дослідників. Принципи створення та використання комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання, призначених для використання у процесі вивчення математики, розглядали у своїх роботах М. І. Жалдак, Ю. В. Горошко, С. А. Раков, Є. Ф. Вінниченко, В. М. Ракута та інші. Дослідженням проблем, пов'язаних з розробкою та розвитком інформаційних освітніх ресурсів, займались Ю. В. Горошко, О. М. Спірін, Ю. В. Триус, В. М. Франчук, Д. А. Покришень,

В. М Ракута, Є. С. Закревська, О. М. Корнієць. Головну увагу науковці зосереджували переважно на проблемах, які стосувались окремих веб-ресурсів. Питання, пов'язані зі створенням та використанням систем освітніх Інтернет-ресурсів у сфері післядипломної педагогічної освіти, призначених для окремих категорій педагогічних працівників, майже не розглядались.

Вивчивши та узагальнивши вітчизняний та зарубіжний досвід використання Інтернет-ресурсів у процесі розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, проаналізувавши функціональні можливості використання сучасних веб-технологій з точки зору доцільності їх використання для створення оптимальних умов для розвитку професійних компетентностей вчителів математики, було з'ясовано, що існує ряд проблем, вирішення яких за допомогою одного веб-ресурсу є не завжди доцільним та достатньо ефективним. Зокрема, це питання, пов'язані з веб-підтримкою курсової перепідготовки вчителів математики, а особливо з розвитком їх фахових компетентностей у міжкурсовий період та дидактичним забезпечення цього процесу. Потребують вирішення проблеми, пов'язані з оперативним інформуванням педагогів, та організацією їх спілкування та обміну досвідом з приводу проблем, що виникають як у процесі викладання математики, так і у навчально-виховному процесі взагалі. Є питання щодо дидактичного та методичного забезпечення навчального процесу, пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій під час вивчення та викладання математики.

Для вирішення зазначених проблем було створено "Віртуальне середовище для розвитку професійної компетентності вчителів математики" у вигляді системи веб-ресурсів. Метою його створення є:

- забезпечення синергетичного ефекту від поєднання функціональних можливостей використання сайтів Google, блогів та спільнот у соціальній мережі;
- підвищення ефективності веб-підтримки діяльності, спрямованої на розвиток професійної майстерності вчителів математики;
- оптимізація процесу розвитку інформатичних компетентностей вчителів математики під час курсової перепідготовки та у міжкурсовий період;
- підвищення рівня наукового, дидактичного та методичного забезпечення процесу вивчення та викладання математики у загальноосвітніх навчальних закладах;
- утворення інтернет-спільнот педагогів, які дозволяють більш оперативно та якісно розв'язувати актуальні проблеми, що виникають як безпосередньо у процесі викладання математики, так і у навчально-виховному процесі ЗНЗ взагалі.

Веб-адреса: <https://sites.google.com/site/osvitnires/sistema-veb-resursiv/matem>

Система веб-ресурсів складається з ресурсів, призначених для педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів всіх категорій, та ресурсів, призначених для тих, хто вивчає та викладає математику.

Освітні ресурси Інтернету

Веб-адреса сайту: <https://sites.google.com/site/osvitnires>.

Сайт "Освітні ресурси Інтернету" було створено з метою допомоги педагогічним працівникам у використанні глобальної мережі Інтернет.

Головними завданнями, які вирішуються за допомогою даного сайту є:

- систематизація веб-ресурсів, пов'язаних з галуззю освіти;
- оптимізація навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- пошук, дослідження та популяризація нових веб-ресурсів, актуальних для розвитку системи освіти України (в першу чергу, загальної середньої);
- оптимізація використання ресурсів глобальної мережі Інтернет педагогічними працівниками різних категорій.

Аудиторією сайту є педагогічні працівники навчальних закладів та їх вихованці, а також всі, хто цікавиться галуззю освіти та її проблемами.

Інформатика та інформаційні технології в школі

Веб-адреса блогу: <http://iktvshkoli.blogspot.com>.

Блог створено з метою організації інформаційної підтримки та допомоги педагогічним працівникам у вирішенні проблем, що виникають у процесі впровадження та використання інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Головними завданнями використання даного блогу є:

– допомога у розвитку професійної ІКТ-компетентності педагогічних працівників як під час курсової перепідготовки, так і у міжкурсовий період;

– веб-підтримка дидактичного та методичного забезпечення процесу інформатизації шкільної освіти;

– оперативне інформування педагогічних працівників про інновації в галузі інформаційних технологій та можливості їх використання у навчальному процесі ЗНЗ.

Аудиторія блогу – це вчителі ЗНЗ, учні, студенти, викладачі педагогічних вищих навчальних закладів та всі ті, кого цікавить використання інформаційних технологій у шкільній освіті.

Людина, освіта, наука, суспільство

Веб-адреса блогу: <http://ludosvsus.blogspot.com>.

Головною метою створення блогу є розширення кругозору, інформування педагогів та інших зацікавлених осіб про останні досягнення, інновації, проблеми у сферах, пов'язаних з розвитком людини, освіти, науки та суспільства.

Тут і зараз. Практична психологія для всіх

Веб-адреса блогу: <http://prpsiholynavchz.blogspot.com>.

Мета створення блогу – забезпечення умов для розвитку компетентностей педагогів, пов'язаних з галуззю практичної психології.

Спільноти у Facebook

Спільноти у Facebook були створені з метою організації майданчиків для оперативного інформування, обміну досвідом, спілкування щодо проблем, пов'язаних з освітою та розвитком професійної компетентності педагогів.

Освітня Чернігівщини

Веб-адреса спільноти: <https://www.facebook.com/groups/1454700858170549>.

Інформатика та інформаційні технології в школі

Веб-адреса спільноти: <https://www.facebook.com/groups/533574416779175>.

Тут і зараз. Практична психологія для всіх

Веб-адреса спільноти: <https://www.facebook.com/groups/1266944629990352>.

ДЛЯ ТИХ, ХТО ВИВЧАЄ ТА ВИКЛАДАЄ МАТЕМАТИКУ

Інформаційні технології у шкільному курсі математики

Веб-адреса блогу: <http://matematikaikt.blogspot.com>.

Основною метою створення блогу є інформаційно-методична підтримка використання інформаційних технологій у процесі вивчення та викладання математики у ЗНЗ.

Серед завдань, що ставилися при створенні блогу, виділимо такі:

– пошук, аналіз та публікація даних, пов'язаних з використанням інформаційних технологій у процесі вивчення та викладання математики у школі;

– підтримка розвитку профільної професійної ІКТ-компетентності вчителів математики;

– допомога вчителям ЗОШ в організації методичного та дидактичного забезпечення навчального процесу.

Блог призначено, в першу чергу, для вчителів математики ЗНЗ, учнів середніх шкіл. Також буде корисним викладачам та студентам фізико-математичних факультетів педагогічних ВНЗ.

Центр GeoGebra "Інститут GeoGebra Чернігів, Україна"

Веб-адреса сайту: <https://sites.google.com/site/geogebrachernigiv>.

Основною метою використання сайту є інформаційна підтримка роботи центру "Інститут GeoGebra Чернігів, Україна", який створено та працює на базі Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського.

Серед завдань, що вирішуються за допомогою сайту, головними є:

- інформування користувачів про центр "Інститут GeoGebra Чернігів, Україна" (мета створення, головні завдання, місце розташування, контакти);
- підтримка користувачів системи динамічної математики GeoGebra (СДМ GeoGebra);
- ознайомлення з новинами, пов'язаними з розвитком міжнародного проекту GeoGebra;
- надання інформації про умови сертифікації користувачів GeoGebra;
- добір та забезпечення доступу до публікацій, присвячених системі динамічної математики GeoGebra та методиці її використання;
- інформування про проекти, що реалізуються на базі центру "Інститут GeoGebra Чернігів, Україна".

Сайт призначено головним чином для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, студентів та викладачів вищих навчальних закладів, що використовують у своїй роботі програму GeoGebra.

Бібліотека комп'ютерних моделей

Веб-адреса сайту: <https://sites.google.com/site/biblkompmod>.

Головною метою створення сайту є веб-підтримка використання комп'ютерних моделей (КМ), створених за допомогою СДМ GeoGebra, у процесі вивчення математики.

Основні завдання:

- систематизація КМ відповідно до вимог навчальних програм з математики;
- оптимізація використання комп'ютерних моделей у процесі вивчення математики та інших предметів;
- залучення вчителів та учнів до процесу створення моделей;
- розвиток творчих здібностей дітей;
- формування в учнів умінь та навичок дослідницької діяльності.

Аудиторія сайту: вчителі математики, учні ЗНЗ, студенти та викладачі фізико-математичних факультетів педагогічних вузів. Отримати більше інформації про бібліотеку можна скориставшись джерелом [2].

Спільноти у Facebook

Спільноти у Facebook були створені з метою організації майданчиків для оперативного інформування, обміну досвідом, спілкування щодо проблем, пов'язаних з вивченням та викладанням математики у загальноосвітніх навчальних закладах та розвитком професійної компетентності вчителів математики.

ІКТ у шкільному курсі математики

Веб-адреса спільноти: <https://www.facebook.com/groups/719123194792298>.

Математика в школі онлайн

Веб-адреса спільноти: <https://www.facebook.com/groups/484512841688371>.

Підводячи підсумки, зазначимо, що "Віртуальне середовище для розвитку професійної компетентності вчителів математики" працює у режимі перманентного поповнення, розвитку та вдосконалення, що є природнім, зважаючи на специфіку як інформаційних технологій взагалі, так і їх використання у процесі вивчення та викладання математики у загальноосвітніх навчальних закладах зокрема. Наприклад, до "Бібліотеки

комп'ютерних моделей" планується додати модуль, присвячений дистанційній підготовці вчителів математики (та інших користувачів) до використання системи динамічної математики GeoGebra у навчальному процесі.

Література

1. Закревська Є. С. Система веб-ресурсів, як засіб підвищення ефективності роботи інституту післядипломної педагогічної освіти /Закревська Є. С., Корнієць О. М., Покришень Д. ., Ракута В. М. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах, 2015 №1 с. 18-24.
2. Ракута В. М. Бібліотека комп'ютерних моделей, як необхідна складова сучасного навчального середовища. / В. М. Ракута // Наукові записки. – Випуск 98. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2011. – С. 246-249.

РОЗДІЛ 6. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НОВА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*Василенко Надія Володимирівна, доктор педагогічних наук,
професор кафедри управління та адміністрування
Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти»*

Вступ. Сучасна економіка, яка характеризується динамічністю, масштабністю та багатовекторністю змін, визначається як економіка знань, в якій людський капітал стає основним виробничим ресурсом. Вимоги, які зараз висувуються до підготовки молодих і вже досвідчених фахівців, мають спільну особливість – бажання та здатність до постійного самонавчання та саморозвитку, саме тому такий підхід потребує навчання упродовж усього життя. Піклування про себе є і привілеєм, і обов'язком людини, що, з одного боку, забезпечує свободу, а з іншого – примушує всіх людей навчатися та вдосконалюватися, що зумовлено, по-перше, потребами публічного суспільства, а по-друге, потребами самого фахівця.

Постановка проблеми. Публічне управління в Україні проходить етап свого становлення. Публічне управління (англ. – public management) – це діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади, регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики в найрізноманітніших сферах суспільного життя. Сучасна система загальної, середньої спеціальної і вищої освіти України вимушена вирішувати такі завдання, про які кілька років тому багато учених-педагогів і практиків серйозно не замислювалися. Йдеться про необхідність формування у школярів і студентів мотивів, потреб, інтересу отримати освіту високої професійної компетентності, адаптаційних умінь для успішної професійної діяльності.

Підготовка фахівця нового типу, що має високу професійну майстерність, передову технологію, культуру, гнучке мислення неможлива без цілісного освітнього простору. У

зв'язку з об'єктивними потребами соціально-економічного і науково-технічного розвитку країни стала очевидною необхідність створення таких педагогічних систем, які забезпечили б єдність, взаємозв'язок загального, середнього і вищого етапів формування майбутнього фахівця. В особливій мірі це актуально для підготовки фахівців з публічного управління, зокрема кваліфікації керівника організації в умовах неперервної освіти.

Поняття неперервної освіти передбачає створення єдиної цілісної системи, що забезпечує можливості для задоволення освітніх запитів кожної особи. Нині деякими дослідниками зроблені практичні кроки до створення структур, моделей, що реалізують ідеї неперервної освіти.

Структура неперервної освіти в Україні освіти включає: дошкільну освіту, загальну середню освіту, позашкільну освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту (ст. 29 Закону «Про вищу освіту»). В той же час, залишаються неопрацьованими питання, зокрема, забезпечення наступності освітніх структур, змісту, форм і способів здійснення неперервного навчання на різних етапах єдиного освітнього простору «дошкільний навчальний заклад – школа, школа – коледж, коледж – ВНЗ, ВНЗ – магістратура, магістратура – аспірантура». Звідси виникає проблема пошуку і діяльнісного забезпечення механізмів розвитку такої системи освіти, основною метою якої є, з'ясування особливостей самого процесу навчання людини в різні періоди життя, його мотивація, розвиток інтересів і потреб фахівців різних галузей знань. Це дозволить правильно намітити шляхи формування і зміцнення професійного інтересу при навчанні в школі, коледжі і ВНЗ, від чого багато в чому залежить подальша професійна діяльність, соціалізація особистості. Правильне професійне самовизначення, інтерес у рамках нової моделі неперервної освіти - критерії оцінки якості підготовки фахівців різних галузей освіти в Україні.

Враховуючи актуальність, соціальну значущість забезпечення якості національної освіти в Україні і пов'язану з цим проблему розвитку неперервної освіти фахівців з публічного управління, темою інноваційної розробки обрано: «Нова модель підготовки фахівців в системі неперервної освіти України».

Об'єкт дослідження: неперервна освіта фахівців з публічного управління

Предмет дослідження: модель підготовки фахівців в системі неперервної освіти

Мета статті. Визначити сутнісні особливості нових моделей навчання, окреслити доцільність їх активного використання у навчанні фахівців з публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам неперервної освіти присвячені праці С. Архангельського, А. Владиславлева, В. Зінченка, В. Кременя, Ю. Кулюткіна, В. Онушкіна, А. Асмолова, І. Бестужева-Лади, С. Вершловського, В. Серікова, В. Сластьоніна, В. Шадрікова, В. Шукшуноватої та ін. Дослідженням проблем підвищення рівня професійної кваліфікації фахівців, зокрема, аспектів методологічних основ неперервної професійної освіти, а також порівняльним аналізом ступеневої освіти в Україні та за кордоном займалися такі науковці як С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Козаков, В. Кремін, Н. Ничкало, В. Олійник, Т. Кошманова, Л. Пуховська, М. Лещенко та ін.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної літератури засвідчив, що існують невирішені раніше частини загальної проблеми. Проте досі у вітчизняній науці недостатньо дослідженим залишається питання про співвіднесення поняття “неперервна освіта” та “публічне управління” та особливостям щодо їх реалізації. Сутність публічного управління наведені у публікаціях С. Хамініна, В. Дорофійенка, Ю. Кіндзерського та О. Костусева. Це свідчить про зростання значущості аналізу публічного управління в умовах становлення країни за європейськими стандартами, тому вони потребують більш детального розгляду.

Виклад основного матеріалу. Нова модель публічного управління набула значного поширення в Україні та за кордоном. Зарубіжні вчені приділяють багато уваги змісту та особливостям публічного управління. Звернення до історії надало можливість

визначити провідні моделі публічного управління та публічного адміністрування. Модель ідеальної бюрократії, яку запропонував Макс Вебер, зазнала великої критики вже в другій половині ХХ ст. Використання цієї моделі на практиці показало, що лише завдяки чіткій управлінській ієрархії та дотриманню жорстких правил не можна очікувати значного підвищення ефективності управління. На подальший розвиток науки управління значно вплинула поведінкова теорія менеджменту, яка приділила велику увагу значенню людського фактора в управлінні, яка вказує на те, що підвищити дієвість управління можна шляхом підвищення ефективності використання людських ресурсів [3, с.17].

Так, у неперервній освіті модель публічного адміністрування (“бюрократична модель”) трансформувалася у модель публічного управління (“ринкова модель”): акценти змістилися з виконання роботи згідно з інструкціями та чіткими правилами на роботу, що спрямована на надання якісних публічних послуг та досягнення ефективних результатів. Незважаючи на те, що управління у приватній та публічній сферах почало здійснюватися однаково, публічне управління має свої особливості.

Головна мета будь-якого управління у публічній чи у приватній сфері – з мінімальними витратами ресурсів, часу і зусиль досягнути максимальної ефективності, дієвості і результативності. Публічний управлінець намагається найбільш раціонально використати наявну інфраструктуру для надання публічних благ та задоволення суспільного інтересу.

Класична теорія менеджменту у державному секторі реалізувалася на практиці через модель публічного адміністрування (англ. – public administration), неокласична теорія менеджменту – через модель публічного управління (англ. – public management), сучасна теорія менеджменту – через модель нового публічного управління (англ. – new public management). Термін “публічне управління” (англ. public management), який замінив термін “публічне адміністрування” (англ. public administration), вперше використовує англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 р. [2, с. 15]. “Публічне управління – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики” [2, с. 15] (визначення Кілінга).

Поява нової форми управління у публічній сфері була спричинена потребою модернізувати організаційні структури і процедури, які вони використовують для того, щоб усі інституції публічної сфери працювали краще. Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій. Щодо терміна “публічне управління”, то Програма розвитку ООН послуговується визначенням, запропонованим американським ученим Джеєм М.Шавріцом у Міжнародній енциклопедії державної політики та адміні- стрування: “Публічне управління – це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності” [6].

Крістофер Поллітт, професор з публічного управління Лювєнського католицького університету, стверджує, що термін “публічне управління” може вживатися у щонайменше трьох основних значеннях: діяльність державних службовців і політиків (1), структури і процедури органів державної влади (2), системне вивчення чи то діяльності, чи то структур та процедур (3) [4, с. 12-13]. Публічне управління включає, зокрема, ту діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування і передбачає широке залучення різних зацікавлених сторін до розробки та реалізації державної політики в соціальному управлінні. При навчанні студентів педагогічних ВНЗ, управління розглядається в додатку до освітніх систем: школам, дошкільним закладам, центрам додаткової освіти тощо.

Важко не погодитися з вітчизняними науковцями, що конституювання інтегрованої системи публічного управління відбувається в нас у складних умовах адміністративно-політичного реформування, обумовленого низкою факторів. По-перше, це суттєва втрата

кадрового потенціалу державної служби через об'єктивні (віковий ценз) та суб'єктивні (політична лояльність) чинники, при цьому виникає проблема наступності в управлінні практично на всіх рівнях. По-друге, зменшення компетентності та моральних якостей державних службовців. По-третє, збереження корупційних проявів на державній службі, втрата мотивації. По-четверте, формування управлінської системи, що має тенденції до автономізації в суспільстві, нав'язуванні суспільству стереотипів управління за допомогою адміністративного ресурсу, мінімізації суспільного контролю за діяльністю органів влади. По-п'яте, політична та адміністративна реформи, що відбуваються із середини 90-х рр. ХХ ст., не розв'язали проблему адаптації бюрократії до демократичних перетворень, що знайшло свій прояв у відсутності комплексу стратегічних національних пріоритетів, заявлених інститутами влади в Україні [2, с.70].

Виходячи з рекомендацій більшості словників та визначень теоретиків у сфері управління можемо стверджувати, що українським відповідником англійського терміна *public management* буде “публічне управління”. Галузь науки управління та адміністрування, запроваджена в Україні Постановою Кабінету Міністрів України “ Про затвердження Ліцензійних умов впровадження освітньої діяльності закладами освіти ” № 1187 від 30 грудня 2015 р. Інтегрований підхід до управління, який використовується сучасною теорією менеджменту, розглядає “організацію як відкриту систему, яка постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем, до якого має пристосуватися” [5]. Сьогодні, розробляючи найкращу модель управління, необхідно враховувати всі елементи внутрішнього та зовнішнього середовища організації. Один із сучасних дослідників публічного управління Гірт Букерт наголошує на тому, що “публічне управління не є якимось нейтральним, технічним процесом, натомість є діяльністю, яка тісно пов'язана з політикою, законом та громадянським суспільством” [1, с.26]. Це надало можливість впровадити неперервну освітню систему, яка актуалізувала проблему узгодження по вертикалі і горизонталі технологій і навчального змісту при переході від однієї освітньої програми до іншої (від дошкільної до вищої), в зв'язку з чим, в програмі розвитку освіти в якості одного з основних напрямків в Україні виділено збереження єдиного освітнього простору. Це можна забезпечити виділенням схожих компонентів, ідей в порівнюваних теоріях і синтезом цих ідей на основі використання системоутворюючого освітнього вектора. Вирішення цього завдання без неперервного освітнього простору неможливе в рамках існуючої структури освіти і в особливій мірі – при підготовці професійних фахівців з публічного управління.

Треба відзначити, що проектування неперервної освіти при підготовці фахівців, зокрема і фахівців з публічного управління, неможливо без введення профільного навчання на старшій ступені загальної освіти, спрямованої на індивідуалізацію та соціалізацію навчання з урахуванням реальних запитів ринку праці, відпрацювання гнучкої системи профілів, моделей організації інтеграції старшої школи з установами професійної освіти.

Особливо складним завданням неперервної освіти в умовах підвищеного бажання випускників вступити до ВНЗ, є проблема проектування (місце, принципи, структура, зміст, педагогічні технології та ін.) профільного навчання в рамках неперервної освіти, побудови інтеграційних курсів навчання для гуманітарних, технологічних, соціально економічних, фізико-математичних та інших профілів. Відповіді слід шукати, перш за все, в теоретичних дослідженнях, присвячених проблемі диференціації навчання, а також у формуючій практиці профілізації.

Результати досліджень цих напрямів дають можливість порівняно точно, виразно і достовірно виділити типову структуру, а також елементи системи неперервної освіти. Можна стверджувати про існування єдиного механізму принципового, функціонального зв'язку між її окремими компонентами і таким механізмом, який є особистісно-орієнтований процес навчання, що розвиває і формує здібності особистості до самовизначення і самореалізації в публічній діяльності. Це дозволяє спланувати загальну

логічну нову модель побудови неперервної освіти за схемою «дошкільний навчальний заклад – школа – коледж – ВНЗ», з включенням етапу допрофільного і профільного навчання та позначити основні структурні компоненти цієї моделі: цільові пріоритетні вимоги до сучасної інноваційної системи освіти – формування особистості, яка самовизначається і само реалізується і, отже, само розвивається в діяльності; понятійний апарат, єдиний для побудови моделі системи неперервної освіти як окремих випадок діяльнісної освітньої системи; виділення системи принципів побудови профільної неперервної освіти і проектування на їх основі змісту, побудови технологічного забезпечення, що відповідає вимогам неперервного індивідуалізованого навчання; визначення системи об'єктивних критеріїв і показників ефективності підготовки фахівців з публічного управління в системі «школа – коледж – ВНЗ».

Зіставлення зазначених параметрів неперервної підготовки фахівців з публічного управління до вимог індивідуалізованого особистісно орієнтованого освітнього процесу, дозволило висунути таку гіпотезу: неперервна підготовка фахівців з публічного управління буде ефективною (стійкий інтерес до професії, правильне самовизначення, професійна компетентність, адаптаційна стійкість), якщо будуть забезпечені адекватність цілей освіти особистісним особливостям суб'єктів освіти; єдність загальних цілей для кожного етапу і відмінність у приватних, локальних, в елементах інших систем освіти; відповідність показників ефективності, методів контролю цілям і вимогам освіти, відповідність засобів та методів навчання – змісту; єдність загальної діяльнісної структури для всіх можливих профілів, спеціальностей і відповідність такої структури технології освітнього процесу; відповідність технології навчання принципам діяльності: неперервності, індивідуальності навчання, варіативності, творчості; можливість самовизначення особистості в процесі неперервної освіти.

Дослідження побудовано на основі фундаментальних положень теорії організації публічного управління в педагогічній діяльності: розвиток систем публічного управління, пізнання, розвиток особистості в процесі навчальної діяльності.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз науково-педагогічної, методичної нормативної літератури з проблеми дослідження; аналіз практичного досвіду педагогічної роботи, в тому числі і свого власного публічного управління; педагогічне проектування та моделювання; педагогічний, констатуючий, формуючий експерименти; бесіди, експериментальне викладання, анкетування, тестування, спостереження, самооцінки; експертна оцінка освітньо-професійної програми з підготовки фахівців публічного управління; статистичні методи обробки результатів.

Організація та етапи дослідження. Аналітичний, пошуково-емпіричний етап (2009-2010рр.). Здійснювався аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури, публікацій з проблеми системи неперервної освіти, вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду роботи профільних загальноосвітніх, середніх і вищих професійних освітніх закладів. Результати аналізу послужили базою для визначення вихідних позицій дослідження, формування методології, понятійного апарату, гіпотези, завдань і методів дослідження.

Основний ретроспективно-теоретичний, формуючий етап (2011-2013 рр.). Відібрано методологічні позиції, положення, виявлені основні педагогічні умови, принципи структурування і показники ефективності неперервної освіти в системі підготовки кадрів, здійснений відбір педагогічних технологій. На цьому етапі здійснювалася також апробація підходів, програмних, навчально-методичних матеріалів в процесі дослідно-експериментальної роботи підготовки здобувачів різних рівнів вищої освіти.

Завершальний узагальнюючий етап (2014-2016 рр.). Виконано систематизацію та інтерпретацію отриманих матеріалів, узагальнено теоретичні та оброблені практичні результати дослідження, оформлені ліцензійні справи підготовки здобувачів початкового

та першого рівня вищої освіти за спеціальністю 074 Публічне управління та адміністрування.

На всіх етапах досліджень використовувалась наступна експериментальна база: навчальні заклади Вінницької міської ради №10, №26, №29; гуманітарний колеж м. Київ; Тиврівський та Стрижівський ліцеї Вінницької обласної ради; КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» та Кіровоградський ІПОП імені В.Сухомлинського; ЗНЗ I-III ст. та Р(М) МК Вінницької області.

Наукова новизна дослідження. Визначено параметри, умови функціонування, систему цілей неперервної освіти, що включають в себе формування інтересу до професій публічного управління та адміністрування, реалізацію ефективного професійного самовизначення, формування професійної компетентності, адаптаційних умінь, підготовку до навчання в коледжі і ВНЗ обраного профілю. Визначено відбір змісту при розробці моделей неперервного навчання на основі використання принципів: науковості, наступності, диференціації, системності та систематичності, фундаментальності та інформаційної ємності, соціальної ефективності. Здійснено відбір оптимальних педагогічних технологій.

Теоретична значимість дослідження. Розроблена модель неперервної освіти з підготовки фахівців з публічного управління може бути використана для вирішення аналогічних завдань в інших галузях освіти. Зокрема, подібним чином можна підійти до вирішення актуального завдання побудови теорії і практики ряду галузей гуманітарної професійної освіти, в якій кількість теоретичних підходів ще, більший, ніж у досліджених галузях.

Визначено сукупність факторів забезпечення наступності і уточнено уявлення про соціально-педагогічні умови реалізації наступності в системі неперервної освіти. Виділено змістовні модулі для профільного і професійного етапів неперервної освіти: зміст гуманітарного профілю, напряму підготовки фахівців з публічного управління в умовах навчання в КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти». Структура цих модулів може служити основою для побудови неперервного освітнього процесу в інших аналогічних ВНЗ.

Практичне значення одержаних результатів. Дана характеристика соціально-педагогічних, організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних і педагогічних проблем, які актуалізували реалізацію ідеї неперервної освіти. Розроблено, апробовано та впроваджено в практику: профільний інтегрований навчальний план, програми для учнів (8-9) і (10-11) класів з гуманітарного, екологічного та технологічного профілей з програмою молодшого бакалавра, бакалавра в умовах неперервної освіти. В якості особливих структурних одиниць - програми курсів за вибором для гуманітарного профілю: «Історія публічного управління», «Екологічні основи природокористування», «Цінності професійної кар'єри», «Світова економіка», «Вступ до професії», «Друга іноземна мова»; спецкурси, орієнтовані на різнобічну підготовку фахівців: «Етика і психологія сімейного життя», «Риторика», «Культура мови», «Релігії світу», «Логіка» та ін. Розроблено показники ефективності неперервної освіти, які можуть бути використані з метою вдосконалення практики роботи загальноосвітніх навчальних закладів – коледжів – ВНЗ, що реалізують гуманітарні, технологічні, соціально-економічні, фізико-математичні та інші профілі.

Висновки. Впровадження нової моделі підготовки фахівців в умовах неперервного навчання «дошкільний навчальний заклад – школа – коледж – ВНЗ» надає можливість формувати інтерес до публічних професій і спрямовувати процес до самовизначення. При цьому реалізуються: когнітивна, цільова, координуюча, оцінна, спонукальна функції і дотримується система дидактичних умов. Повинна бути спроектована єдина наскрізна освітньо-професійна профільна програма, пов'язана наступністю і підпорядкована принципу професійної спрямованості для середньої та вищої освіти.

Необхідною і достатньою умовою побудови системи неперервної освіти з підготовки фахівців з публічного управління є інваріантність і наступність на рівні цілей, навчального змісту, технології, засобів навчання. Це реалізується на практиці через забезпечення системи наступними умовами: мета освіти відповідає індивідуальним особливостям особисті, особистісним цінностям кожного учня та студента змістом, методами, засобами контролю, інваріантністю структури публічної діяльності, яка визначається технологією навчання.

Технологія навчання має структуру: етап самовизначення в навчальній діяльності; етап актуалізації знань; етап постановки проблеми; етап «відкриття» нового знання; етап вербального закріплення нового знання; етап самостійної роботи з елементами самоперевірки; етап повторення з включенням нового знання в систему знань; етап рефлексії навчальної діяльності. Для успішної реалізації такої структури необхідне застосування і виконання певної системи принципів: забезпечення умов для самовизначення особистості; варіативність; неперервність; забезпечення цілісного уявлення про навчальні завдання; принципи креативності та творчості.

Зважаючи на вищезазначене, можемо констатувати, що зміст, який вкладається у термін “державне управління”, є наближеним до змісту, що вкладається у зміст нової моделі підготовки фахівців з публічного управління в умовах неперервного навчання. Публічне управління стає невід’ємною частиною управління освітньої системи, оскільки сприяє посиленню конкуренції, зниженню рівня безробіття і залученню соціальних і економічних нововведень для розвитку суспільства. Головними цілями публічного управління є формування активної громадянської позиції особистості та конкурентоздатності її на ринку праці.

Література

1. Bouckaert G. Modernizing the Rechtsstaat: Paradoxes of the Management Agenda / G. Bouckaert. – Berlin : Duncker & Humblot, 2002.
2. Keeling D. Management in Government / D. Keeling (1972), London: Allen & Unwin.
3. Mary P. Follett. Creating Democracy, Transforming Management, Tonn, Joan C., New Haven: Yale University Press, 2003. 366 p.
4. Pollitt C. Public Management Reform: A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. – Oxford : University Press, 2004. – 240 p.
5. Rensis Likert, Management System Theory. – Режим доступу : <http://www.learnmanagement2.com/likert.htm>
6. Глосарій Програми розвитку ООН. – Режим доступу : <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/>

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОЕКТУ «ВІРТУАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»

*Заяц Юлія Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи
Синельниківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 Синельниківської
міської ради Дніпропетровської області*

Активізація педагогічної діяльності вчителів направлена на якісно новий рівень професійної кваліфікації та компетентності педагога в умовах єдиного інформаційного простору школи.

Актуальність і перспективність ідеї проекту:

Відомий дидакт І.Я. Лернер висловив оригінальну думку: «Творчості можна вчити, дотримуючись трьох умов: навчання інтелектуальних операцій; навчання процедур творчої діяльності; формування ціннісного ставлення до творчості...». На сучасному етапі

розвитку науково-технічного прогресу й суспільних відносин базисом технологій, що відповідають таким вимогам, є засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учнів та вчителів використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, сприяє розв'язанню проблеми щодо їх якісного впливу на зміст, методи та організаційні форми навчання. Саме тому на сучасному етапі модернізації системи освіти й виховання в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення й розвитку професійної компетентності вчителів в умовах єдиного інформаційного простору.

Якість навчально-виховного процесу, його результати певною мірою залежать від учителя, його теоретичної підготовки, педагогічної та методичної майстерності. А в цьому йому допомагає шкільний методичний кабінет, метою роботи якого є підвищення професійної компетентності вчителя, що, в свою чергу, спонукає кожного з них до роботи над вдосконаленням свого фахового рівня; сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу творчими знахідками, новими прогресивними і досконалими методами і засобами навчання; постійно вдосконалює навички самостійної роботи вчителя, надає йому кваліфікаційної допомоги у підвищенні результативності його педагогічної діяльності, дає можливість молодому вчителю вчитися педагогічній майстерності у старших і більш досвідчених колег; забезпечує підтримання у педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку.

У процесі методичної роботи здійснюється пошук шляхів покращення якості освіти, що обумовлює необхідність дослідження професійного розвитку вчителя в умовах інформатизації освіти, використання інформаційно-комунікаційних технологій. Тому і виникла ідея створити проект «*Віртуальний методичний кабінет*». Перспективність та інноваційність проекту полягає у використанні комп'ютерних технологій та єдиного інформаційного простору в роботі шкільного методичного кабінету, які мають працювати на підвищення професійної компетенції вчителів.

Мета проекту:

- розробка електронного ресурсу для організації роботи шкільного методичного кабінету через мережу Інтернет;
- ознайомлення педагогічних працівників з основними напрямками роботи шкільного методичного кабінету, його розділами, формами та структурою.
- формування мережевого спілкування шкільних методичних об'єднань та творчої лабораторії;
- полегшення доступу членів педагогічного колективу до інформаційних ресурсів, які повсякденно використовуються у навчально-виховному процесі: нормативним документам, методичним матеріалам, інформаціям, що супроводжують освітній процес;
- надання реальної, дієвої допомоги педагогічним працівникам закладу у розвитку їхньої професійної майстерності, комп'ютерної грамотності;
- активізація творчого потенціалу вчителів школи через запровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання;
- організація спілкування педагогів через чати, форуми, вебінари;
- систематизація науково - методичних матеріалів, застосування кращих у навчально-виховному процесі, обмін досвідом, формування банку передового педагогічного досвіду вчителів школи, створення єдиного інформаційно-методичного простору;

- підвищення ефективності методичної роботи та професійної компетентності педагогів закладу.

Завдання проекту:

- створити електронний методичний кабінет – інформаційно-освітнє середовище, що моделює зміст професійної діяльності, забезпечує мережеве партнерство з питань науково-методичної роботи, **дасть можливість:**
 - разом створити ефективний науково-методичний ресурс;
 - отримати індивідуальну консультацію через електронну приймальню;
 - взяти активну участь у віртуальних науково-методичних заходах, форумах, вебінарах;
 - вибудувати особисту траєкторію професійного зростання;
 - значно зменшити час пошуку необхідної інформації;
 - сприятиме підвищенню професійної компетенції вчителів в умовах єдиного інформаційного простору школи.

Науково-теоретична база проекту:

Питанню професійної компетентності вчителя та розвиток його педагогічної майстерності у педагогічній літературі присвячені праці багатьох науковців (А. Маркова, С. Макаров, О. Гнатишина, К.Рєпніна, Ю. Варданян, Е. Зеєр, І. Зязюн, І. Колесникова, Н. Кузьміна, Є. Сахарчук, Л. Мітіна, Е. Рогов, В. Сериков, В.Синенко та ін.) Аналіз цих праць свідчить, що важливе місце у педагогічній діяльності вчителя займає формування його професійної компетентності, яка передбачає вільне володіння своїм предметом, усвідомлення своєї ролі у навчанні та вихованні учнів, володіння професійно-педагогічними якостями. Всебічно висвітлені проблеми професійної компетентності за умов інформаційного суспільства в працях Г.Єльнікової, Л. Калініної, В.Семиченко та ін. Досліджували підвищення професійної компетентності вчителя у системі внутрішньошкільної методичної роботи Н. Зверева, С. Бережна, М. Гончар. Проте проблема підвищення професійної компетентності вчителя потребує подальшого дослідження та узагальнення в умовах єдиного інформаційного освітнього простору.

Теоретична значимість проекту:

У результаті впровадження даного проекту в організації методичної роботи планується розширити єдиний інформаційний простір навчального закладу, підвищити фаховий рівень вчителів школи, що сприятиме підвищенню якості знань учнів.

Практичне значимість проекту:

Педагогічні ресурси Інтернет різноманітні та різноманітні. Інтернет - це економія часу й коштів, місця на робочому столі і книжковій полиці та можливість завжди бути в курсі педагогічних новин, наукових досягнень, кращого досвіду. Віртуальний інформаційно-методичний кабінет у навчальному закладі – це новий формат взаємодії з педагогами. Новий інструмент освітнього менеджменту. Доступ до електронного сховища потрібних матеріалів у будь-який час забезпечує якісно новий рівень підготовки до занять. Електронна форма обміну та накопичення навчальних матеріалів займає домінуючу позицію.

Очікувані результати:

- створення віртуального методичного кабінету;
- залучення членів педагогічного колективу до професійного інтернет-спілкування;
- використання єдиного інформаційного простору для підвищення професійної компетенції вчителів;
- надання можливості реалізувати творчі здібності, поширити власний досвід, познайомитися з досвідом роботи інших педагогів.

Шляхи реалізації проекту:

- впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в роботі методичного кабінету закладу;

- вивчення рівня комп'ютерної грамотності вчителів школи та створення сприятливих умов для проходження педагогічними працівниками курсів з інформаційних технологій;
- впровадження в практику роботи кожного педагогічного працівника школи інформаційно-комунікаційних технологій.

Координатор проекту: Заяц Ю.В., заступник директора з навчально-виховної роботи.

Учасники проекту: Адміністрація школи, вчителі, учні школи, батьки.

Консультанти: Працівники міського відділу освіти та ДОППО.

Термін реалізації: 2014-2016 рр.

Інформаційно-педагогічна модель проекту:

Сучасний розвиток науки неможливий без інформаційної культури особистості. Саме інформаційна культура виступає як предмет, приладдя та результат соціальної активності кожної людини. Вона відображає характер і рівень інформаційної взаємодії в суспільстві, тобто рівень розвитку інформаційних технологій, що пов'язаний із перетворенням інформації. Для вчителя інформаційна культура сьогодні – це вміння працювати із прикладним програмним забезпеченням, це глибоке проникнення в суть процесів опрацювання інформації, це основа формування ІКТ-компетентності. Вплив особистості вчителя на формування життєвої компетентності учнів особливий. Тому учитель повинен ефективно працювати, професійно вдосконалюватися та творчо зростати, адже педагог не тільки той, хто все життя вчить, а й той, хто все життя вчиться, або за словами К.Ушинського: «Учитель живе доти, доки вчиться».

Основна стратегія організації діяльності закладу полягає в тому, що кожен вчитель працює продуктивно, творчо, використовуючи традиційні та інноваційні підходи до навчально-виховного процесу, створюючи власні комплекси методичних прийомів, які стають індивідуальним стилем викладання. Освіченість, здатність змінюватися, самовдосконалюватися, а також і професіоналізм значною мірою залежить від якісної, плідної методичної роботи в закладі. Саме під час проведення різноманітних методичних заходів відбувається ознайомлення з новими інструктивними документами, новітніми методиками, технологіями, програмами та підручниками. Враховуючи те, що вчитель мусить постійно вчитися, поповнювати й поновлювати свої знання методики, на методичних заходах обов'язково заслуховуються питання теоретичної підготовки з актуальних проблем навчання та виховання.

Виходячи із сучасних вимог можна визначити основні шляхи розвитку професійної компетентності вчителів школи:

- організація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці;
- дослідницька діяльність;
- інноваційна діяльність;
- участь у професійних конкурсах, виставках;
- використання ІКТ.

На засіданні методичної ради розроблено структуру інформаційного середовища закладу, схему використання вчителем можливостей ІКТ, структуру Віртуального методичного кабінету, модель професійного зростання вчителя, етапи та план реалізації проекту.

За останні роки у нашому навчальному закладі значно зросла роль інформаційних технологій в навчально-виховному процесі. При цьому комп'ютер використовується на уроці не тільки як наочність (для перегляду навчальних матеріалів), але й для дослідницької, пошукової роботи, створення мультимедійних презентацій, навчальних проектів, а також створює реальні можливості побудови відкритої системи безперервної освіти і оптимальний доступ до необхідної інформації. Вчителі закладу пройшли відповідні курси з ІКТ на базі ДОППО.

Збільшення можливості доступу до інформаційних ресурсів для широкого використання пов'язане з перенесенням важливих інформаційних ресурсів на електронні носії, зокрема, розміщення їх у всесвітній мережі Інтернет, який підключено у двох комп'ютерних класах, бібліотеці, методичному кабінеті і використовується вчителями постійно. Він є одним із засобів масової інформації, що відрізняється від інших засобів **тим, що має переваги:**

- відсутність територіальних обмежень;
- високий рівень представлення інформації, включаючи текстове, графічне, звукове і відео зображення;
- інтерактивність, що дозволяє легко налагодити канал зворотного зв'язку.

В Інтернеті є сайти з електронними енциклопедіями, довідниками, інтерактивними словниками та автоматичними перекладачами. Завдяки цим інформаційним ресурсам учителі та учні швидко отримують точні дані з найрізноманітніших питань.

Інтернет з його можливостями спілкування, електронною поштою (всі вчителі школи мають свої електронні скриньки), участь в чатах, форумах, тематичних відео конференціях, семінарах, вебінарах сприяють віртуальному об'єднанню груп людей за потребами та інтересами.

Професійний розвиток педагогів школи, спрямований на оволодіння технологій Веб 2.0 і їх використання як освітнього середовища, є базою знань, яка постійно розвивається й удосконалюється, а також сприяє підвищенню професійного рівня вчителя.

Вчителі школи, які володіють інформаційними та комп'ютерними компетенціями, мають можливість не тільки вдосконалювати та розвивати свої професійні компетенції шляхом використання інформаційних ресурсів педагогічних сайтів мережі Інтернета, а й створювати їх. («Класна оцінка», браузер «Google», платформа «ДОППО»). У своїх блогах та на сайтах педагога закладу розмішують свої творчі напрацювання, діляться проблемами з іншими вчителями, обмінюються інформацією, що стосується їх професійної діяльності. Використання вчителем можливостей ІКТ дозволяє суттєво розширити потенційний простір освітнього середовища. Блог, як засіб мережевої взаємодії, **використовується колегами так:**

1. Інформаційно-освітнє предметне середовище як компонент відкритого середовища освітньої установи (зв'язок з методичною скарбницею (<http://olenatkach.jimdo.com/>), сайтом Синельниківської ЗОШ № 6 (<http://sinschool6.dnepredu.com/>), сайтом відділу освіти Синельниківської міської ради (<http://singoroo.dnepredu.com/>), сайтами загальноосвітніх навчальних закладів міста (<http://szosh1.klasna.com/>, <http://sch2sin.klasna.com/>, <http://school5.dnepredu.com/>), блогами вчителів (<http://trudovenavchanna.blogspot.com/>, <http://blog-chernowa.blogspot.com/>), сайтом Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (<http://doippo.dp.ua/>), педагогічними сайтами для вчителів (<http://bazilevskaya.jimdo.com/>), сайтом МОН (<http://www.mon.gov.ua/>) тощо.
2. Електронне портфоліо педагога як спосіб оцінки професійних компетенцій.
3. Розміщення матеріалів і посилань на веб-ресурси у відкритому доступі, можливість проводити засідання методичних об'єднань і творчих груп вчителів школи, навчальні заняття з використанням ІКТ.
4. Участь в он-лайн-дискусіях, створення авторських і колективних публікацій в журналі «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» (<http://osvita.ua/publishing/>).
5. Підвищення власного професійного рівня і рівня свого навчального матеріалу.

Вчителі школи, цікавлячись новинками учительської спільноти, розширюють власний світогляд; цитуючи інших вчителів, переймають краще, що у них є; підтримуючи (шляхом читання і коментування) блоги колег, сприяють утворенню професійної учительської спільноти в Мережі; використовуючи нові веб-інструменти, безперервно вдосконалюють свої ІКТ-навички. Отже, ведення професійного блогу – найприродніший спосіб для вчителя «підписати» себе на безперервну самоосвіту.

Здійснювати основні функції методичної роботи в школі допомагає технологія комплексного дослідження діяльності вчителя через його портфоліо, яке відображає професійну діяльність, в процесі формування якої проходить самооцінювання та сприйняття необхідності саморозвитку. Електронне портфоліо вчителя - є базованим ресурсом, сайтом педагога, який відображає індивідуальність та професійні досягнення власника. Основна його мета — оцінювання роботи вчителя за темою самоосвіти, характеру його діяльності, відстежування творчого і професійного зростання, сприяння формуванню навиків рефлексії (самооцінки). Портфоліо дозволяє педагогу проаналізувати, узагальнити і систематизувати результати своєї роботи, об'єктивно оцінити свої можливості та спланувати дії з подолання складнощів і досягнення більш високих результатів. Друге важливе призначення портфоліо вчителя - це альтернативна форма оцінки професіоналізму та результативності роботи педагога при проведенні атестації на відповідність заявленій кваліфікаційній категорії. Воно дозволяє враховувати результати, досягнуті вчителем у різноманітних видах діяльності: навчальній, творчій, соціальній, комунікативній. Кожний з нас має свої інтереси й потреби, своє бачення навколишньої дійсності, а отже, і своє бачення того, що повинно містити портфоліо. Серед вчителів портфоліо завойовує все більшу популярність, і стає необхідним для педагогів, які підвищують свій професійний рівень.

Підсумки реалізації проекту.

Завдяки доцільно організованій методичній роботі з використанням комп'ютерних інформаційно-комунікаційних технологій підвищується кваліфікація вчителів, їх педагогічна майстерність і професіоналізм. За останні два роки значно виріс кваліфікаційний рівень вчителів школи: два вчителі отримали педагогічне звання «старший учитель», чотирьом - присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії», трьом – «спеціаліст першої категорії». Активізувалася участь вчителів школи у різноманітних конкурсах педагогічної майстерності, фестивалях, конференціях: обласний конкурс на найкращий дистанційний курс, Всеукраїнські конкурси «Вчитель року» та «Класний керівник року», Всеукраїнський фестиваль педагогічної майстерності «Гуманізація освітнього простору: З Україною в серці», Всеукраїнські науково-практичні конференції «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку», «Гуманітарна освіта: роль інформаційно-комунікаційних та медіаосвітніх технологій у формуванні національно-соціальних компетентностей особистості», «Освіта та соціалізація особистості». Найвищим досягненням педагогічного колективу була участь у Всеукраїнському конкурс-огляді «Школа сприяння сталому розвитку», в якому заклад отримав звання «Школа сприяння сталому розвитку».

Творчі вчителі виховують та навчають творчих учнів, учасників та призерів різноманітних конкурсів з ІКТ: «Капітошка», учнівських проектів (скрайбінг-роликів) «Школа майбутнього», комп'ютерної графіки та анімації. Прагнути до вершин професійно-педагогічної майстерності – це означає вчитися все своє життя, вчитися працювати колективно, на основі загальної педагогічної позиції і єдності дій вчителів і учнів.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

*Буря Світлана Петрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи
Синельниківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Синельниківської
міської ради Дніпропетровської області*

Серед головних завдань школи є створення інноваційної педагогічної системи з такою організацією науково-методичного процесу, яка б максимально повно сприяла б розвитку професійної майстерності та професійної компетентності педагогічних працівників.

Успіх у вирішенні цього завдання значною мірою визначається знаннями, творчим потенціалом, професійною майстерністю, загальною педагогічною культурою вчителя. У зв'язку з цим особливої уваги набуває проблема підвищення кваліфікації і професійної компетентності кожного вчителя, розвитку і підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, досягнення оптимальних результатів у навчанні, вихованні і розвитку школярів.

Актуальність обумовлюється:

–по-перше, соціально-економічними реформами, що мають місце в Україні і потребують підготовки компетентних фахівців;

–по-друге, входженням України у європейський простір і у зв'язку з цим необхідністю високо - кваліфікованих педагогічних кадрів, здатних до життя в сучасному суспільстві.

Пошук інноваційних форм розвитку професійної компетентності педагогічних працівників є однією з найважливіших ланок управління школою, яка в першу чергу пов'язана з розвитком професіоналізму вчителя, що знаходить своє вираження у результатах навчального процесу, а також необхідністю розв'язання протиріч, що гальмують процес підвищення професійної компетентності педагога.

Успіх педагогічної діяльності сьогодні визначається не тільки й не стільки ступенем професійної підготовки вчителя, рівнем знань, скільки бажанням і можливостями поглиблювати теоретичні знання та відшліфувати практичні вміння, тобто постійно підвищувати рівень професійної компетентності, формувати педагогічну позицію.

Першочергове завдання адміністрації шкіл – консолідувати зусилля на створенні моделі неперервної освіти педагогів, що є органічним компонентом процесу вдосконалення навчально-виховного процесу.

Згадаймо висловлювання П. Друкера: ***«Інноваційна діяльність — це гарно організована, раціональна і систематична робота»***

Упроваджуючи в діяльність школи сучасні тенденції навчання і виховання, колектив закладу розробив ***проект “ КІНДер”***.

Метою проекту є : підготувати вчителя до інноваційної діяльності в умовах роботи над обласним проектом ***“ Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку в навчально-виховний процес на 2015-2021 рр.”*** та шкільним проектом ***“ Соціально-педагогічне проектування розвитку особистості на основі принципів випереджаючої освіти для сталого розвитку ”***, навчити:

- використовувати в практичній діяльності інноваційні технології;
- розуміти місце і роль інноваційної діяльності в загальноосвітньому закладі, її зв'язок з навчально-виховною діяльністю;
- використовувати досвід учителів – новаторів;
- уміти розробляти інноваційні пропозиції з покращення освітнього процесу;
- уміти ставити цілі експериментальної роботи та розробляти її;
- створювати навчальні проекти;
- володіти навичками використання ІКТ у навчально-виховному процесі;
- уміти оптимізувати навчальну, експериментальну, дослідницьку, виховну діяльність через ІКТ.

Завдання проекту:

– створення єдиного інноваційного поля ***“Палітри інновацій”*** спілкування на сучасному високотехнологічному рівні між учителями, нового ефективного підходу до навчально-виховного процесу, що призведе до підвищення якості навчальних досягнень учнів;

— створення системи оптимізації роботи вчителя, розвиток навичок швидко та легко орієнтуватися в інформаційному просторі та знаходити доцільну інформацію в сучасному інформаційному потоці ;

— використання творчих здобутків сучасної педагогіки;

— зростання професійної компетентності вчителів.

Перспективи проекту : Ми бачимо свій проект оптимістичним і вважаємо його перспективним. «КІНДер» допоможе об'єднати креативних, інтелектуальних, здатних до пошукової та новаторської діяльності вчителів, зробить їх спілкування легким і корисним. Також вважаємо, що покращиться якість навчання (інтелект і творчість – це пріоритет).

Форми підбиття підсумків реалізації проекту:

При підведенні підсумків реалізації проекту проводиться підсумкове свято, яке включає в себе нагородження дипломами кращих і найактивніших учителів у номінаціях:

-К - “Креатив”.

-І- ”Інтелектуал”.

-Н- ”Новатор”.

- Д- “Дослідник”.

за результатами навчального року на щорічному фестивалі «Палітра інновацій» Результати діяльності за проектом висвітлюються в засобах масової інформації та на сайті школи.

Програма впровадження проекту«КІНДер»

Етапи реалізації проекту

<i>Етапи</i>	<i>Мета</i>	<i>Задачі</i>	<i>Зміст діяльності</i>
<i>Діагностико - прогностичний</i>	Формування орієнтованої і адаптованої до сучасних життєвих умов особистості вчителя	Визначення змісту майбутньої діяльності; висування перспектив, передбачення результатів; мотивація до творчої співпраці, особистісного пошуку; формування розуміння суспільної та особистісної значущості і необхідності майбутньої діяльності.	Створення позитивного настрою, емоційного стану; визначення власних потенційних можливостей; висування пропозицій щодо створення плану майбутньої діяльності.
<i>Реалізаційний (операційно - діяльнісний)</i>	<i>Реалізація проекту</i>	Організація самостійної пошукової діяльності ; інформаційний і психологічний супровід діяльності ; стимулювання проявів самостійності , їхньої творчої активності, створення умов для розвитку ситуативного інтересу, який спонукає вчителів до діяльності; визначення рівня самореалізації ; розробка програми навчання активу педагогічного колективу; проведення заходів щодо реалізації проекту; брати активну участь у структурі науково-методичної роботи;	Визначення необхідних джерел для виконання завдання та оптимальних шляхів пошуку матеріалу; систематизація матеріалу; вибір раціональних форм його використання; реалізація власного творчого потенціалу.

Підсумково – прогностичний	Колективний аналіз. Урахування набутого досвіду в подальшій роботі.	Узагальнення, аналіз, оцінювання рівня самореалізації вчителів; орієнтація на використання набутого досвіду; розробка рекомендацій. корекція, удосконалення діяльності у межах проекту.	Визначення індивідуальних і колективних досягнень; коригування оцінки власного творчого потенціалу і усвідомлення соціальної значущості набутого досвіду; моделювання ситуації застосування набутого досвіду
---------------------------------------	--	---	--

**Орієнтований план
проведення «Педагогічного марафону»
у рамках реалізаційного (операційно – діяльнісного етапу) проекту «КІНДер»**

Творче об'єднання	Захід	Зміст	Оцінювання
			учасник
			переможець
В Е Р Е С Е Н Ь			
Креатив	Брифінг креативності	Презентація авторських програм, гуртків і спецкурсів	
Інтелектуал	Педагогічна майстерня	Складання технологічної карти сучасного уроку «Урок – це дзеркало професійної компетентності вчителя»	
Новатор	Науково – методичне бюро	Розробка проектів: - «САМ» - «КІНДер»	
Дослідник	Проблемна лабораторія	Презентація науково – методичних проблем згідно з <u>обласною</u> : «Освітні стратегії соціалізації особистості у громадянському суспільстві»; <u>шкільною</u> : «Соціально – педагогічне проектування розвитку особистості на основі принципів випереджаючої освіти для сталого розвитку»	
Ж О В Т Е Н Ь			
Креатив	Полемічний діалог	Проведення обміну думками на тему: «Сильні та слабкі сторони креативної особистості»	
Інтелектуал	Інтелетека	Розробка конкурсних різнорівневих завдань для шкільних предметних олімпіад	
Новатор	Агентство педагогічних моделей	Оновлення та корекція моделей діяльності закладу всіх структурних одиниць	
Дослідник	Творча лабораторія	Робота над розробкою шкільної експериментальної програми	

Л И С Т О П А Д			
Креатив	Скринька перлин	Обмін цікавими прийомами, методами, вчительськими знахідками на уроках.	
Інтелектуал	Методичне решето	Відбір матеріалів на Всеукраїнську науково – практичну конференцію «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку»	
Новатор	Методичний навігатор	Відбір найкращих методичних наробок з метою розповсюдження передового педагогічного досвіду	
Дослідник	Круглий стіл «Арт – терапія»	Обговорення використання інноваційних технологій	
Г Р У Д Е Н Ь			
Креатив	Інтерклуб	Телеміст між країнами «Україна – Німеччина, Синельникове – Кобленц»	
Інтелектуал	Віртуальна лабораторія	Участь у вебінарах (видавнича група «Основа»)	
Новатор	Панорама новацій	Огляд – презентація навчальних проектів учителів – учасників міського конкурсу «Вчитель року»	
Дослідник	Наукова конференція	Аналіз та корекція діяльності наукових керівників слухачів ДВ МАН	
С І Ч Е Н Ь			
Креатив	Методичний кейс	Захист портфоліо успіху	
Інтелектуал	Педагогічний КВК	Удосконалення і підвищення інтелектуального потенціалу вчителів	
Новатор	Конкурс «Учитель – новатор»	Відбір матеріалів педпрацівників на конкурс «Учитель – новатор» (Microsoft office)	
Дослідник	Методична студія	Створення каталогу навчально – методичних розробок із використання інноваційних технологій	
Л Ю Т И Й			
Креатив	Методичне лото	Розробка та презентація власних методик та технологій	
Інтелектуал	Коло пізнання	Обмін новими шляхами самоосвітньої діяльності	
Новатор	Мультикурс	Навчання колег орієнтації в мультикультурному просторі	
Дослідник	Прес - реліз	Презентація нестандартних форм проведення уроків	
Б Е Р Е З Е Н Ь			
Креатив	Майстер – клас	Розігрування психолога – педагогічних ситуацій. Підбір	

		сюжетно – рольових ігор	
Інтелектуал	Тренінг «Energy»	Проведення тренінгу на попередження професійного вигорання	
Новатор	Методичне ноу – хау	Презентація інноваційних технологій	
Дослідник	Методична кухня	Презентація нових підходів у підтримці та розвитку педагогічної діяльності	
К В І Т Е Н Ь			
Креатив	Аристотелівський семінар	Презентація нових психологічних чинників уроку	
Інтелектуал	Методична сесія	Проведення діагностування педагогічних працівників	
Новатор	Методичний меседж	Презентація « А я роблю так ...»	
Дослідник	Педагогічна олімпіада	Захист педагогами науково – методичних проблем, над вирішенням яких вони працюють	

Отримані результати за 2015-2016 навчальний рік

1. «Методичний навігатор». Мета: відбір найкращих методичних наробок для розповсюдження передового педагогічного досвіду. Результатом стала участь учителів закладу : у форумі педагогічних ідей (методичні розробки 10 вчителів (40%) опубліковано у каталозі №1 «Відкритий урок: розробки, технології, досвід», троє вчителів отримали дипломи-відзнаку « Вибір редакції», всі учасники - сертифікати); у друкуванні методичних розробок у науково-методичному альманасі « Нива знань» -1 (3%); у розповсюдженні авторських розробок в on-line « Учительський журнал» - 3 (12%); методичну розробку «Використання технології емпайермент-педагогіки при вивченні теми «Людство-творець ноосфери»» (методичні рекомендації з географії, 10 клас, профільний рівень) розглянуто та схвалено на засіданнях науково-методичної ради школи, міської методради, вченої ради ДОППО.

2.«Віртуальна лабораторія». Мета: ознайомлення з новими технологіями навчання. 13 учителів (48%) стали учасниками вебінарів, що проводилися консалтинговим центром «Перспектива», видавнича група «Основа», за темою: « Кризи розвитку особистості», « Розвиток критичного мислення у сучасній школі» (08.12.15р., 15.12.15р.), та 100% учителів узяли участь у вебінарі на базі ДОППО за темою: «Система роботи з батьками обдарованих дітей у загальноосвітній школі» (27.04.16р.).

3."Науково-методичне бюро". Мета: створення інноваційних підходів до організації навчально- виховного процесу. Це розробки проектів «САМ» (представлено на сьомому Міжнародному форумі «Інноватика в сучасній освіті») та «КІНДер»(представлено на VII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016»). Заклад нагороджено срібною медаллю в номінації «Самоврядування – основа демократичного виховання громадянина України».

4.“Методичне решето “. Мета: відбір наукових доповідей згідно з номінаціями науково-практичних конференцій: “ Філософія, теорія, практика випереджаючої освіти для сталого розвитку”(26.11.2015 року), “ Освіта та соціалізація особистості”(13.05.16року). 8 учителів (30%) виступили на конференції та представили різні матеріали.

5. “Методичний меседж”. Мета: обмін досвідом з упровадженням інновацій. 4 учителів (15%) виступили на Всеукраїнській науково-практичній конференції за проблемою «Гуманітарна освіта: роль інформаційно-комунікаційних технологій у

формуванні національно-соціальних компетентностей особистості» та поділилися досвідом використання медіаосвітніх технологій. Серед педпрацівників є учасники:

- 3 (12%) конкурсу “Вчитель новатор- 2016”
- 2 (8%) конкурсу “Сталий розвиток — наш вибір” ;
- 2(8%) Міжнародного проекту “Освіта ХХІ століття і зміни в контексті розвитку інформаційного суспільства”;
- 6 (24%) II Всеукраїнського фестивалю педагогічної майстерності “Гуманізація освітнього простору: з Україною в серці”;
- 2 (8%) обласного заочного етапу конкурсу “Вчитель року”, номінації “Історія”, “Математика”;
- 1(4%) міської серпневої науково-практичної конференції.

Здійснюється моніторингова експертиза рівня активності кожного вчителя, заповнюється рейтингова картка. Переможці відзначені на підсумковому засіданні - фестивалі « Палітра інновацій» дипломами « Креатив», «Інтелектуал», « Новатор», «Дослідник».

Ріст професійної майстерності учителів сприяє інтелектуальному розвитку талановитих дітей, набуття ними навичків пошуково-дослідницької діяльності. За 2015-2016 навчальний рік якість знань школярів підвищилася з 43% до 46% . 29 учнів з 412 (без 1-х класів з 354) є відмінниками навчання, 121 володіє навчальним матеріалом на достатньому рівні. 9 учнів 10- го та 9-го класів стали слухачами ДВ МАН України; в школі відсутній 11 клас, проте 6 учнів здобули I місце на міському етапі Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін та представляли місто на обласному етапі — 2 учнів стали призерами з фізики та географії. Щороку збільшується кількість учасників різних творчих, інтелектуальних конкурсів та спортивних змагань. Заклад здобув I місце у міському етапі XVI Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, 1 учень став призером обласного етапу. Є переможці: обласного етапу Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства “Юний дослідник”; обласного очного етапу математичного турніру “Еврика”, організатором якого є ДНУ імені Олеса Гончара; обласного конкурсу юних натуралістів.

Висновок: участь учителів у «Педагогічному марафоні», впровадження проекту “КІНДер” сприяє неперервному розвитку професійної компетентності, ознайомленню із сучасними науковими та методичними здобутками, з новими технологіями навчання, що допомагає їм осмислити власний досвід, прилучитися до пошуково – дослідницької роботи, підвищити свій інтелектуальний і творчий потенціал, обрати і формулювати стратегію самоосвіти, техніку їх здійснення та вдосконалення, що впливає на результативність навчально-виховного процесу.

АКТУАЛІЗАЦІЯ СУБ’ЄКТНОГО ДОСВІДУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

*Ястребова Валентина Яківна, професор кафедри менеджменту освіти та психології
КНЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»*

*Бабко Тетяна Миколаївна, доцент кафедри менеджменту освіти та психології КНЗ
«Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»*

Актуальність теми інновації. Методологічною основою післядипломної педагогічної освіти виступають теоретичні напрацювання концепцій безперервної освіти та освіти дорослих, згідно з якими особа дорослого виступає активним і самостійним суб’єктом, освіта і розвиток якого не закінчуються із здобуттям диплома про професійну освіту. При цьому необхідно враховувати такі особливості навчання дорослих як обумовленість процесу навчання наявністю професійного і особистого досвіду, який, з

одного боку, необхідно використовувати викладачам системи післядипломної освіти, а з іншого боку, наявність такого досвіду передбачає й існування певних стереотипів професійної діяльності, які треба здолати, щоб процес професійного розвитку був успішним як за змістом, так і за технологіями відповідав особливостям розвитку та потребам сучасного громадянського суспільства та професійної спільноти.

Розглядаючи керівника закладу освіти як суб'єкта власної неперервної освіти, який обирає способи розвитку власної управлінської компетентності, несе особистісну відповідальність за результати свого професійного розвитку, відзначимо, що особливістю розвитку професійної компетентності керівників закладів освіти є наявність такого фактора як суб'єктний управлінський досвід, який іноді замінює його носію професійну управлінську освіту.

Тема суб'єктного досвіду є досить актуальною у сучасній наукових розвідках. Суб'єктний досвід розглядається як індивідуальний /особистий/ особистісно-значущий досвід, який склався під впливом як попереднього навчання, так і більш широкої взаємодії людини з навколишньою дійсністю [1; с. 53-60]. Сутнісною рисою суб'єктного досвіду дослідники вважають активну, цілеспрямовану і конструктивну позицію людини у життєдіяльності, здатність підзвітності собі щодо своїх можливостей та уподобань. [2; с. 5-19]. Як «досвід метадіяльності людини зі створення свого особистісного середовища, особистісної самоорганізації, внутрішнього світу людини» розглядає «суб'єктний досвід» В.В. Сериков [3].

Отже суб'єктний управлінський досвід – це особистий досвід керівника, який склався у результаті здійснення управлінської діяльності упродовж певного часу, попереднього навчання та самоосвіти, взаємодії із зовнішнім оточенням, професійним середовищем. Характерними ознаками суб'єктного управлінського досвіду є активність, самостійність у розвитку управлінської компетентності, наявність певних управлінських компетенцій та відповідальності за результати свого професійного розвитку.

Таким чином, актуальність теми інновації зумовлена сучасними підходами до суб'єктності післядипломної освіти керівників закладів освіти, а саме: створення соціально-психологічних умов для виявлення та корекції суб'єктного управлінського досвіду, надання можливості вибору у розв'язанні управлінських ситуацій; стимулювання особистості керівника до самоаналізу власного управлінського досвіду та реалізації себе як суб'єкта неперервної освіти.

Мета, на яку спрямована інновація: забезпечення якості післядипломної освіти управлінських кадрів.

Завдання, на вирішення яких спрямована інновація: реалізувати принцип суб'єктності у післядипломній освіті керівників загальноосвітніх навчальних закладів; визначити ознаки тимчасового професійного середовища та механізми його створення; запровадити інтерактивні методи збагачення суб'єктного досвіду керівників закладів освіти у тимчасовому професійному середовищі.

Засоби, форми і методи досягнення мети інновації. Залучення суб'єктного досвіду керівників загальноосвітніх закладів під час навчальних занять на курсах підвищення кваліфікації надає можливість слухачам обирати шляхи розв'язання задач, зв'язаних із управлінською діяльністю, на основі професійних цінностей, виділяти найбільш актуальні з них. Однією із задач післядипломної освіти є актуалізація суб'єктного досвіду керівників закладів освіти. Це відбувається як шляхом набуття знань та операційних умінь в галузі теорії та практики управління, спонукання до самоактуалізації суб'єктного досвіду, створення ситуацій для рефлексії, співвіднесення власного досвіду із вимогами суспільства та з досвідом колег, так і шляхом співробітництва із колегами в процесі навчання. У практиці роботи кафедри менеджменту освіти та психології Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти використовується проектна діяльність слухачів курсів підвищення кваліфікації як технологія, яка не тільки залучає суб'єктний досвід керівників закладів освіти, але й актуалізує його

засобами проектного мислення, вчить керівників працювати в команді, адаптувати свій досвід до поставлених завдань. Для цього використовується методика розробки освітнього проекту, яка складається із трьох етапів:

- 1) пошук кращої ідеї для проекту;
- 2) аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища навчального закладу, які сприятимуть або гальмуватимуть реалізації ідеї проекту;
- 3) власне розробка проекту.

Так, за навчальним планом курсів підвищення кваліфікації керівників закладів освіти Запорізького обласного інститут післядипломної педагогічної освіти вивчається тема «Управління якістю освіти» (2 години лекційні, 4 години практичні). Після лекції на тему «Управління якістю освіти» перед слухачами ставиться завдання: розробити ескіз освітнього проекту, спрямованого на підвищення якості освіти в навчальному закладі. Практичне заняття проводиться груповим методом (5-7 осіб в групі) за визначеними вище етапами.

1 етап. Пошук кращої ідеї для проекту.

Після лекції на тему «Управління якістю освіти» перед слухачами ставиться проблема: знайти кращу ідею для проекту, який спрямовуватиметься на підвищення якості освіти.

Наведемо приклади кращих ідей, які було висунуто слухачами:

<i>Рейтинг найкращих ідей</i>	<i>Середнє значення оцінки</i>	
	<i>привабливос ті</i>	<i>відповідності ресурсам</i>
<i>Ідеї щодо вдосконалення організаційно-педагогічних умов навчально-виховного процесу</i>		
Комп'ютеризація навчальних кабінетів	24,3	11
Використання здоров'язбережувальних технологій	22	13
Інформатизація та багатопрофільність навчального закладу	21,5	12,5
Використання сучасних педагогічних технологій	20,8	20,8
Надати самостійність під час формування навчального плану	20,5	7,5
<i>Ідеї для вдосконалення науково-методичної роботи в ЗНЗ та організації роботи з педагогічними кадрами:</i>		
Запровадження рейтингового оцінювання вчителів.	28	28
Посилення якості контролю за роботою вчителя	28	16
Застосування нових освітніх і управлінських технологій.	27	11
Моральне, матеріальне стимулювання процесу участі педагогів у творчих конкурсах, інноваційної діяльності	26	17
Кадрове забезпечення на контрактній основі (справедливе оцінювання рівня професійної компетентності педагогічних кадрів)	24	16,7
Активізація навчально-методичної роботи з педагогами (семінари, тренінги)	24	18,5
Підвищення мотивації педагогічних працівників. Створення системи заохочень вчителів	24	16,3
Провести опитування серед вчителів, щодо їх пропозицій підвищення якості освіти	20	23
Вдосконалення процесу підвищення кваліфікації вчителів. Підвищення рівня професійної компетентності вчителів у формальній та неформальній системі освіти	19	19
<i>Заходи щодо розширення позакласної роботи в ЗНЗ; вдосконалення психологічної</i>		

<i>служби:</i>		
Активізація роботи з обдарованими дітьми	28	
Активізація просвітницької роботи з батьками. Створення школи для батьків	21	
Активізація системи позакласної роботи. Розширення мережі предметних гуртків	20,2	
<i>Інші напрямки вдосконалення освітнього простору, заради підвищення якості освіти:</i>		
Надання послуг для підготовки випускників до здачі ЗНО. Впровадження курсів професійної спрямованості	28	22
Створення комфортних побутових умов для залучення кваліфікованих вчителів у заклади сільської місцевості	27	9
Створення й розбудова благодійного фонду школи	26	18
Реклама закладу	24	19
Моніторинг освітніх запитів суспільства	23,5	25
Запровадження додаткових освітніх послуг. Вивчення передового й зарубіжного досвіду інших країн по наданню освітніх послуг	23	12
Прозорість і відкритість роботи навчального закладу. Постійне інформування батьків про життя школи	22,7	14,7
Створення інноваційної моделі управління загальноосвітнім навчальним закладом	22	24
Покращення матеріально-технічного забезпечення	22	8,75

Як бачимо, запропонована методика вчить управлінців звертати увагу не тільки на привабливість ідеї, але й враховувати можливості її ресурсного забезпечення.

II етап. Аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища навчального закладу, які сприятимуть або гальмуватимуть реалізацію ідеї проекту.

На цьому етапі використовується методика SWOT-аналізу, спрямована на визначення сильних сторін (**Strengths**), слабких сторін (**Weaknesses**), можливостей (**Opportunities**) та загроз (**Threats**).

Наводимо приклади SWOT-аналізу деяких кращих ідей.

SWOT-аналіз факторів реалізації ідеї «**Запровадження рейтингового оцінювання вчителів**».

	<i>(Strengths (сильні сторони)</i>	<i>Weaknesses (слабі сторони)</i>
Внутрішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Налагодження здорової конкуренції. ✓ Стимулювання моральне та матеріальне. ✓ Наявність узагальненого зразкового досвіду роботи вчителів-лідерів. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Конфліктні ситуації. ✓ Необ'єктивність в оцінюванні. ✓ Труднощі у запровадженні прозорості та гласності
	<i>Opportunities (можливості)</i>	<i>Threats (загрози)</i>
Зовнішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Імідж школи. ✓ Зацікавленість і участь батьків у оцінюванні вчителів. ✓ Зацікавленість громади. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Відсутність нормативної бази. ✓ Нерозуміння даного питання громадою. ✓ Відсутність підтримки з боку відділу освіти.

SWOT-аналіз факторів реалізації ідеї «**Підвищення професійної компетентності вчителів**»

Внутрішнє середовище	<i>(Strengths (сильні сторони))</i>	<i>Weaknesses (слабі сторони)</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Висока мотивація у більшій частині колективу. ✓ Досвід участі у роботі шкільних творчих груп. ✓ Достатній рівень ІКТ-компетентності. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Перевантаженість педагогів. ✓ Велика кількість педагогів літнього віку.
Зовнішнє середовище	<i>Opportunities (можливості)</i>	<i>Threats (загрози).</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Дистанційна форма навчання. ✓ Можливість участі у веб-семінарах, веб-квестах. ✓ Досвід участі у роботі обласних творчих груп під керівництвом фахівців ОППО. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Відсутність матеріального стимулювання. ✓ Відсутність нормативної бази для здобуття і визнання неформальної освіти.

SWOT-аналіз факторів реалізації найкращої ідеї «Налагодження співпраці з ВНЗ»

Внутрішнє середовище	<i>(Strengths (сильні сторони))</i>	<i>Weaknesses (слабі сторони)</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бажання учнів і батьків. ✓ Підвищення мотивації учнів до навчальної діяльності. ✓ Розвиток багатопрофільності навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Слабкість матеріально-технічної бази. ✓ Недостатність фінансування. ✓ Обмежена кількість учнів у випускних класах.
Зовнішнє середовище	<i>Opportunities (можливості)</i>	<i>Threats (загрози).</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Підвищення престижності навчального закладу. ✓ Насичення ринку освітніх послуг кваліфікованими фахівцями. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Відсутність спільного плану навчальної роботи ЗНЗ і ВНЗ. ✓ Неврахованість наступності у підготовці випускників та абітурієнтів. ✓ Слабкий рівень затребуваності на ринку праці фахівців певних спеціальностей.

Методика SWOT-аналізу вирішує декілька завдань у збагаченні суб'єктного досвіду керівників закладів освіти: вона вчить діалектичного мислення, орієнтує на врахування ризиків, звертає увагу на фактори зовнішнього середовища, які сприятимуть реалізації ідеї.

III етап. Розробка ескізу проекту.

Проект розглядається у нашому досвіді як одна з технологій управління якістю освіти. На попередніх етапах було обрано кращу ідею, визначено сприятливі фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, а також прогнозовано можливі ризики реалізації цієї ідеї. На завершення практичного заняття керівникам закладів освіти пропонується розробити ескіз проекту з проблеми підвищення якості освіти. Структура цього ескізу наступна: тема проекту; афористична назва проекту; мета та завдання проекту; учасники проекту (проектна команда); терміни реалізації, етапи проекту; зміст діяльності на кожному з етапів; очікувані результати; можливі ризики; шляхи мінімізації цих ризиків.

Пропонуємо один із ескізів проекту, розроблених керівниками шкіл-слухачами курсів підвищення кваліфікації. Тема проекту обрана та проаналізована за наведеними вище методиками.

1. <i>Тема проекту</i>	<i>Співробітництво школи та батьків у підвищенні якості освіти</i>
2. <i>Назва проекту</i>	«Разом ми велика сила»
3. <i>Мета та завдання</i>	Мета: підвищити рівень якості освіти шляхом співробітництва школи та батьків. Завдання: сприяти підвищенню рівня психолого-педагогічної культури батьків; впровадження сучасних форм співпраці сім'ї та школи; залучення батьків до створення умов підвищення якості освіти
4. <i>Учасники (проектна команда)</i>	Заступники директора школи, вчителі, практичний психолог, соціальний педагог, класні керівники; соціально активні батьки; представники громади.
5. <i>Терміни реалізації</i>	2016-2018 роки
6. <i>Етапи реалізації проекту</i>	<i>Організаційно-модельючий (вересень-грудень 2016 року):</i> діагностування й опитування учнів та батьків; створення банку проблемних питань, актуальних для обговорення з батьками; підготовка лекцій для батьків; планування просвітницьких заходів. <i>Діяльнісно-практичний (січень-грудень 2017):</i> проведення запланованих просвітницьких та спільних громадсько-активних заходів. <i>Підсумково-узагальнюючий (січень-травень 2018):</i> діагностування й опитування учнів та батьків; аналіз динаміки результатів; оприлюднення результатів
7. <i>Очікувані результати</i>	✓ Підвищення якості умов освітнього процесу. Зростання рівня задоволення батьків освітніми послугами школи. Підвищення іміджу ЗНЗ.
8. <i>Можливі ризики</i>	✓ Високий рівень зайнятості батьків ✓ Низький рівень мотивації батьків до співпраці зі школою. ✓ Додаткове навантаження на педагогів
9. <i>Шляхи мінімізації ризиків</i>	Заохочення батьків та педагогів до плідної співпраці в проекті

Отримані результати. Внаслідок впровадження запропонованої методики керівники закладів освіти, слухачі курсів підвищення кваліфікації, опановують технологію управління якістю освіти на основі проектної діяльності. Така методика проведення практичного заняття дозволяє включити до активної діяльності кожного слухача, вчить їх комунікаціям у групі, залучає суб'єктний досвід, стимулює пошук неординарних ідей.

Висновки. Ефективність запропонованої інновації полягає в тому, що шляхом актуалізації суб'єктного досвіду (створення умов для активної діяльності, висловлення власної позиції, адаптація власного професійного досвіду до реалізації поставлених завдань діяльності, порівняння власного досвіду управлінської діяльності із досвідом колег у навчальній групі тощо), відбувається розвиток управлінської компетентності керівників закладів освіти. Поряд із здобуттям нових знань з теорії управління, вдосконаленням операційно-діяльнісного компоненту (оволодіння технологією проектною діяльністю), відбувається рефлексія власного суб'єктного досвіду та мотивація до його збагачення на основі комунікації з колегами.

Література

1. Якиманская И.С. Предмет анализа - субъектный опыт / И.С. Якиманская, И.К. Рыжухина // Директор школы. Россия. – 1999. – № 8.
2. Осницкий А.К. Проблемы исследования субъектной активности / А.К. Осницкий // Вопросы психологии. – 1996. – № 1.
3. Сериков В.В. Обучение как вид педагогической деятельности. – М., 2008. – 280 с.
4. Ушаков К. Матрица экранирования или Метод группового выбора лучшей идеи / К.Ушаков // Директор школы. – 2002. – № 2.

ІСТОРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ

***Воронкін Олексій Сергійович**, викладач вищої категорії
КЗ „Севєродонецьке обласне музичне училище ім. С. С. Прокоф'єва” Луганської області*

Інтегруючись у європейський простір, ураховуючи процеси глобалізації та інтеграції, державна освітня політика України орієнтована на інформатизацію освіти, впровадження й вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виховний процес навчальних закладів усіх рівнів, запровадження системи більш ефективного навчання протягом усього життя на всіх рівнях та у всіх структурах освіти та забезпечення доступу до національних і світових інформаційних ресурсів.

Науковцями проведено значну кількість досліджень, пов'язаних із застосуванням ІКТ в освіті. Так, *загальним проблемам інформатизації* освіти присвячено праці В. Бикова, А. Гуржія, М. Жалдака, Ю. Жука, А. Манако, Ю. Машбиця, Н. Морзе, Ю. Рамського, О. Співаковського, О. Спіріна та ін.

Психолого-педагогічні особливості комп'ютеризації та інформатизації навчального процесу розглянуто в студіях О. Адаменко, В. Бикова, Б. Гершунського, М. Жалдака, Ю. Машбиця, Л. Панченко, Т. Поясок, І. Роберт, С. Семерікова, Н. Тализіної та ін.

Питання дидактики й методики ІКТ дистанційного навчання репрезентовано в наукових розвідках О. Андрєєва, В. Бикова, В. Кухаренка, Є. Полат, О. Самойленка, Ю. Триуса, А. Хуторського, Б. Шуневича.

Питання становлення, розвитку та впровадження ІКТ у вищу освіту знайшли певне відображення в різноплановій за широтою викладу, проблематикою та жанром науково-педагогічній літературі. Передусім це праці, присвячені інформатизації освіти в ретроспективі, історії розвитку обчислювальної техніки (В. Гриценко, Б. Малиновський, О. Говоровська, Р. Ріжняк та ін.), комп'ютерно зорієнтованих систем навчання (М. Жалдак, Н. Морзе, Ю. Рамський та ін.), дистанційного навчання (І. Блощинський, В. Бут, Г. Козлакова, В. Кухаренко, О. Майборода та ін.), електронних науково-освітніх просторів (А. Манако, К. Синиця та ін.).

Автором статті впродовж 2009 – 2015 років проводилося дисертаційне дослідження „Тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів вищих навчальних закладів України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)” [1] як складова частина комплексної науково-дослідної теми „Системний аналіз процесів упровадження ІКТ в освіту”, що розробляється в ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Актуальність теми зумовлена соціальною потребою у подальшому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання (ІКТН) шляхом з'ясування та врахування особливостей і тенденцій їх розвитку в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. та необхідністю системного осмислення ретроспективних та перспективних чинників, які впливають на цей процес.

Оскільки дослідження має *історико-педагогічний характер* вважаємо за доцільне звернути увагу на *практичну значимість* історико-педагогічних досліджень у цілому та ІКТН зокрема, адже для багатьох викладачів вона залишається розмитою. Це відбувається з різних причин. По-перше, частина таких досліджень носить „описовий, реферативний характер, без осмислення досліджуваних феноменів з позицій сучасності” [2, с. 17]. По-друге, частина фундаментальних праць „не стає надбанням педагогічної громадськості через малі накладі і дороговизну” [Там само, с. 17]. У багатьох історико-педагогічних дослідженнях, присвячених ІКТН, „слабо представлена прогностична функція” [Там само, с. 18]. Роль історико-педагогічних знань недооцінюється й на законодавчому рівні, наприклад, при розробці нормативних документів з вищої освіти.

У зв'язку із всім вищезазначеним, проблема цілісного розгляду предмета історико-педагогічного дослідження є актуальною не тільки для дослідників-інформатиків, але і для педагогіки в цілому. Так, Р. Олридж підкреслює, що створення „точної картини минулого – це діяльність, яка є самоцінною сама по собі і яка може допомогти в створенні розумної картини як сьогодення, так і майбутнього, а також необхідних умов для прийняття рішень і ефективних дій” [3, с. 120]. Історико-педагогічне знання допомагає орієнтуватися у педагогічних проблемах, розуміти їх витоки, визначити шляхи і способи їх вирішення [4, с. 17]. У контексті ІКТН звертаємо увагу на Рекомендації круглого столу „Освітня політика в умовах інформаційного суспільства” (2016), де лунають такі тези: „цілісна національна політика застосування ІКТ в освіті не сформована”, „відсутня консолідована державна стратегія розвитку ІКТ”, „комп'ютерне та програмно-технічне забезпечення закладів освіти формувалось у різні роки... воно сьогодні складається з різних поколінь електронних засобів, які начастую є несумісними та недостатньо пристосованими до нових технологій та ресурсів” [5]. Комітет з питань науки і освіти Верховної Ради України (протокол № 45 від 14 червня 2016 р.) рекомендував МОН України разом із НАПН України провести аналіз стану та тенденцій розвитку електронної освіти та запровадження ІКТ в системі освіти. У цьому руслі й перебуває авторське дослідження, що базується на безумовному визнанні нерозривності зв'язку між педагогічним минулим, сьогоденням і майбутнім (сьогоднішній день „настає” з вчорашнього, а завтрашній – із сьогоднішнього).

Виходячи з *мети дослідження* (визначення особливостей та тенденцій розвитку ІКТН студентів ВНЗ України в досліджуваній період та окреслення перспектив їхнього подальшого розвитку), перед автором постали **такі завдання**: 1) схарактеризувати стан дослідженості проблеми розвитку ІКТН у вищій школі в науковій літературі; 2) розкрити сутність, структуру та класифікацію ІКТН у ВНЗ; 3) розробити періодизацію розвитку ІКТН у вищій школі України в другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст.; 4) виявити особливості розвитку ІКТН студентів ВНЗ України в межах розробленої періодизації; 5) визначити тенденції розвитку ІКТН студентів ВНЗ України в другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. та окреслити перспективи їхнього подальшого розвитку.

Проведений історіографічний аналіз педагогічної періодики досліджуваного періоду засвідчив, що в численних роботах українських учених і освітян-практиків розкрито *різні аспекти ІКТН*, як-от: проблеми навчальної кінематографії; упровадження програмованого навчання, з'ясування його ролі та функцій у навчальному процесі; застосування аудіовізуальних і технічних засобів у навчанні; використання навчаючих машин, автоматизованих класів; проблеми інформатизації та комп'ютеризації освіти; упровадження технологій дистанційного навчання; реалізація веб-зорієнтованих і хмаро зорієнтованих технологій навчання.

Аналіз змісту дисертаційних робіт, захищених протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст., дозволив виокремити такі *узагальнені напрями досліджень* ІКТН: дидактичні та психологічні вимоги до навчального фільму й навчального телебачення у вищій школі; психолого-педагогічні засади застосування програмованого навчання, технічних засобів і засобів автоматизації навчального процесу; розробка, дослідження й застосування телевізійних навчальних систем, автоматизованих навчальних систем і засобів інформатизації; проблеми інформаційної підготовки, інформаційної культури й компетентності студентів і викладачів; психологічні, дидактичні, філософські та методичні аспекти організації навчання з використанням ІКТ (зокрема медіаосвітні та веб-технології); психолого-педагогічні аспекти розвитку інформаційно-освітнього середовища та ІКТ; підготовка майбутніх учителів до використання ІКТ. Зазначені напрями охоплюють кілька галузей знань – технічну, педагогічну, психологічну й філософську, що відображає міждисциплінарність ІКТН [6].

Проведений аналіз наукових ідей таких провідних дослідників, як В. Биков, Р. Гуревич, Н. Давидюк, А. Дзюбенко, В. Монахов, П. Образцов, О. Спірін, Ю. Триус дозволив визначити поняття *інформаційно-комунікаційної технології навчання* як багатовимірного цілісного комплексу методів, засобів і ресурсів (методологічних, психолого-педагогічних, програмно-апаратних та організаційних), що забезпечують спільну діяльність, взаємодію і співпрацю викладачів та студентів у процесі вирішення освітніх завдань [7].

Фасетний метод класифікації дозволив виокремити наступні *ознаки* ІКТН: технології організації навчального процесу; психолого-педагогічні концепції; предметна галузь; тип навчання; форма навчання; методи навчання; рівень охоплення аудиторії; режим взаємодії викладача та студента; функції програмних засобів; технологія використання програмних засобів; ступінь інтелектуальності програмних засобів; платформи навчання; структура змісту навчального курсу. Фактично запропонована класифікація становить сукупність кількох класифікацій, кожна з яких визначає приналежність об'єкта до визначеного класу за однією з ознак.

Ми вважаємо, що такий підхід дозволяє більш повно й вичерпно охарактеризувати ІКТН, оскільки їх класифікація з неповним набором критеріїв та ознак, без можливості швидкого доповнення та уточнення не дозволяє дати всебічну їх характеристику, що особливо актуально в умовах подальшого розвитку ІКТ. Представлена класифікація буде корисною при проектуванні різноманітних технологій навчання й навчальних середовищ, зокрема, середовищ дистанційного навчання, адже ІКТН організуються суб'єктами навчального процесу й не визначаються виключно можливостями окремих програмно-апаратних засобів.

Спираючись на статистичне опрацювання результатів наукометричного аналізу педагогічної періодики [8] та урахуваючи періодизацію розвитку самих ІКТ (В. Гриценко, Є. Громов, О. Довгялло, Т. Ящун та ін.), нами було обґрунтовано такі якісно відмінні *етапи розвитку ІКТН* у вищій школі. *Перший* (50-і роки ХХ ст.) – розвиток навчальної кінематографії та виникнення ідей програмованого навчання; *другий* (60-і роки ХХ ст.) – психолого-педагогічне обґрунтування програмованого навчання, розвиток технічних засобів навчання та становлення автоматизованих технологій підтримки навчання; *третій* (70-і роки ХХ ст.) – поява перших систем комп'ютерного навчання й розвиток навчальних середовищ; *четвертий* (80-і роки ХХ ст.) – загальнодержавна підтримка використання комп'ютерної техніки на всіх рівнях освіти, побудова систем комп'ютерного навчання, розробка адаптивних навчальних систем з елементами штучного інтелекту; *п'ятий* (90-і роки ХХ ст.) – системне впровадження ІКТ у всі ланки навчально-виховного процесу ВНЗ і поява технологій дистанційного навчання; *шостий* (перше десятиріччя ХХІ ст.) – розвиток технологій веб-зорієнтованого навчання; *сьомий* (початок другого десятиріччя ХХІ ст.) – розвиток технологій хмаро зорієнтованого навчання й поширення глобальних навчальних платформ.

З метою узагальненого опису особливостей розвитку ІКТН на різних етапах нами було визначено параметри (технологія організації навчального процесу; психолого-педагогічна концепція; технічна база; технології програмування; режим роботи комп'ютера; інтеграція даних; види та особливості програмних засобів; мультимедійна підтримка; домінантні засоби навчання; основний результат), що дозволило схарактеризувати основні зміни у сфері використання ІКТ у вищій освіті.

На сучасному етапі розвиток мережі Інтернет став ключовою інновацією, що істотно впливає на форми, методи й зміст навчання в умовах масовості, неперервності, відкритості та мобільності. Водночас у практиці навчання студентів відсутній єдиний підхід в організації ІКТН – реалізується велика кількість різноманітних форм, методів, моделей навчального процесу. Актуалізувалася потреба в розробці нових фундаментальних теорій, як-от: теорія електронних консультацій, теорія масового навчання та ін. Про практичну важливість визначених проблем свідчать гранти від фонду Білла і Мелінди Гейтс, підтримка корпорацією Google Академії Хана тощо.

Теоретичний аналіз регіональних, національних, міжнародних джерел, а також контент-аналізу фахової літератури з проблеми дослідження дозволив виявити *основні тенденції розвитку ІКТН у вищій школі України на кожному з виокремлених етапів*, систематизувати та узагальнити їх. На *методологічному рівні* такими тенденціями є: перехід до глобального відкритого науково-освітнього простору; посилення інтеграційних процесів з метою забезпечення принципів неперервності, масовості, відкритості та мобільності в навчанні; неперервне формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу; модернізація методів навчання у зв'язку зі зміною позиції студента в напрямі збільшення його самостійності, активності, зацікавленості в навчанні; трансформація освіти у двобічний процес взаємного інформаційного обміну між викладачами й студентами, що базується на принципі взаємного навчання в процесі спільної освітньої, дослідницької та практичної діяльності; інтеграція зусиль дослідників різних сфер наукового знання. На *психолого-педагогічному рівні* – це тенденції: до неперервного підвищення уваги освітян до тих чи тих психолого-педагогічних аспектів ІКТ; масового поширення передового педагогічного досвіду засобами ІКТ; оновлення термінологічного апарату. На *організаційному рівні* до таких тенденцій віднесено: орієнтацію на модернізацію змісту освіти, наявних форм і способів навчальної діяльності за допомогою ІКТ; підвищення уваги до особистості студента (запровадження варіативного компонента змісту освіти); зменшення бар'єрів між формальною й неформальною освітою; оновлення нормативно-правової бази вищої освіти, що враховує глобальний розвиток суспільства, його вимоги, створення єдиного освітнього простору; розширення частки вітчизняних періодичних педагогічних видань, присвячених розгляду теоретичних і практичних аспектів використання ІКТ в освіті. На *програмно-апаратному рівні* – це тенденції: до неперервної технічної й програмної стандартизації та модернізації засобів ІКТ; збільшення уваги до програмних ініціатив, націлених на адаптацію навчального середовища до потреб і запитів студента як особистості; актуалізації інтересу викладачів і студентів до використання вільного (відкритого) програмного забезпечення.

На особливу увагу в контексті виявлення тенденцій заслуговує метод експертної оцінки як суджень експертної групи щодо поставленого завдання прогнозу. Експертам пропонувалося оцінити за п'ятибальною шкалою 68 параметрів, що характеризують перспективи розвитку ІКТН (1 – безперспективно; 2 – скоріше безперспективно, ніж перспективно; 3 – важко сказати, перспективно або безперспективно; 4 – скоріше перспективно, ніж безперспективно; 5 – найбільш перспективно) [9]. Оцінювані параметри формувались згідно проведеного аналізу наукових джерел, а також на основі проблем, що були виявлені та обговорені під час семінарів, конференцій та власного досвіду.

В експертному опитуванні взяли участь 136 фахівців, переважна більшість з яких (83,8 %) – це українські викладачі та науковці, які представляють 54 ВНЗ і наукових

установ. Результати математико-статистичного опрацювання результатів оцінювання дозволили визначити перспективи подальшого розвитку ІКТН у вищій школі України. Так, у розвитку *методологічного складника ІКТН* убачаємо, що ключовими стануть такі аспекти – пріоритетність особистісно зорієнтованого підходу та поширення дослідницького методу навчання; спрямованість на використання вільного та відкритого програмного забезпечення; реалізація хмаро зорієнтованих технологій навчання; орієнтація на комплексну, багатопрофільну й міждисциплінарну підготовку студентів і викладачів; у процесі розвитку *психолого-педагогічного складника ІКТН* домінування конструктивістської психолого-педагогічної концепції (гнучкість процесу навчання; самоосвітня діяльність; домінуюча роль студента як шукача інформації; унікальність індивідуальних освітніх траєкторій; формування критичного та творчого мислення особистості; оцінювання не лише результатів навчання, а й самого процесу); у процесі розвитку *організаційного складника ІКТН* переважає змішане навчання; збільшиться частка неформального навчання (урахування особистісно зорієнтованих потреб конкретного студента; зміна характеру навчальної діяльності студента – від рутинної до більш творчої; навчальні завдання характеризуватимуться високою варіативністю); зросте попит на короткострокові програми дистанційного навчання (дистанційні курси) і сертифікаційні програми. Розвиток *програмно-апаратного складника ІКТН* визначатиметься: орієнтацією на портативні обчислювальні засоби, засоби зв'язку й навчальне обладнання; націленістю на розробку й використання нових типів людино-машинного інтерфейсу; орієнтацією на інтелектуалізацію програмних засобів ІКТ (інтеграція лінгвістичних систем у пошукові системи, реалізація універсальних алгоритмів семантичного пошуку в мережі Інтернет); домінуванням вебінар зорієнтованих рішень на тлі використання систем управління навчанням, віртуальних лабораторій та інших програмних засобів; формуванням навчального середовища на базі конвергентного розвитку нано-, біо-, інформаційних і когнітивних технологій.

Сформульовані нами висновки можуть розглядатися як підґрунтя при визначенні стратегічних напрямів досліджень, обґрунтуванні пріоритетів у науковій та освітній політиці, реформуванні навчально-виховного процесу вищої школи, упровадженні ІКТН в процес професійної підготовки фахівців педагогічної галузі.

Матеріали дослідження у цілому готові для використання під час розробки й удосконалення ряду навчальних курсів, зокрема „ІКТ у науці й освіті”, „Методика викладання комп'ютерних наук”, „Інноваційні педагогічні технології”, „Історія педагогіки”, навчальних посібників до них, а також у системі підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ та самоосвітній діяльності студентів, магістрантів, аспірантів. Матеріали інформаційно-освітнього порталу „Технології дистанційної освіти”, створеного автором дослідження (<http://tdo.at.ua>), навчального посібника „Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сучасній вищій школі” [10], бібліографічного покажчика „Інформаційно-комунікаційні технології навчання на сторінках вітчизняних періодичних фахових видань (1950 – 2014)” [11] використовуються освітянами та студентами ВНЗ України.

Література

1. Воронкін А. С. Генезис понятия “Информационно-коммуникационные технологии обучения” / А. С. Воронкин // Новые информационные технологии в образовании для всех: е-образование : монография / В. Б. Артеменко, А. С. Воронкин, Т. М. Заборов и др. – К. : МНУЦИТиС, 2015. – Разд. 4. – С. 194–229
2. Воронкін О. С. Інформаційно-комунікаційні технології навчання на сторінках вітчизняних періодичних фахових видань (1950–2014) : Бібліографічний покажчик / О. С. Воронкін. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 128 с.
3. Воронкін О. С. Інформаційно-комунікаційні технології у вищій освіті як об'єкт психолого-педагогічних досліджень (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) / О. С. Воронкін // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – Вип. 22. – С. 57–79

4. Воронкін О. С. Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасній вищій школі : навч. посібник / О. С. Воронкін. – Луганськ : ЛДАКМ, 2011. – 156 с.
5. Воронкін О. С. Періодизація розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання / О. С. Воронкін // Вища освіта України, 2014. – № 3 (54). – С. 109–116.
6. Воронкін О. С. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів ВНЗ України / О. С. Воронкін // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – Вип. 24. – С. 81–106.
7. Воронкін О. С. Тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів вищих навчальних закладів України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. канд. ... пед. наук : 13.00.10 / Олексій Сергійович Воронкін. – Старобільськ, 2016. – 497 с.
8. Корнетов Г. Б. Историческое и теоретическое осмысление педагогических феноменов / Г. Б. Корнетов. – М. : АСОУ, 2012. – 220 с.
9. Корнетов Г. Б. История педагогики: теоретическое введение: учеб. пособие / Г. Б. Корнетов, М. А. Лукацкий. – М. : АСОУ, 2013. – 172 с.
10. Олдридж Р. Предмет, практика и политика. Личный взгляд на значение истории педагогики / Р. Олдридж // Всемирный историко-педагогический процесс: концепции, модели, историография / Под ред. Г. Б. Корнетова, В. Г. Безрогова ; пер. с англ. – М. : ИТоП, 1996. – С. 113–120.
11. Рекомендації круглого столу „Освітня політика в умовах інформаційного суспільства” : Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (протокол № 45 від 14 червня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://apitu.org.ua/files/Recomendations_education.pdf.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

*Водолазська Тетяна Володимирівна, старший викладач Комунального закладу
«Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені
М. В. Остроградського» Полтавської обласної ради*

Актуальність теми інновацій. Демократизація і гуманізація, особистісно зорієнтований і компетентнісний підходи, упровадження інформаційних і комунікаційних технологій як пріоритетні напрями розбудови початкової школи спонукали теоретиків і практиків до осмислення феномена освітнього середовища як одного з визначальних факторів розвитку учня [5; 6].

У науці сформувалися основні напрями досліджень готовності вчителя до педагогічної діяльності, а саме: вивчення змісту поняття «готовність» (О. Бартків, І. Гавриш, Л. Карамушка, В. Сластьонін та ін.); розроблення структури готовності (В. Моляко, Л. Хомич, В. Урусський та ін.); пошук рівнів сформованості готовності (М. Дьяченко, Л. Кандибович та ін.). Готовність до педагогічної діяльності розглядається дослідниками як інтегративна якість особистості вчителя, що формується під дією цілеспрямованих педагогічних впливів [4].

Неперервний розвиток професіоналізму вчителя потребує формування якісно нової системи підвищення кваліфікації, яка здатна швидко реагувати на соціально-економічні й технологічні зміни, має прямий двосторонній зв'язок із практикою [8].

Аналіз літератури свідчить про те, що питання готовності педагога до моделювання освітнього середовища не стало предметом самостійних наукових досліджень. Практика

роботи зі слухачами курсів підвищення кваліфікації підтверджує непідготовленість суб'єктів, що управляють освітнім процесом, виконувати систему педагогічних дій з моделювання освітнього середовища, перетворення його в засіб діагностики, проектування та продукування освітнього результату.

Мета і завдання, на вирішення яких спрямована інновація. У системі післядипломної педагогічної освіти існує суперечність між об'єктивною необхідністю створення інноваційного освітнього середовища школи й відсутністю технологій, які формують готовність вчителя до педагогічного моделювання. Намагання подолати існуючі суперечності і недостатня наукова розробленість проблеми обумовили тему інновації: «Технологія формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної освіти».

Мета – обґрунтування технології формування готовності педагога до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної освіти. **Задачі:** дослідити стан розробленості проблеми, розробити технологію формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної освіти.

Засоби, форми і методи досягнення мети інновації. Відповідно до наукових досліджень [7; 9] поняття «технологія» означає сукупність знань про засоби здійснення процесів, за яких відбувається якісна зміна об'єкта. Дослідники у своїх визначеннях підкреслюють спрямованість педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу, гарантованість кінцевого результату.

У контексті нашого дослідження технологія формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища розуміється як певна педагогічна система, що реалізується на практиці й гарантує досягнення запланованих результатів навчання. Методологічними вимогами до педагогічної технології є: концептуальність; системність; ефективність; відтворюваність [9]. Технологія містить такі складові: мета, цілі, завдання, основні компоненти структури, принципи, етапи та педагогічні умови.

Основна мета розробленої технології – формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної педагогічної освіти. Цілі: розвиток творчих і пізнавальних здібностей педагога; сприяння формуванню навичок проектування різних моделей шкільних освітніх середовищ; забезпечення умов для розширеного та поглибленого обсягу знань та вмінь з проблеми моделювання шкільного освітнього середовища. Цілі конкретизуються через завдання: удосконалення професійної готовності педагога до моделювання освітнього середовища; формування системи знань, умінь і навичок, необхідних для педагогічного моделювання; розвиток навичок саморефлексії; розвиток професійних і особистісних якостей фахівця.

Розроблена педагогічна технологія формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища, представлена концептуальною основою, змістовим, процесуальним і результативним блоками. Технологічна схема умовно зображує процес формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у вигляді окремих блоків і етапів, об'єднаних логічними зв'язками.

1. **Концептуальний блок** визначає наукову основу технології, її мету і завдання, створюючи передумови для поєднання решти блоків у цілісність. Досягнення основної мети – формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища – згідно з розробленою нами технологією, пропонується здійснювати на основі таких методологічних *підходів*: системного, особистісно-діяльнісного і компетентнісного та *принципах* зв'язку навчання з практичною діяльністю, технологічності, практичної значущості, свободи вибору.

Готовність до моделювання освітнього середовища з позиції системного підходу є складовою системи професійно-педагогічної готовності вчителя; з позиції особистісно-діяльнісного підходу, визнання вчителем себе як суб'єкта моделювання освітнього

середовища сприяє досягненню високого рівня готовності до означеного виду професійної діяльності; з позиції компетентнісного підходу моделювання освітнього середовища забезпечує становлення професійної компетентності вчителя.

Принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю реалізовано у виборі навчального матеріалу для слухачів курсів підвищення кваліфікації; принцип практичної значущості відображено у єдності теорії та практики. Згідно з принципом свободи вибору до змістового компонента технології віднесено різні форми і методи організаційної, науково-дослідної, методичної роботи. Принцип гнучкості створює адаптивну педагогічну систему, визначає структуру курсів підвищення кваліфікації залежно від початкового рівня готовності кожного учителя і передбачуваного кінцевого результату.

2. *Змістовий блок* технології включає обґрунтування основних етапів, завдань та змісту формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища. Змістовий блок визначається навчальним планом, відповідними програмами, розгортається поступово через три взаємоузгоджені етапи: *мотиваційно-цільовий* (формування позитивного ставлення слухачів курсів підвищення кваліфікації до моделювання освітнього середовища початкової школи); *змістово-організаційний* (формування знань та вмінь, необхідних для моделювання освітнього середовища початкової школи); *продуктивно-творчий* (набуття практичного досвіду моделювання освітнього середовища).

3. *Процесуальний блок* включає організаційну діяльність і науково-методичний інструментарій реалізації технології формування готовності учителя початкових класів до моделювання освітнього середовища, визначає організацію навчального процесу, форми, методи і прийоми навчання вчителів початкових класів (метод проблемного викладу матеріалу, модельний, проектний метод, дискусії, презентації, обмін досвідом, інтерв'язія (метод колективного прийняття рішень), гра, портфоліо, самоспостереження), діагностику навчального процесу, створення організаційно-педагогічних умов формування готовності учителя початкових класів до моделювання освітнього середовища.

Організація навчання в системі післядипломної освіти, суб'єктами якої є дорослі люди, потребує: виявлення потреб, інтересів, очікувань, досвіду слухачів із метою індивідуалізації і диференціації роботи, забезпечення того чи іншого балансу особистісної компетентності й сучасних вимог до професіонала, до культури самостійної діяльності; орієнтації викладачів на вимоги практики і набутого досвіду слухачів, а також виявлення досягнутого результату, тобто змін у потребах, інтересах, мотивації, знаннях і вміннях педагога.

Науково-методичний інструментарій реалізації технології формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища включає *навчально-методичний посібник* для вчителів початкових класів – слухачів курсів підвищення кваліфікації «Моделювання шкільного освітнього середовища» [1], *програми спецкурсів* «Підготовка вчителя до моделювання освітнього середовища початкової школи» [2], «Підготовка керівника до моделювання освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу» [3]. Зміст спецкурсів містить три складові: формування мотиваційно-ціннісного ставлення до проблеми моделювання освітнього середовища, предметний зміст педагогічного моделювання, вміння і навички з моделювання освітнього середовища.

Короткотривалість курсів підвищення кваліфікації не дає змогу виділити на опанування спецкурсу більше ніж 12 годин варіативної частини програми. Оптимальними формами проведення спецкурсів є лекційні заняття, на яких слухачі здобувають теоретичні знання, розглядають ключові поняття («освітнє середовище», «модель освітнього середовища», «моделювання», «моделювання освітнього середовища»); семінарсько-практичні заняття, під час яких удосконалюються вміння і навички слухачів з моделювання освітнього середовища початкової школи; самостійні заняття, що доповнюють і розширюють здобуту слухачами навчальну інформацію. Окрім часового

чинника, треба враховувати мотиваційну зрілість та когнітивну готовність слухачів курсів підвищення кваліфікації до сприйняття змісту спецкурсу.

Забезпечення формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної педагогічної освіти розглядається як комплекс психолого-педагогічних, навчально-методичних і організаційно-педагогічних умов.

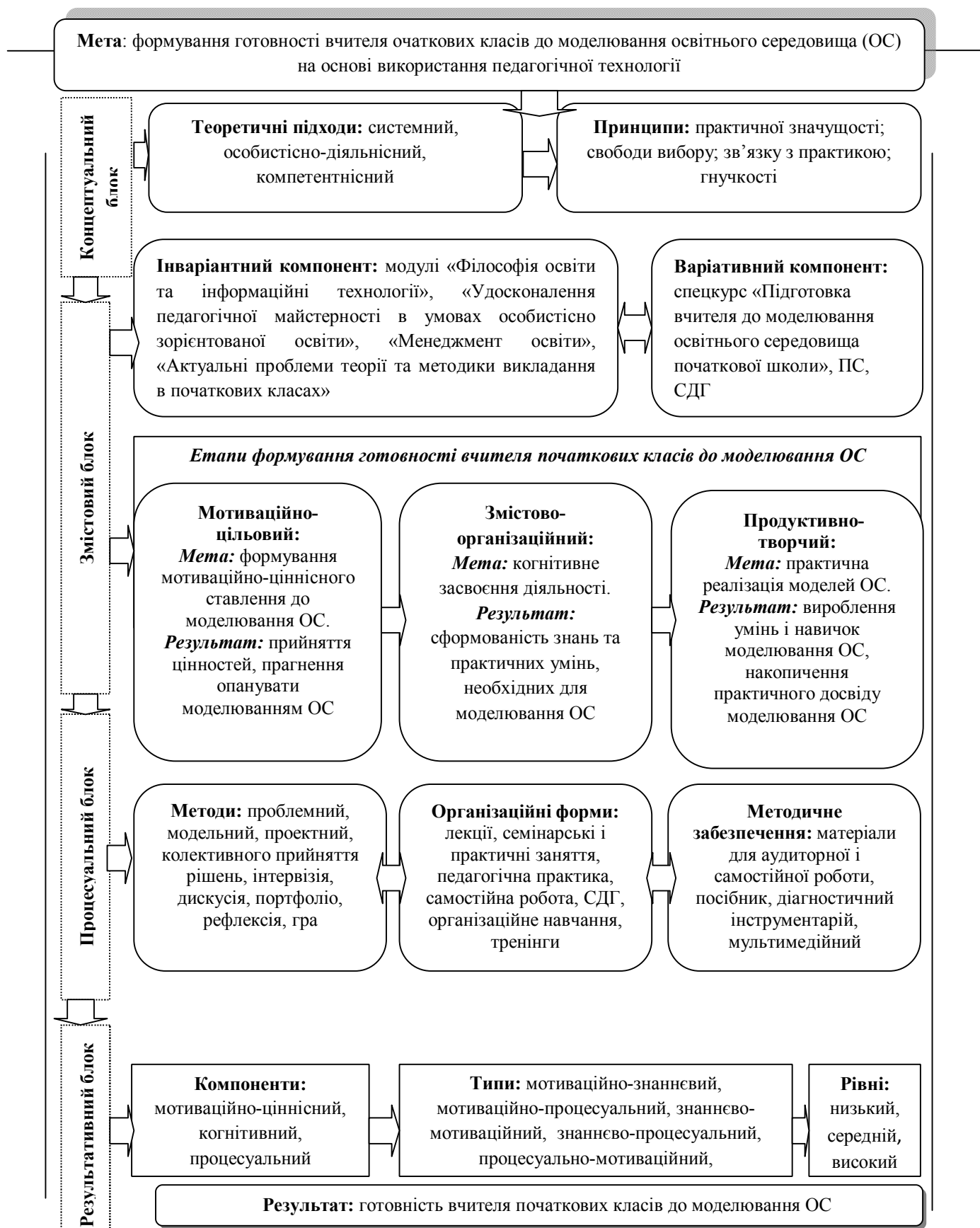

Рис. 1. Технологічна схема формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної освіти

Психолого-педагогічні умови сприяють особистісному і професійному розвитку слухачів з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Основним видом психолого-педагогічного забезпечення є психологічна та педагогічна підтримка учителя викладачами інституту післядипломної педагогічної освіти, адміністрації закладу. Слухачі складають власну програму професійного розвитку, отримують консультації, допомогу.

Навчально-методичні умови забезпечують розвиток професійних умінь слухача відповідно до сучасних вимог в освіті. Основним видом навчально-методичного забезпечення є залучення слухачів до активної педагогічної практики, участь в експериментальній діяльності, розробка власної моделі освітнього середовища початкової школи, забезпечення науково-методичною літературою.

Під організаційно-педагогічними умовами реалізації технології формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища ми розуміємо сукупність організаційних форм, методів, прийомів, засобів координації навчальних впливів на слухача курсів підвищення кваліфікації з метою створення можливостей та стимулів для ефективного саморозвитку професійних і особистісних здібностей, якостей, знань, умінь і, як наслідок, – цілісного професійного становлення особистості педагога. Нами було враховано, що основою сучасної особистісно зорієнтованої професійної підготовки фахівців є процес професійної освіти, заснований на внутрішній мотивації, на потребі особистості вступати в спілкування з іншими (викладачами, колегами); розвиток особистості фахівця, що відбувається цілісно, у єдності розуму і відчуттів, духовного й фізичного; урахуванням характеру професійного навчання – індивідуального для кожної людини навчання, що здійснюється засобами активної навчально-пізнавальної й навчально-професійної діяльності слухача; наявність підтримки, фасилітації професійно-особистісного зростання, а не формальне керівництво викладачами; власне сприйняття кожним слухачем навколишньої дійсності; урахування того, як людина ставиться до дійсності (зокрема до сутності професійної діяльності) через призму власного сприйняття й розуміння; забезпечення професійно-особистісного зростання фахівця на засадах продуктивної взаємодії з усіма факторами професійно-освітнього середовища.

У результаті, до організаційно-педагогічних умов формування готовності вчителя початкових класів до **моделювання освітнього середовища віднесені:**

1. Спеціальна організація комфортного середовища навчання, яка передбачає: вивчення та задоволення освітніх потреб вчителя початкових класів; використання умов «відкритої пізнавальної позиції» слухачів; особистісно-діяльнісний характер навчання; спрямованість слухачів курсів підвищення кваліфікації на самостійну дослідницьку діяльність.

2. Гнучкість у виборі форм та методів навчання, спрямованих на досягнення високого рівня готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища.

3. Відповідність навчального матеріалу освітнім потребам слухачів, рівню їх кваліфікації.

4. Включення у навчальний процес сучасних технологій, методів, форм роботи.

5. Рівноправне спілкування всіх суб'єктів навчання.

Освітнє середовище початкової школи – складова шкільної системи, яка має вплив на усі свої підсистеми, а тому необхідно забезпечити: підтримку адміністрацією шкіл педагогів, що включилися у процес моделювання освітнього середовища початкової школи; налагодження системи комунікації між вчителями, залученими до процесу моделювання освітнього середовища початкової школи.

4. *Результативний блок* передбачає сформованість показників готовності, діагностику рівня готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища (низький, середній, високий) на основі авторської методики «Готовність педагога до моделювання освітнього середовища початкової школи».

Висновки. У процесі наукового пошуку встановлено, що формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища залежить від технології, покликаної забезпечити психологічну, теоретичну та практичну готовність педагога в означеній сфері його діяльності. Розроблену педагогічну технологію реалізовано на курсах підвищення кваліфікації, у міжкурсовий період шляхом участі вчителів у конференціях, тренінгах, роботі постійних семінарів (ПС), спеціальної дослідницької групи (СДГ), а також організаційного навчання учителів на робочому місці, у процесі самоосвіти.

Результати дослідження підтвердили, що ефективність процесу формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища залежить від упровадження організаційно забезпеченої технології формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища, урахування запитів учителів, їх освітніх потреб, неперервності і наступності курсової і міжкурсової підготовки учителя початкових класів.

Розроблена технологія є конкретною програмою для організації та проведення експериментального етапу дослідження. Вважаємо, що в результаті її впровадження педагог зможе творчо застосовувати здобуті знання в практичній діяльності, нетрадиційно мислити, використовувати інноваційні технології, самостійно опрацьовувати й аналізувати педагогічні ситуації.

Перспективи подальших досліджень полягають у експериментальній перевірці методики реалізації педагогічних умов формування готовності педагогів до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Водолазська Т. В. Моделювання шкільного освітнього середовища : навч.-метод. посіб. / Т. В. Водолазська. – Полтава : АСМІ, 2013. – 96 с.
2. Водолазська Т. В. Підготовка вчителя до моделювання освітнього середовища початкової школи : навч.-метод. посіб. / [автор-укладач Т. В. Водолазська]. – Полтава : ПОШПО, 2012. – 47 с.
3. Водолазська Т. В. Підготовка керівників загальноосвітніх закладів до моделювання освітнього середовища : навч.-метод. посіб. / [автор-укладач Т. В. Водолазська]. – Полтава : ПОШПО, 2012. – 50 с.
4. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автор. дис. ... доктора пед. наук : 13.04.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 46 с.
5. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини : монографія / Н. Б. Гонтаровська. – Дніпропетровськ : Дніпро-VAL, 2010. – 622 с.
6. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / А. І. Каташов. – Луганськ, 2001. – 20 с.
7. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе / М. В. Кларин. – Москва : Знание, 1989. – 80 с.

8. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Н. Г. Протасова. – Київ, 1998. – 176 с.

9. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – Москва : Народное образование, 1998. – 256 с.

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Халецька Лілія Леонідівна, методист Полтавського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського
Полтавської обласної ради*

Актуальність теми інновації. Освітні реформи, пов'язані із суспільними вимогами ХХІ століття та регламентовані Педагогічною Конституцією Європи (29.06.2013 р.), Законами України “Про освіту”, Національною стратегією розвитку освіти України на 2012-2021 роки (25.06.2013 р.), Галузевою Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти (14.08.2013 р.), вимагають зміни освітньої парадигми від знаннєвої до гуманітарної, компетентнісно орієнтованої, налаштованої на формування конкурентоспроможної особистості. Ключовим методологічним інструментом реалізації таких вимог є компетентнісний підхід (Competence-based approach).

Теорію компетентнісного підходу певним чином опрацьовано в системі загальної середньої освіти. У післядипломній освіті це питання залишається актуальним, зокрема у зв'язку з реалізацією парадигми Lifelong learning (LLL) – “освіта протягом життя” (“Освіта через усе життя”).

Реалізація компетентнісного підходу потребує перегляду деяких позицій підвищення кваліфікації вчителів у інститутах післядипломної педагогічної освіти, тому що, не зважаючи на численність наукових досліджень, сьогодні ще супроводжується певними суперечностями. Це стосується як визначення категоріального апарату, так і власне самого процесу впровадження.

Система післядипломної педагогічної освіти покликана скоригувати, розвинути, поглибити професійні компетентності вчителів, сформовані традиційною системою професійної підготовки, згідно з новими державними вимогами та нормативно-правовою базою.

До переліку ключових, визначених країнами Ради Європи, входить загальнокультурна компетентність (Cultural competence) [7].

Актуальність проблеми, суперечності у визначеннях та необхідність їх розв'язання, недостатній рівень теоретичної дослідженості й практичної розробленості зазначеної наукової проблеми, відсутність системного наукового аналізу та багаторічний практичний досвід роботи в Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського зумовили розроблення теоретичної моделі розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти.

Мета інновації полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці моделі розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання**:

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми у філософській, психолого-педагогічній, мистецтвознавчій, науково-методичній літературі.
2. Уточнити зміст поняття “загальнокультурна компетентність учителя мистецьких дисциплін”, виявити її структуру та специфіку у контексті особливостей реалізації компетентнісного підходу в післядипломній педагогічній освіті.
3. Теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти.
4. Розробити критерії та рівні розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін.
5. Розробити змістовий і методичний компоненти процесу розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти та створити відповідний науково-методичний комплекс.

Об’єкт інновації – процес розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін.

Предмет інновації – змістовий і методичний компоненти процесу розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Освіта протягом життя для світової спільноти сьогодні є однією з вимог щодо надання освітніх послуг. Керівні принципи політики розвитку навчання протягом життя визначені Європейською стратегією зайнятості (European employment strategy), погодженою 22 липня 2003 р. [8]. Огляд міжнародних документів та аналіз досліджень зі зазначеної проблеми знаходимо в Л. Айзікової [1].

Запровадженню компетентнісного підходу (Competence-based approach) присвячено європейський проект Тьюнінг [3]. Науковці розглядають його як методологічну основу визначення цілей освіти, відбору змісту, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів [2, с. 14-15]. Аналіз тезаурусу та компаративний аналіз наукових досліджень, пов’язаних із компетентнісним підходом, здійснено у наших статтях [5, 6].

Особистісно компетентнісне навчання вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти вивчали М. Загорний, В. Зелюк, Г. Кравченко, Н. Мурована, П. Яковенко та ін. Питання післядипломної освіти вчителів мистецьких дисциплін висвітлено в роботах Т. Агейкіної-Старченко, С. Ковальової, В. Ковальчук, О. Лобач, Л. Масол, О. Отич, О. Просіної, В. Ружицького, С. Соломахи та ін.

Пояснення сутності загальнокультурної компетентності знаходимо у роботах українських (О. Дубасенюк, Т. Несвірська, О. Олексюк, І. Павленко, І. Шумілова) та російських (І. Зимня, Н. Конасова, С. Троянська, А. Хуторський) дослідників.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка компетентність, як інтегральна особистісна характеристика, не може бути статичним утворенням, вона спочатку формується, а потім розвивається протягом усієї діяльності людини і проявляється, зокрема, у рамках певних компетенцій. На наше переконання, загальнокультурна компетентність є необхідною зерниною, без якої неможлива педагогічна майстерність, вона є ядром, навколо якого формуються всі інші її складові.

С. Троянська подає структурно-критеріальну модель загальнокультурної компетентності як поєднання когнітивного, ціннісно-орієнтовного та комунікативно-діяльнісного компонентів [4, с. 50]. Ми переконані, що зазначеній моделі не вистачає, як мінімум, двох необхідних компонентів — мотиваційного та рефлексивного. Тому ми подаємо структуру зазначеної компетентності як поєднання п’яти компонентів: мотиваційного, когнітивного, емоційно-ціннісного (аксіологічного), комунікативно-діяльнісного та рефлексивного. Критерії як освітні результати кожного компоненту

описані нами у статті “Методичні аспекти розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких предметів у системі післядипломної педагогічної освіти” [5].

Зазначені компоненти існують у тісному взаємозв'язку, який не завжди є лінійним. Так, наприклад, аксіологічний компонент може “вмикати” одразу рефлексивний, минаючи діяльнісний. Мотиваційний компонент на початковій стадії формування загальнокультурної компетентності може бути відсутнім взагалі (достатньо велика частина дітей навчається в музичній або художній школі не за власним бажанням). Взаємозв'язок і взаємовплив структурних компонентів загальнокультурної компетентності ми відобразили схемою (Рис. 1).

У циклічному процесі (постійному чергуванні курсової та міжкурсової діяльності) післядипломної педагогічної освіти найбільший вплив на особистість має курсовий період в інституті післядипломної освіти. Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського пропонує такі форми проходження курсів підвищення кваліфікації: денна, де кількість навчальних годин — 72 або 108; очно-дистанційна, де кількість годин на установчій, заліковій сесіях та дистанційному етапі однакова — по 36; дистанційна, де кількість годин на установчій та заліковій сесіях лише по 9 годин, а 90 годин припадає на дистанційний період навчання. Тому активно впливати на розвиток загальнокультурної компетентності ми можемо лише при денній та очно-дистанційних формах навчання. При дистанційній формі, коли роль куратора перетворюється на тьютора або фасилітатора, домінантним фактором є самонавчання та саморозвиток учителя.

Після визначення нами та самовизначення вчителем рівня загальнокультурної компетентності, ми допомагаємо активізувати мотиваційний компонент, який “запускає” усі інші та фундаментує побудову індивідуального вектора розвитку. Адже така побудова можлива за умови встановлення прогалін у власній компетентності, усвідомлення необхідності їх ліквідування при активній освітній та самоосвітній діяльності. Системне осмислення (аналіз, розкриття й обґрунтування причин виникнення) особистісних світоглядних проблем (володіння теоретичною базою в галузях культури та мистецтва: знання фактів, теорій, імен, дат, які відображають етапи розвитку культури; знання особливостей засобів мистецтва) неодмінно формує здатність до їх вирішення. З'ясувати усвідомлення вчителями рівня розвитку власної загальнокультурної компетентності та можливостей його розвитку дає змогу розроблений нами опитувальник (Таблиця 1).

Таблиця 1

№ п/п	Визначте за 10-бальною шкалою кожену позицію:	Кількість балів
1.	Рівень Вашої ЗКК	

2.	Ваше бажання щодо підвищення рівня власної ЗКК	
3.	Можливості щодо підвищення рівня власної ЗКК	
4.	Перешкоди на шляху до підвищення рівня власної ЗКК	
5.	Зв'язок рівня ЗКК із професійною майстерністю	
6.	Зв'язок рівня Вашої ЗКК із створенням /зміною культурного оточення	
7.	Очікування від курсів підвищення кваліфікації щодо підвищення рівня Вашої ЗКК	
8.	Очікування від самоосвіти щодо підвищення рівня Вашої ЗКК	
9.	Вплив /приклад іншої особистості /особистостей на розвиток Вашої ЗКК	
10.	Ваші особистісні можливості щодо формування ЗКК Ваших учнів	

Опитування 8 груп учителів мистецьких дисциплін – слухачів курсів підвищення кваліфікації у 2014 році (112 респондентів) показало, що 78 % із них умотивані щодо підвищення рівня власної загальнокультурної компетентності. На цьому шляху очікування від курсів становить 37 %, від самоосвіти – 73 %. Приблизно 50 % слухачів перекладають відповідальність за недостатній рівень власної загальнокультурної компетентності на різноманітні перешкоди. Учителі мистецьких дисциплін вважають, що мають суттєвий вплив на розвиток загальнокультурної компетентності учнів (76 %), також вони підкреслюють доволі високий вплив інших особистостей на розвиток власної загальнокультурної компетентності (83 %).

Емоційно-ціннісний (аксіологічний) компонент нашої моделі вимірюється досвідом засвоєння джерел культури та мистецтва, ціннісним “присвоєнням” культури та наявністю ціннісних орієнтирів при засвоєнні культурного та мистецького надбання та здатністю до емоційного сприйняття, співчуття й оцінювання явищ культури та мистецтва, потребою та інтересом у самостійному засвоєнні культурних та мистецьких явищ. Зазначена складова, на відміну від когнітивної, що може вимірюватися формальними засобами, потребує активних форм роботи та неформального спілкування.

Базис когнітивного компоненту загальнокультурної компетентності певною мірою визначений та унормований програмами спеціальних навчальних закладів. Учителі щодо змісту цієї складової мають схожі думки, перелік його змісту не становить для них великих труднощів. Це описано нами у статті “Підготовка компетентнісного вчителя предметів освітньої галузі “Естетична культура” в системі післядипломної педагогічної освіти [6]. Комунікативно-діяльнісний компонент, який під час курсів підвищення кваліфікації є найбільш придатний до вимірювання та порівняння стимулює мотиваційний компонент.

Найбільш складним щодо визначення рівня сформованості та розвитку в нашій моделі є рефлексивний компонент. Тому для моніторингу цієї складової ми використовуємо як формальні (вихідне діагностування) так і неформальні форми (спілкування, обговорення, дискусії тощо). Враховуючи особливості рефлексивного компоненту (зокрема отримання великої кількості інформації, яка потребує аналізу та усвідомлення), ми намагаємося активізувати застосування дистанційних форм: електронної пошти, хмарних технологій (інститутом запроваджено використання платформи Moodle), сайту “Vivat, Art!” для вчителів мистецьких дисциплін Полтавщини. Цього вимагає також суттєве збільшення кількості слухачів, які проходять курси за дистанційною формою навчання (таких вчителів у 2012 році було 23 особи, а в 2015 — 78 (Таблиця 2).

Таблиця 2

Категорія	2012				2013				2014				2015				Всього 2012- 2015
	С	О	Д	за рік	С	О	Д	за рік	С	О	Д	за рік	С	О	Д	за рік	

Музичне мистецтво	45	-	-	45	5	-	-	59	5	-	18	71	4		4	81	256
Образотворче мистецтво	41	-	-	41	2	-	-	24	-	-	40	40	-	-	-	-	105
Художня культура	24	-	-	24	-	20	4	34	-	-	28	28	-	25	2	46	132
Муз. мистецтво + художня культура	-	18	1	28	-	6	1	20	-	14	18	32	-	-	-	-	80
Образ. мистецтво + художня культура	-	18	1	31	-	21	2	46	-	12	8	20	-	21	1	37	116
Всього	11	36	2	169	8	47	5	183	5	26	11	191	4	46	7	164	689

Опираючись на створену нами модель, ми намагаємося на всіх формах навчання визначити рівень розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін (Таблиця 3).

Таблиця 3

Рівні та показники розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін

№ п/п	Рівень розвитку загальнокультурної компетентності	Показники рівня розвитку загальнокультурної компетентності
5.	Творчий рівень	Відповідає званням «старший вчитель» та «методист»: учитель завжди є носієм культури, роблячи власний внесок у мистецьку (культурну) скарбницю, має власні методичні нароби, із якими із задоволенням ділиться із колегами; вільно орієнтується у виборі педагогічних технологій, займається наставницькою діяльністю.
4.	Високий рівень	Відповідає вищій кваліфікаційній категорії: учитель володіє мистецтвом менеджменту та самоменеджменту. Його художні колективи мають високі досягнення (звання). На уроках учитель впроваджує різноманітні, в тому числі інноваційні художньо-педагогічні технології. Учитель постійно прагне до самоосвіти, саморозвитку, творчості й реалізує ці прагнення.
3.	Достатній рівень	Відповідає I кваліфікаційній категорії: загальна культура вчителя не завжди відповідає ідеалу, при багатьох питаннях, зокрема при необхідності інтеграції мистецтв, побудові логіки уроку, застосуванні інноваційних педагогічних технологій, умінні створювати необхідну емоційну атмосферу тощо, часто зазнає труднощів. На цьому етапі формується оцінне ставлення, продовжується набуття практичних навичок.
2.	Середній рівень	Відповідає II кваліфікаційній категорії: учитель намагається досягнути ідеалу гармонії особистості художньо-культурного типу, займається самоосвітою та саморозвитком, але не систематично, із захопленням ставиться до свого предмету і

		передає це захоплення учням. Учитель володіє педагогічними технологіями, може робити власні «відкриття», не збагачуючи при цьому науку та мистецько-педагогічний досвід.
1.	Початковий (базовий) рівень	Відповідає кваліфікаційній категорії «спеціаліст»: учитель отримав базові знання, уміння, навички, але не має досвіду роботи, не готовий вирішувати проблемні ситуації, не достатньо володіє педагогічними технологіями, не здатний контролювати власні емоції або вчитель з певним досвідом роботи, але внутрішньо закритий для загальнокультурного розвитку, не бажає знайомитися із додатковою (новою) фаховою мистецькою літературою, його діяльність закінчується проведенням уроків, при цьому він упевнений у тому, що рівень його знань (розвитку) достатній для виконання професійних обов'язків та власного загальнокультурного розвитку.

Відповідність рамкам кваліфікації у цьому випадку є умовно-обов'язковою. Тобто ми вважаємо, що конкретна кваліфікація передбачає зазначений рівень розвитку загальнокультурної компетентності. Причому певний рівень не гарантує певну кваліфікацію: учитель із першою кваліфікаційною категорією може мати творчий рівень розвитку загальнокультурної компетентності, але вчитель із вищою категорією не може мати низький або середній рівень її розвитку,

Розроблені нами опитувальники, тести (на загальну ерудицію, знання мистецького краєзнавства тощо) та активні форми роботи під час курсів підвищення кваліфікації (арт-тренінг, мистецько-педагогічні майстерні, мистецько-педагогічні проекти, фасилітовані дискусії тощо) спираються на наукові дослідження з проблеми розвитку професійної компетентності вчителів мистецьких дисциплін у системі післядипломної педагогічної освіти (Т. Агейкіна-Старченко, С. Ковальова, О. Лобач, Л. Масол, С. Соломаха та ін.).

Висновки. Розроблена і впроваджена нами модель надає можливість визначити рівень розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких дисциплін на кожному етапі, дозволяє робити науково-методичний супровід ефективним, створюючим ситуацію успіху.

Література

1. Айзікова Л. В. Концепція навчання протягом життя в міжнародних документах і дослідженнях / Айзікова Лідія Володимирівна. – Наукові праці, 2012. – Випуск 146. – Том 158. – С. 62-64. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : lib.chdu.edu.ua.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; Голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Проект Тьюнінг – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukreinian_version.pdf.
4. Троянская С. Л. Развитие общекультурной компетентности в процессе образования / С.Л. Троянская. Монография. – Ижевск. – 2004. – 100 с., С. 50.
5. Халецька Л. Л. Методичні аспекти розвитку загальнокультурної компетентності вчителів мистецьких предметів у системі післядипломної педагогічної освіти / Халецька Л. Л. // Постметодика. – № 1. – 2015. – С. 32-37.
6. Халецька Л. Л. Підготовка компетентнісного вчителя предметів освітньої галузі «Естетична культура» в системі післядипломної педагогічної освіти / Халецька Л. Л. // Післядипломна освіта в Україні, 2010. – № 1. – С. 67-70.
7. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame Reference for an Assessment and Research Program – OSCE (Draft). –

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ.

*Бутурлим Тетяна Іванівна, учитель української мови та літератури
Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради*

Актуальність теми інновації. В умовах функціонування полікультурної парадигми (відкритості суспільства, зорієнтованого на гуманістичні цінності, творення особистості як суб'єкта культури) актуалізується потреба в удосконаленні системи освіти, підготовки вчителів, спроможних виховати ерудованих, високодуховних, креативних, мобільних учнів, здатних самостійно й конструктивно вирішити проблему. Подолання даного протиріччя можливе за умови визначення та впровадження шляхів підвищення професійної компетентності педагогічних працівників.

Виходячи з того, що компетентність переважно розуміється як володіння певною компетенцією, сукупність знань, умінь, навичок, способів діяльності, необхідних для здійснення продуктивної діяльності (Н. Баграмова, І. Загайнов, О. Ільченко, С. Ожогов, В. Наперова, Е. Симанюк, А. Сластьонін, Л. Фішман, А. Хуторський, А. Черемисина, М. Чоганов, С. Шишов та ін.), професійна компетентність - інтегральна характеристика професійних та особистісних якостей, що сприяють досягненню високого результату діяльності.

Однією зі складових педагогічної, зокрема гендерної, культури вчителів є гендерна компетентність. Поява даного поняття зумовлена необхідністю в подоланні гендерної дисгармонії сучасного суспільства, створенні однакових умов для самореалізації особистості в усіх сферах життєдіяльності незалежно від її статі, підвищенні рівня гендерної культури нації. Проблема гендерної компетентності вчителів є однією із ключових гендерного виховання (цілеспрямованого, систематичного, послідовного процесу формування гендерної культури суб'єктів навчально-виховного процесу [1, с. 25]), завдання якого ґрунтуються на основних положеннях Конституції України (1996), Декларації тисячоліття ООН (2000 р.), Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005 р., 2012 р., 2013 р.) та інш. Основні положення гендерного виховання є предметом наукових досліджень українських С. Айвазової, С. Вихор, Т. Говорун, Т. Журженко, І. Звереві, В. Кравця, Г. Лактіонової, Л. Міщик, Г. Сілласте, Л. Смоляр, О. Цокур, Л. Штильової та ін.

Гендерне виховання, з одного боку, спрямоване на збереження найкращих традицій минулого, зокрема цінностей взаємоповаги, взаєморозуміння, любові, вірності, з іншого боку, намагається подолати існуючі в суспільстві гендерні стереотипи (нав'язані суспільством схеми мислення, поведінки щодо протилежної статі, відхід від яких викликає осуд оточуючих [1, с. 35]), що визначають нерівноцінні соціальні позиції статей, акцентують увагу на гендерних відмінностях, не сприяють особистісному розвитку. Гендерне виховання є антитетичним до андроцентричного (виховання в учасників навчально-виховного процесу патріархатної картини світу як норми екзистенції), оскільки спрямоване на конструювання нових ідеалів поведінки чоловіка та жінки з урахуванням

позитивних функцій патріархатної культури; виховання паритетності мислення учнів щодо чоловіка та жінки; формування потреби в побудові гендерної гармонії; виховання практичних умінь і навичок щодо реалізації ідеї егалітаризму у взаєминах з особою протилежної статі та потреби в передачі конструктивного гендерного досвіду майбутнім дітям.

Для ефективного здійснення гендерного виховання в закладах освіти потрібно вдосконалити гендерну компетентність учителів. Теоретичний аналіз вищезазначеного поняття в наукових дослідженнях О. Болотської [2], Т. Дороніної [4], І. Загайнова [5], І. Мунтяна [7], М. Радзівілової [8], С. Рожкової [9] та інших дав можливість уточнити його зміст: сукупність гендерних знань, гендерних цінностей, гендерних умінь і навичок.

Виходячи з мети гендерного виховання, уточненого нами визначення гендерної компетентності, результатів аналізу вищезазначеної категорії в гендерній педагогіці було окреслено зміст її структурних компонентів: когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінкового.

Забезпечення вчителем гендерного балансу в навчально-виховному є можливим за умови взаємозв'язку всіх вищезазначених елементів **гендерної компетентності**:

- когнітивний компонент (гендерні знання): знання змісту понять «гендер», «гендерна педагогіка», «гендерне виховання», «гендерна культура», «гендерна компетентність»; розуміння змісту понять «гендерна рівність», «гендерні стереотипи», «гіпергендерність», «фемінність», «маскулінність», «андрогінність», «гендерний світогляд», «гендерна позиція», «гендерна гармонія»; прийняття й усвідомлення сутності технології формування гендерної культури учнів (змісту, мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, засобів); знання змісту нормативних документів, що стосуються гендерної політики, гендерної освіти; розуміння місця чоловіка та жінки в соціумі; знання особливостей гендерної психології хлопців і дівчат; пізнання власного рівня гендерної культури;
- емоційно-ціннісний компонент (гендерна позиція, гендерні цінності): аналіз наявності/відсутності ознак гендерних стереотипів по відношенню до осіб протилежної статі у вчинках, думках, емоційному стані, у тому числі й учнів та учениць; розвиток потреби в удосконаленні власних гендерних знань, умінь, цінностей, поведінки; формування гендерної позиції на основі цінностей: рівності між чоловіком та жінкою, справедливості, толерантності, співробітництва;
- поведінковий компонент (гендерні уміння й навички): уміння варіювати чоловічі й жіночі якості відповідно до життєвої ситуації; здатність досягти гендерної гармонії з особою протилежної статі; навички практичного застосування технології формування гендерної культури учнів; уміння організувати навчально-виховний процес на засадах гендерної рівності; уміння створювати сприятливі педагогічні умови для формування гендерної культури учнів.

Мета інновації – формування компетентності вчителів щодо здійснення гендерного виховання старшокласників.

Завдання інновації: розвивати в учителів позитивне ставлення до гендерного підходу в педагогіці; сприяти підвищенню рівня гендерних знань учителів; розвивати в педагогів якості гендерно коректної особистості; формувати навички виховання гендерної культури старшокласників.

Форми досягнення мети інновації: науково-практичні семінари, психолого-педагогічні тренінги, майстер-класи.

Нами було розроблено й проведено з учителями наступні **виховні заходи**:

- «Підвищення компетентності вчителів щодо розуміння концепції гендеру в педагогіці» (див. дод. А);
- «Формування професійної компетентності вчителів щодо здійснення гендерного виховання старшокласників»;

- «Формування партнерських взаємин між хлопцями та дівчатами раннього юнацького віку в контексті педагогіки успіху»;
- «Підвищення гендерної компетентності вчителів української літератури»;
- «Формування гендерної культури старшокласників у процесі вивчення української літератури»;
- «Профілактика схильності старшокласників до гендерного насильства засобами української літератури» ;
- «Формування навичок застосування гендерного контент-аналізу в психолого-педагогічній діяльності».

Методи: інтерактивна лекція, евристична бесіда, дискусія, гра, метод вправ, групова, індивідуальна, колективна, самостійна робота, робота в парах, дослідницькі завдання, розв'язання проблемних ситуацій, демонстрація, приклад високого рівня гендерної культури видатних людей, художніх персонажів, переконання щодо розвитку паритетного ставлення до чоловіка та жінки, метод прогнозування гармонійного гендерного розвитку, заохочення, рефлексія.

Засоби: ПК, електронні презентації; буклети, роздатковий інформативний матеріал; плакати зі схемами, таблицями, діаграмами; малюнки, фото, аудіозаписи, відеоролики; завдання для виконання роботи в мікрогрупах, опорні картки, картки для утворення мікрогруп; художні тексти, прислів'я, анекдоти, тексти пісень; тексти релаксацій та позитивних афірмацій; літературне доміно, ігрове поле «Чорне – біле», фішки; паперові конверти, квіти, сердечка, чоловічки, сходинок; в'язальні нитки, іграшковий мікрофон, папір, скотч, маркери, олівці, фарби, пензлики, ватмани, магніти, склянки з водою, ножиці, журнали з малюнками, склянки з написами, скріпки.

Отримані результати, висновки щодо ефективності запропонованої інновації.

У роботі з учителями були використані наступні шляхи підвищення професійної компетентності щодо здійснення гендерного виховання старшокласників:

- гендерна просвіта;
- корекційно-розвивальна робота щодо формування в учителів конструктивних гендерних цінностей;
- формування практичних умінь щодо здійснення гендерного виховання старшокласників.

Основна мета гендерної просвіти – формування цілісності й об'єктивності знань щодо особливостей гендерного виховання, розуміння змісту категоріального апарату гендерної педагогіки, структури й етапів здійснення технології формування гендерної культури старшокласників.

Гендерна просвіта має здійснюватися відповідно до принципів доступності, наочності, діалогізму, активності й самостійності, систематичності, свідомості й міцності знань, зв'язку із життям. Тренер у процесі формування гендерних знань вчителів має враховувати їх світоглядну позицію щодо місця чоловіка й жінки в суспільстві. У випадку неприйняття вчителями ідеї гендерної рівності важливо не нав'язувати бажані гендерні цінності, а спонукати до усвідомлення ними важливості гендерної гармонії та деструктивності нерівності у взаєминах осіб протилежної статі. Обсяг теоретичних знань, необхідних для здійснення гендерного виховання, має бути недостатньо великим, систематичним і лаконічним, оскільки гендерна концепція є лише засобом формування гендерної культури старшокласників, а не визначальною категорією в процесі виховання. Тому доцільно обмежитися поглибленням знань учителів про гендер, взаємини чоловіка та жінки в історії розвитку суспільства, гендерну педагогіку, технологію формування гендерної культури.

У процесі здійснення гендерної просвіти вчителям **важливо усвідомити:**

- гендер не вказує на статеві відмінності, а є соціокультурним конструктом, що визначає особливості світоглядної позиції щодо місця статей у світі, поведінки,

характер взаємин чоловіка та жінки залежно від домінуючих цінностей суспільного буття [1, с. 15];

- гендерна культура - складова загальнолюдської культури, результат ефективного гендерного виховання та самовиховання, що виражається у свідомій гармонізації фемінних і маскуліних якостей особистості та вмінні конструювати гармонійні взаємини з особою протилежної статі [1, с. 31];
- гіпергендерність перешкоджає створенню родини на паритетних началах, оцінці особи протилежної статі як друга, однодумця: гіпермаскуліність продукує контроль, домінування над іншими, ігнорування, агресію, насильство, гіперфемінність – залежність, підпорядкування, пасивність, прийняття ролі об'єкта насильства;
- андрогінність слід розглядати з позиції не біологічного, соціобіологічного чи когнітивно-поведінкового підходів, котрі нівелюють чоловічу й жіночу суб'єктивність, протиставляють осіб різних статей як бінарні опозиції, а з точки зору суб'єктно-вчинкового підходу, відповідно до якого особистість розглядається як суб'єкт власної життєдіяльності, життєтворчості, активності, саморозвитку, відповідальності за рішення, рефлексії, самовдосконалення, трансформації традиційних гендерних ролей [3, с. 104–105]; андрогінність - цілісна, гармонійна особистість, яка ефективно проявляє чоловічий та жіночий тип поведінки відповідно до життєвої ситуації, характеру постмодерного суспільства з метою досягнення внутрішньої та зовнішньої гармонії [1, с. 39];
- виховання гендерної культури старшокласників засобами української літератури – процес діалогічної інтерактивної взаємодії учня й учителя в процесі гендерного виховання засобами української літератури, що сприяє засвоєнню учнями системи знань із теорії гендеру, пізнанню власної гендерної культури, розвитку потреби в удосконаленні культури міжстатевої поведінки, формуванню конструктивних гендерних цінностей, умінь будувати гармонійні взаємини з особою протилежної статі в реальному житті [1, с. 41].

Корекційно-розвивальна робота щодо формування в учителів конструктивних гендерних цінностей має здійснюватися практичним психологом, учителем-предметником, що має другу вищу психологічну освіту чи пройшов курси щодо впровадження гендерного підходу в систему освіти. Основним завданням тренера має бути подолання рис гендерно стереотипного вчителя (формує традиційні погляди на чоловіка та жінку, створює гендерну ієрархію в навчальній аудиторії) та розвиток якостей гендерно коректної особистості («шанобливе ставлення до жінок і чоловіків як членів суспільства незалежно від того, які соціальні стосунки вони мають» [6, с. 122]).

Усі розроблені нами заходи були спрямовані на виховання якостей гендерно коректного педагога, якому характерні прийняття гендерних ідей; паритетне мислення; високий рівень знань із гендерної теорії; демонстрація зразкового типу поведінки щодо особи протилежної статі; орієнтація на індивідуальний розвиток учнів; висування однакових педагогічних вимог до хлопців і дівчат щодо навчання, культури поведінки; відсутність ознак андроцентричного мовлення; демократизм; інтерактивний стиль навчання, виховання; критичне переосмислення гендерного аспекту чинних програм, посібників, підручників, періодики, ТБ-інформації, Інтернет-ресурсів; розширення гендерних знань учнів та спонукання їх до самоосвіти; створення сприятливих умов для вільного вираження гендерної позиції учнів; формування об'єктивного бачення проблеми взаємин осіб протилежної статі тощо.

Здійснювати корекційно-розвивальну роботу з педагогами **потрібно поетапно:**

1. Проаналізувати особливості гендерного світогляду (патріархатного, матриархатного, егалітарного).
2. Подолати стереотипне уявлення про чоловіка та жінку.
3. Виховати конструктивне ставлення до проблеми гендерної рівності.

4. Допомогти усвідомити, що гендерна рівність не означає однаковості чоловіка та жінки, а надає право кожній особистості, незалежно від статі, на повноцінний розвиток.
5. Сприяти переосмисленню рівня розвитку й співвіднесення власних фемінних і маскулінних якостей.
6. Спонукаати до визначення власної гендерної позиції.
7. Допомогти переосмислити почуття, думки, вчинки, зумовлені взаєминами з особою протилежної статі, і розвивати прагнення до гендерної гармонії.
8. Виховати потребу в удосконаленні рівня розвитку власної гендерної культури.

Формування практичних умінь учителів щодо здійснення гендерного виховання старшокласників передбачало виховання культури поведінки з особою протилежної статі, оволодіння технологією формування гендерної культури старшокласників.

Підвищення рівня гендерної культури вчителів стосується як особистісної сфери, так і педагогічної. Тому після занять, спрямованих на формування здатності протистояти проявам інтолерантності, виховання навичок конструктивних взаємин з особою протилежної статі на засадах гендерної рівності, співробітництва, справедливості, толерантності, важливо підвищити компетентність учителів щодо впровадження **гендерного підходу в навчально-виховний процес:**

- ознайомитися з метою, завданням, принципами, методами, формами, прийомами, засобами гендерного виховання;
- переосмислити зміст етапів гендерного виховання;
- усвідомити кінцевий результат гендерного виховання (високий рівень гендерної культури старшокласників);
- навчитися практично застосовувати технологію гендерного виховання.

Отже, гендерна компетентність учителів залежить від ґрунтовності й цілісності гендерних знань, стійкості й характеру гендерних цінностей, рівня сформованості практичних умінь щодо формування гендерної культури. Комплексна й систематична гендерна просвіта, корекційно-розвивальна робота, практична робота щодо застосування технології гендерного виховання старшокласників сприятиме ефективному впровадженню вчителями гендерного підходу в навчально-виховний процес.

Література

1. Болотська О. А. Соціально-педагогічні умови гендерного виховання жінок-лідерів у діяльності громадських організацій та рухів вищих педагогічних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05. «Соціальна педагогіка» / О. А. Болотська ; Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2008. – 20 с.
2. Бутурлим Т. І. Формування гендерної культури старшокласників у процесі вивчення української літератури : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Т. І. Бутурлим; Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ, 2013. – 400 с.
3. Говорун Т. Гендерна психологія у суб'єктно-вчинковому вимірі /Т. Говорун // Людина. Суб'єкт. Вчинок. Філософсько-психологічні студії / за ред. В. О. Татенко. – К. : Либідь, 2006. – С. 92–115.
4. Дороніна Т. О. Теорія і практика гендерної освіти і виховання учнівської молоді в навчальних закладах України (II половина XX – початок XXI століття) : автор. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Т. О. Дороніна; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2012. – 36 с.
5. Загайнов И. А. Формирование гендерной компетентности педагога в процессе профессиональной подготовки : автор. дис. на соиск. научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» [Электронный ресурс] / И. А. Загайнов; Ростовский государственный педагогический университет. –

Йошкар-Ола, 2007. – 22 с. – Режим доступа: <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-08/dissertaciya-formirovanie-gendernoy-kompetentnosti-pedagoga-v-protssesse-professionalnoy-podgotovki>. – Название с экрана.

6. Мельник Т. 50/50: Сучасне гендерне мислення : словник / Т. Мельник, Л. Кобелянська. – К. : К.І.С., 2005. – 280 с.

7. Мунтян І. С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти» / І. С. Мунтян ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2004. – 21 с.

8. Радзивилова М. А. Структура гендерной компетентности педагога / М. А. Радзивилова // Педагогическое образование. – 2009. – № 4. – С. 5-9.

9. Рожкова С. В. Гендерные особенности педагогической культуры учителя : автор. дис. на соиск. научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. В. Рожкова; Ростовский государственный педагогический университет. – Ростов-на-Дону, 2006. – 25 с.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПОПП ЧОР»
Зам. № 1470 Тираж 300 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1